

**TÜRK KADIN GEZGİNLERİN SEYAHAT
KISITLAYICILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Rabia BABACAN
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hidayet KIŞLALI
Haziran, 2023
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK KADIN GEZGİNLERİN SEYAHAT
KISITLAYICILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Hazırlayan
Rabia BABACAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hidayet KIŞLALI

AFYONKARAHİSAR 2023

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Türk Kadın Gezinlerin Seyahat Kısıtlayıcıları Üzerine Bir Araştırma**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel etik kurallara ve akademik kurallara uygun olarak yazıldığını, bana ait olmayan her türlü bilgi kaynağının, eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirtir ve taahhüt ederim.

... /... /2023

İmza

Rabia BABACAN

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Rabia BABACAN
	Numarası	200659101
	Anabilim Dalı	Turizm İşletmeciliği
	Programı	Turizm İşletmeciliği
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Türk Kadın Gezginlerin Seyahat Kısıtlayıcıları Üzerine Bir Araştırma
Tez Savunma Sınav Tarihi		14.07.2023
Tez Savunma Sınav Saati		14:00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek (X)oy birliği – ()oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

TÜRK KADIN GEZGİNLERİN SEYAHAT KISITLAYICILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Rabia BABACAN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

Haziran, 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hidayet KIŞLALI

Bireyler yeni kültürleri tanımak, kendilerini geliştirmek gibi farklı amaçlarla seyahat etmektedirler. Turizm faaliyetlerinde kadınlar erkeklere göre dezavantajlı konumda yer almaktadırlar. Kadınlar toplumda erkeklerin etkisi altında kalmış ve sosyal yaşama girmeleri zaman almıştır. Gerek ekonomik gerekse toplumsal açıdan sosyal yaşama girmeye başlayan kadınlar seyahat faaliyetlerine de katılım göstermeye başlamışlardır. Kadınlar farklı amaçlarla seyahatlere katılım göstermektedirler. Bununla birlikte kadınlar seyahatleri boyunca çeşitli sebeplerle kısıtlayıcılarla karşılaşmaktadırlar. Bu sebeple araştırmanın temel amacını Türk kadın gezginlerin seyahatlerini engelleyen kısıtlayıcıların incelenmesi oluşturmaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda literatürdeki çalışmalar incelenerek araştırma soruları oluşturulmuştur. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada 36 katılımcı bulunmaktadır. Araştırma sorularına cevap bulabilmek adına tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında Türk kadın gezginlerin bazı seyahat kısıtlayıcılarının olduğu tespit edilmiştir. Bu kısıtlayıcılar, kişisel kısıtlayıcılar, toplumsal kısıtlayıcılar ve yapısal kısıtlayıcılar olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınların bu kısıtlayıcılarla karşılaşmalarına rağmen seyahatlerine devam ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların karşılaştıkları engelleri aşarak kendilerini geliştirdikleri ve seyahatlerin kendilerine özgüven kattığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kadın gezginler, Türk kadın gezginler, Toplumsal cinsiyet, Seyahat kısıtlayıcıları

ABSTRACT

A RESEARCH ON TRAVEL CONSTRAINTS FOR TURKISH FEMALE TRAVELERS

Rabia BABACAN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT**

June, 2023

Advisor: Assist. Prof. Dr. Hidayet KIŞLALI

Tourism is an industry individuals travel for very different purposes such as getting to know new cultures and self improvement. Compared to men, women are at a disadvantageous position in tourism activities. Women have been under the influence of men and it took time for them to participate in social life. Women, who have started to enter the social life both economically and socially, have also started to participate in travel activities. Women travel for different purposes. However, women encounter constraints for various reasons during their travels. For this reason, the main purpose of the research is to investigate the constraints preventing Turkish women travelers from traveling. In line with this main purpose, research questions were formed after literature review. The data was collected through semi-structured interviews. There are 36 participants in the study. In order to find answers to the research questions, thematic analysis method was used. Results show that personal constraints, social constraints and structural constraints emerge. It was concluded that women continued their travels despite encountering these restrictions. Besides, it was observed that by overcoming the constraints female travelers improve themselves and boost self confidence.

Keywords: Woman, Female travelers, Turkish female travelers, Gender, Travel constraints

ÖN SÖZ

Türk kadın gezginlerin seyahat kısıtlayıcılarını anlamaya yönelik olan bu araştırmada bana yol gösteren, değerli bilgilerini paylaşan, değerli zamanını bana ayıran ve büyük bir sabırla faydalı olabilmek adına yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hidayet KIŞLALI' ya teşekkürlerimi borç bilirim. Tez savunma jürimde yer alan sayın Doç. Dr. Dilek ACAR' a ve sayın Dr. Öğr. Üyesi Esra GÜL YILMAZ' a katkı ve önerileri için saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve lisansüstü eğitim sürecinde bana katkı sağlayan, yol gösteren, bilgi ve birikimlerini esirgemeyen Afyon Kocatepe Üniversitesi'ndeki ve Balıkesir Üniversitesi'ndeki değerli hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezin uygulama aşamasının sorunsuz bir şekilde yapılmasında bana destek veren ve çalışmama katılan kadın gezginlere teşekkürlerimi borç bilir, saygılarımı sunarım. Doğduğum günden bugüne kadar büyük bir sabırla gerek maddi gerekse manevi olarak beni her zaman destekleyen ve çalışmam boyunca yardımlarını benden esirgemeyen annem Medine BABACAN'a, babam Adem BABACAN' a ve hep yanımda olan beni sürekli destekleyen değerli arkadaşım Nazife GÜNAYDIN' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma yüksek lisans yapmamı isteyen ve bu yolda başarılı olacağıma inanan, 06.02.2023 depreminde hayatını kaybeden değerli arkadaşım Sabiha Ecem TAN'ın ruhuna armağanımdır.

Ayrıca bütün zorluklara göğüs gerip ayakta kalan ve seyahat etmeye devam eden kadınlara armağanımdır...

Rabia BABACAN

2023, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM TURİZM VE SEYAHAT

1. TURİZM VE SEYAHAT KAVRAMLARI.....	4
2. TURİZM TALEBİ VE TURİZM TALEBİNİN ÖZELLİKLERİ	5
2.1. TURİZM TALEBİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	6
3. TURİSTİK SEYAHAT MOTİVASYONLARI.....	8

İKİNCİ BÖLÜM KADIN VE KADIN HAREKETİ

1. TARİHSEL SÜREÇTE TÜRK KADINI	10
2. KADIN HAREKETİ.....	12
2.1. LİBERAL FEMİNİZM	13
2.2. MARKSİST FEMİNİZM	14
2.3. RADİKAL FEMİNİZM	15
2.4. SOSYALİST FEMİNİZM.....	17
2.5. DİĞER FEMİNİST TEORİLER.....	17
2.5.1. Kültürel Feminist Teori	17
2.5.2. Anarşist Feminist Teori.....	18
2.5.3. Siyah Feminist Teori	19
2.6. POSTMODERN FEMİNİST TEORİ.....	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KADIN GEZGİN VE SEYAHAT

1. KADIN VE SEYAHAT.....	21
2. KADIN GEZGİNLERİN SEYAHATLERİNİ KISITLAYAN FAKTÖRLER ..	22
2.1. KİŞİSEL KISITLAYICILAR.....	23
2.1.1. Korku Ve Şüphe	23
2.1.2. Şiddet	24
2.1.3. Stres ve Yorgunluk.....	25
2.1.4. Yalnızlık Ve Soyutlanma İstemi	26
2.1.5. Başkalarıyla Seyahat Etmek	26

2.1.6. Bilgi Eksikliği.....	27
2.2. TOPLUMSAL KISITLAYICILAR	27
2.2.1. Toplumsal Cinsiyet.....	28
2.2.2. Sosyal Dışlanma.....	30
2.3. YAPISAL KISITLAYICILAR.....	31
2.3.1. Maddi Durum ve Zaman Yetersizliği	31
2.3.2. Sınırlı Hareket	32
2.3.3. Dikkat Çekme.....	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK KADIN GEZGİNLERİN SEYAHAT KISITLAYICILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	33
2. ARAŞTIRMANIN SORULARI	33
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	34
4. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI	35
5. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	36
6. ARAŞTIRMADA GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI	37
7. ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLARI.....	39
7.1. KADIN GEZGİNLERİN SEYAHAT KISITLAYICILARI KONUSUNDAKİ TEMATİK ANALİZİN BULGULARI	43
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
KAYNAKÇA.....	87
EKLER.....	94

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Gereksinimlerle Güdüler Arasındaki İlişkiler	7
Tablo 2. Kadın Gezinlerin Demografik Bilgileri	39
Tablo 3. Seyahat Etmeyen/Edemeyen Kadınların Demografik Bilgileri	40

GİRİŞ

Turizm, ekonomilere yön veren bir endüstridir. Toplumsal yaşamdaki değişim ve gelişmelerden etkilenir. Turizm türleri kültür turizmi, sağlık turizmi, termal turizm, hüzün turizmi vb. gibi çeşitlenmektedir. Aktivitelere katılım bireylerin motivasyon unsurlarına göre değişim gösterebilir. Seyahat motivasyonlarını anlamak için insanlar neden seyahate çıkar, sorusunun cevaplanması gerekmektedir. Bu sorunun karşılığında ise günlük yaşamın monotonluğundan kaçmak, farklı kültürden insanlar tanımak, hoş zaman geçirmek ve ufkunu genişletmek gibi farklı cevaplar verilmektedir (Rızaoğlu, 2012).

Bireylerin seyahatlerinde memnun olduğu şeyler bir sonraki seyahatlerinde motivasyon unsuru olurken, seyahatlerde yaşanan olumsuzluklar, kısıtlayıcılara dönüşür. Kısıtlayıcılar, bireylerin cinsiyetlerine göre de şekillenebilir. Biyolojik olarak kadın ve erkek birbirinden farklılık gösterir. Biyolojik farklılıklarının yanı sıra farklılıklar toplumsal bakış açısından da kaynaklanmaktadır. Seyahatlerinde kısıtlayıcılara maruz kalan kadınlar daha sonra gerçekleştirecekleri seyahatlere şüphe ve korku ile yaklaşmaktadırlar. Kadınlar gerçekleştirdikleri seyahatlerinden memnun kaldıklarında bu onların bir sonraki seyahatleri için motivasyon unsuru olmaktadır. Kadınların seyahat motivasyonları ve seyahat amaçları birbiri ile bağlantılıdır.

Motivasyon, insan davranışlarının ve tercihlerinin arkasındaki gücün, turistik faaliyetlere katılanların davranışlarını anlamaya yarayan önemli bir değişkendir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde motivasyon kaynakları da yer alır. İhtiyaçlar hiyerarşisinden yola çıkılarak farklı motivasyon kaynakları ortaya çıkmaktadır. Hiyerarşide yer alan temel ihtiyaçlar karşılandığında farklı istek ve ihtiyaçlar ortaya çıkar, turizm de bu ihtiyaçlardan biridir (Güzel ve Barakazı, 2018). Bu ihtiyaçlarını karşılamak isteyen bireyler çeşitli faaliyetleri tercih edebilirler. Ancak ihtiyaçlarını bazı koşullarda karşılayamamakta ve kısıtlayıcılara maruz kalmaktadırlar. Kadınlar erkeklere göre daha fazla kısıtlayıcıya maruz kalmaktadır. Böylece kadınların turizm faaliyetlerinde yer alması erkekler kadar kolay olmamaktadır. Bunun nedeni olarak kadınlara aile içinde toplum tarafından verilen rol ve sorumluluklar gösterilebilir. Bu roller ve sorumluluklar içerisinde önemli payı ev işleri ve çocuk bakımı almaktadır. Kadınlar bu sorumlulukların dışında toplumsal cinsiyet algısından kaynaklı olarak baskı altındadırlar (Aksöz ve Eroğlu Durkal, 2021). Erkekler kadınlara oranla bu baskıya çok daha az maruz kalmakta ve bu durum erkekler için çok fazla kısıtlayıcı nitelik oluşturmamaktadır.

Kadınlar seyahatleri sürecinde öncesinde, seyahatleri esnasında ve seyahatleri sonrasında karşılaştıkları kısıtlayıcılar nedeniyle bazı seyahatlere katılamamakta ya da seyahat planlarını iptal etmektedirler (Karaset, 2020). Seyahatlerinde kısıtlayıcıya maruz kalan kadınlar, seyahat edecekleri destinasyona göre seyahatlerini birileriyle ya da yalnız yapma kararı almaktadırlar. Yine destinasyona bağlı olarak konaklama tesisi seçimi yapmaktadırlar. Kadınların seyahatlerine çıkacakları kişi sayısı, konaklama tesisi seçimi, ulaşım araçları seçimi gibi birçok faktör farklılık gösterir.

Kadınların turizm ürün ve hizmet tercihleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Erkek bireylere göre kadınlar tercihlerinde daha fazla güvenlik, konfor ve hijyen gibi konulara değinmektedirler. Güvenlik faktörü tüm destinasyonların gelişmesi için önemlidir (Davras ve Uslu, 2019). Kadınlar yaşadıkları olumsuz deneyimlerden, bilgi eksikliklerinden ve yanlış bilgi sahibi olmalarından kaynaklı olarak güvenlik kaygısı yaşamaktadır (Çardak, 2012). Bu nedenle kadınlar turizm faaliyetlerine katılmadan önce detaylı bir araştırma yapmaktadırlar. Seyahatlerine başlamadan bir süre önce destinasyon hakkında her konuda araştırma yapmaktadırlar. Kadınlar çoğunlukla günlük yaşamın rutininden uzaklaşma, rahatlama, kendini geliştirme, yeni insanlar tanıma ve özgüvenlerini arttırmak için seyahat etmektedirler (Pekiner, 2019). Bazı kadınların ise dalış, dağcılık gibi özel seyahat nedenleri vardır. Kadınların seyahat seçimleri ve demografik özellikleri değişkenlik gösterdiğinden dolayı kadınların motivasyonları ve seyahat kısıtlayıcıları da birbirinden farklılık göstermektedir.

Bu çalışma Türk kadın gezginlerin seyahat kısıtlayıcılarının neler olduğunu anlamak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak araştırma soruları oluşturulmuştur. Çalışmada 36 kadının katılımı ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak görüşme sağlanmıştır. Kadın gezginlerin seyahat motivasyonları, seyahatleri boyunca karşılaştıkları kısıtlayıcıların neler olduğu, yaşadıkları ve unutamadıkları deneyimleri ve gezgin ifadesinin kadınlarda ne ifade ettiği anlaşılmaya çalışılmış, toplanan veriler NVIVO programı yardımı ile tematik analize tabi tutulmuştur.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde turizm ve seyahat kavramlarına, turizm talebine ve turizm talebini etkileyen faktörlere yer verilmektedir. İkinci bölümde tarihsel süreçte kadın ve kadın hareketine yer verilmektedir. Bu bölümde geçmişten bugüne kadar feminist yaklaşımlara değinilmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünü kadın gezginlerin seyahatlerini kısıtlayan faktörler oluşturmaktadır. Ardından dördüncü bölümde araştırmanın metodolojisine yer verilmekte ve bulgular açıklanmaktadır.

Bulgular kısmında kısıtlayıcılar kişisel, toplumsal ve yapısal kısıtlayıcılar olmak üzere üç tema altında incelenmektedir. Çalışmanın son bölümünde sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE SEYAHAT

1. TURİZM VE SEYAHAT KAVRAMLARI

Turizm; hava değişimi, dinlenme ihtiyacı, çevredeki güzellikleri tanıma isteği ile gerçekleşmektedir. Aynı zamanda doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanmaktadır. Turizm, ulusların ve toplulukların birbirlerine yakınlaşmasına katkı sağlayan çağa özgü bir olaydır (Kozak ve Bahçe, 2012). Aynı zamanda turizm, ülkeye döviz girdisi sağlayan, ulusal ekonomiye katkıda bulunan ve hem toplumsal hem kültürel barışın korunmasında payı olan sektördür (Çeken, 2014).

Seyahat faaliyetlerinin tarihi insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. İnsanlar günlük hayatlarını devam ettirdikleri yerlerden geçici süreli başka yerlere, mekânlara seyahat etmektedir. Bu seyahatleri sırasında, ulaşım, konaklama hizmetleri, yiyecek-içecek hizmetleri, eğlence hizmetleri gibi farklı hizmetlerden yararlanmaktadırlar (Kozak vd., 2015).

Seyahatler bireylerin içinde bulunduğu dönemin etkileri nedeniyle farklı amaçlar doğrultusunda gerçekleşmiştir. Geçmiş yıllarda insanların seyahat etme nedenleri arasında barınak bulma, savaş ortamından kaçma, verimli toprakların olduğu yerlere ulaşmak gibi amaçlar gösterilmektedir. Bu seyahatler zorlu şartlarda gerçekleşmekte ve tehlikeler barındırmaktaydı. Bu sebeple seyahat sözcüğü acı çekmek anlamına gelen travail kelimesinden türemiştir (İçöz, 2011). “Travail” kelimesi Latince’ de “trapalium” (işkence aleti) kelimesinden türetilmiştir (Dereli, 2021). Sonraki dönemlerde yaşanan gelişmelere bağlı olarak seyahat kavramı da gelişim ve değişim göstermiştir. Seyahat, bireylerin bir yerden başka bir yere yolculuk etmesi olarak değişmiştir (Zengin, 2009). İnsanları sürekli hareket etmeye iten seyahatin farklı nedenleri vardır. Daha önceleri dini ibadetler, sağlık ve ticaret gibi nedenlerle seyahat edilirken sonrasında bu nedenlere yenileri eklenmiştir (Sarı Çallı, 2015). Eski Yunanlılar ve Barbarlar tarafından Atina’ da İsa’nın doğumundan önce düzenlenen olimpiyat oyunlarına katılmak zevk amaçlı seyahat etmeye örnek gösterilebilir. Zevk amaçlı yapılan seyahat faaliyetlerinin yanında sağlık ve tedavi amacı ile de insanlar seyahat etmişlerdir. Örnek vermek gerekirse bireyler sıcak su kaynaklarının tedavi edici imkanlarından yararlanmak için seyahat etmişlerdir. Geçmişte Romalılar tarafından yapılan kaplıca örneklerine rastlanılmaktadır. Bu seyahat amaçlarına ilave olarak dini amaçlar için de insanlar seyahatler gerçekleştirmiştir. Dini

amaçla yapılan seyahatlerde Müslümanlar Mekke'ye, Hristiyanlar ve Museviler Kudüs'e (İçöz, 2011) seyahat etmişlerdir.

Turizmin tanımlanmasında seyahat, dinamik bir unsur olarak önemli bir yer tutmaktadır. Bunun yanı sıra insanların gerçekleştirdiği bütün seyahatlerin bir turizm faaliyeti olduğu söylenemez. Turizm hareketi olarak kabul edilecek seyahatler, seyahat amacına, katılan kişi sayısına, ziyaret edilen yere göre, katılanların sosyo-ekonomik durumlarına göre, fiziki, sosyal ve çevresel değişimlere göre farklılık gösterir (Kozak vd., 2015).

Turizm bireylerin sürekli yaşadıkları yerlerden herhangi bir ekonomik gelir amacı gütmeksizin dinlenme, eğlence, konaklama ve yeme- içme gibi amaçlarla yaptıkları bireysel veya kitlesel olarak gerçekleştirdikleri seyahatlerden oluşmaktadır (Karataş ve Babür, 2013). Seyahat ise bu faaliyetleri gerçekleştirebilmek adına yaptıkları yolculukları kapsamaktadır.

2. TURİZM TALEBİ VE TURİZM TALEBİNİN ÖZELLİKLERİ

Talep, gelir ve fiyat değişkenlerine bağlı olarak farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Turizm talebi, iç ve dış turizm olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İç turizm talebi, ülke vatandaşlarının kendi ülkelerinde gerçekleştirdiği taleptir. Dış turizm talebi, ülke vatandaşlarının kendi ülkeleri dışına çıkarak gerçekleştirmiş oldukları turizm istemidir (Turanlı ve Güneren, 2003).

İnsanlar seyahatlere farklı nedenlerden dolayı çıkmaktadır. Seyahatlere çıkış amaçları kişiden kişiye değişiklik gösterir. Her bireyin turizm talebi farklı hedeflere yönelik olabilir (Çeken, 2014). Turizm talebi çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Fiziksel rahatlık ve psikolojik bakımdan mutluluk için seyahat edenler ile ticari amaçlı seyahat edenler arasında bir farklılık söz konusudur. Turizm faaliyetinin gerçekleştiği bölgede gıda, eğlence, mal ve hizmetlerde farklılıklar mevcuttur (Kozak vd., 2015). İnsanların seyahatlere farklı amaçlar sebebiyle çıkması, farklı turizm çeşitlerine yönelmelerini ve farklı turistik tüketim gerçekleştirmelerine neden olmaktadır (Yücel, 2008).

Turizm talebi esnek bir yapıya sahiptir. Turizm talebinin ikame olanaklarının fazla olmasıyla birlikte kolayca vazgeçilebilen bir yapıya sahiptir. Turizm talebi, tüketicilerin turistik tüketim tercihlerinden ekonomik, sosyal, kültürel ve politik faktörlerinden kaynaklanmaktadır (Çeken, 2014).

Turizm talebi mevsimsel özellik taşımakta ve belirli dönemlerde yoğunluk gösterir. Turizm faaliyetlerini değişik mevsime yaymak oldukça güç bir durumdur. Bu sebeple turizm faaliyetleri yılın belli mevsimlerinde yoğunlaşır (Çeken, 2014).

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre turizm talebi farklılık gösterir (Bahar 2000, Yücel 2008, Çeken 2014, Kozak vd., 2015). Talepte yoğunluk olan bölgeler daha çok gelişmiş ülkelerde yer almaktadır. Gelişmiş ülkelerde fiziki turizm arzı ve konaklama arzı da talepte yoğunluk yaşanan bölgelerdir (Bahar, 2000). Gelişmişlik seviyeleri farklı olan coğrafyalarda yaşayan insanların farklı boyutlarda istek, ihtiyaç ve beklentileri bulunmaktadır (Yücel, 2008).

2.1. TURİZM TALEBİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Turizm talebi farklı faktörler tarafından etkilenmektedir (Çeken, 2014). Boş zaman, uzaklık, psikolojik faktörler, demografik özellik ve kültürel özellikler gibi aynı anda birden fazla faktörden etkilenebilir (Yağcı, 2007). Bundan dolayı turizm talebinin oluşması için demografik, ekonomik, sosyo-kültürel, politik, yasal ve psikolojik faktörlerin bir araya gelmesi gerekir.

Turizm talebini etkileyen demografik faktörler beş grup altında toplanabilir. Bu faktörler yaş, cinsiyet, aile yapısı, meslek ve eğitim olarak gruplandırılmaktadır (Özcan, 2013). Ekonomik faktörler ise tüketicilerin ürün ve hizmet seçimi yaparken mevcut olan şartları ifade etmektedir. Turizm talebini etkileyen ekonomik faktörler milli gelir, turistik mal ve hizmetlerin fiyatı, ulaştırma, ödemeler dengesi, turizm sektörünün durumu ve konjonktürel durum şeklinde açıklanmaktadır (Çeken, 2014). Turizm talebinin oluşması için sosyokültürel faktörler moda, zevk ve alışkanlıklar, kentleşme oranı, kültür düzeyi, toplumsal değer yargıları ve din etki etmektedir (Özcan, 2013).

Turizm talebi, uluslararası politik istikrarsızlık, savaş, terör olayları gibi olaylardan etkilenmektedir. Turizm talebini etkileyen siyasi ve yasal faktörleri; turistin ülkesindeki politik durum, seyahat edilen ülkedeki politik durum ve genel politik uygulamalar olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Cesur, 2014).

Psikolojik unsurlar turizm sektöründe talep artırıcı ve azaltıcı yönde talebe etki eden önemli faktörlerdendir (Cesur, 2014). Psikolojik açıdan turizm, bireyleri günlük hayatın monotonluğundan çıkararak farklı faaliyetlerle uğraştırarak fiziksel ve zihinsel bakımdan dinlenmelerini sağlamaktadır. Bireyler kendilerini psikolojik olarak rahat ve güvende hissettikleri takdirde turistik ürün ve hizmet talep edeceklerdir. Turistik mal ve hizmet satın alan kişiler kadar turistik ürün ve hizmet satan kişilerde, ülke insanları

hakkında olumlu veya olumsuz izlenime sahip olmaktadırlar. Bu durum da turizm talebini olumlu veya olumsuz olarak etkiler (Şeker, 2016). Turistik mal ve hizmet tüketimi sınırsız bir genişleme eğilimi göstermekte ve turizm talebini etkileyen birçok psikolojik unsur bulunmaktadır. Psikolojik faktörler; motivasyon, algılama, öğrenme ve tutum ve inançlar şeklinde gruplandırılmaktadır (Özcan, 2013).

Psikoloji dalında, motivasyonun yararlandığı en önemli bilgi alanı motiv (güdü)'dir. Motivler, insanı harekete geçiren güçlerdir. Motivasyon ise *“Bireyin eylem yönünü, gücünü ve öncelik sırasını belirleyen iç veya dış bir uyarıcının etkisiyle harekete geçmesidir (İnceoğlu, 2010:159).”* Kişiler nadiren tek sebep için seyahat ederler. Aynı zamanda kişiler seyahat etmekle, birden fazla ihtiyacını karşılamak amacıyla seyahatler gerçekleştirmektedir (Güleç, 2006). Bu istek ve ihtiyaçlar Maslow'un hiyerarşisi ile örtüşmektedir. Maslow, insanların gereksinim sıralamasının önem ve öncelik sırasının olduğu vurgulamaktadır. Bu sıralama fizyolojik gereksinimler, güvenlik gereksinimi, ait olma ve sevgi gereksinimi, saygı gereksinimi ve başarı gereksinimi şeklinde beş gruba ayrılmaktadır. Maslow'un hiyerarşisi üzerinde duran psikologlar ise bu gruplamaya iki gereksinim daha eklemişlerdir. Bu iki gereksinim ise bilme, anlama, enformasyon alma, diğeri ise estetikdir (İnceoğlu, 2010). Psikologların yaptığı ekleme sonucunda oluşan gruplamada kişileri seyahate iten motivasyon unsurlarına tablo 1'de yer verilmektedir.

Tablo 1. Gereksinimlerle Güdüler Arasındaki İlişkiler

Gereksinim	Güdü	Turistik davranışla bağlantıları
Fiziksel Gereksinimler	Dinlenme	Kaçma, dinlenme, gerilimi azaltma, güneş gezintisi, fiziksel rahatlama, zihinsel rahatlama
Güvenlik Gereksinimleri	Korunma	Sağlık, eğlence, ilerisi için kendini sağlıklı ve etkin tutma
Bağlılık gereksinimleri	Sevgi, sevilme	Aile ile birlikte olma, akraba ilişkilerini sürdürme, , toplumsal etkileşimi kolaylaştırma, kişisel bağları sürdürme, kişilerarası ilişkileri geliştirme, köke (atalara) özlem ve bağlılık, etnik ilişkileri sürdürme, aile üyelerine sevgi ve bağlılık gösterme, toplumsal ilişkileri sürdürme ve geliştirme.
Saygı gereksinimleri	Başarı, statü	Kendini kendi başarılarına inandırma, ötekilere önemli olduğunu duyurma, saygınlık, toplumsal tanınma, benliği geliştirme, profesyonel ve iş yönlü olma, kendini geliştirme, statü kazanma
Bilme ve anlama gereksinimi	Bilgi edinme, merak	Kültürel bilgi alma, yabancı yerlere ilgi eğitim, seyahat tutkusu merak için gezme,
Güzel duyu gereksinimi, estetik	Güzeli takdir etme	Çevresel güzellik arama ve koruma, manzarasal güzellik
Gerçekleşim gereksinimleri	Kendini aşma doğasına uygun olma	Özü araştırma ve değerlendirme, kendini arama ve bulma, daha yüksek istekleri doyurma, aşağılık duygusundan kurtulma, kendini önemli kılma

Kaynak: Rızaoğlu, 1995; 29 akt. Güleç, 2006:55.

3. TURİSTİK SEYAHAT MOTİVASYONLARI

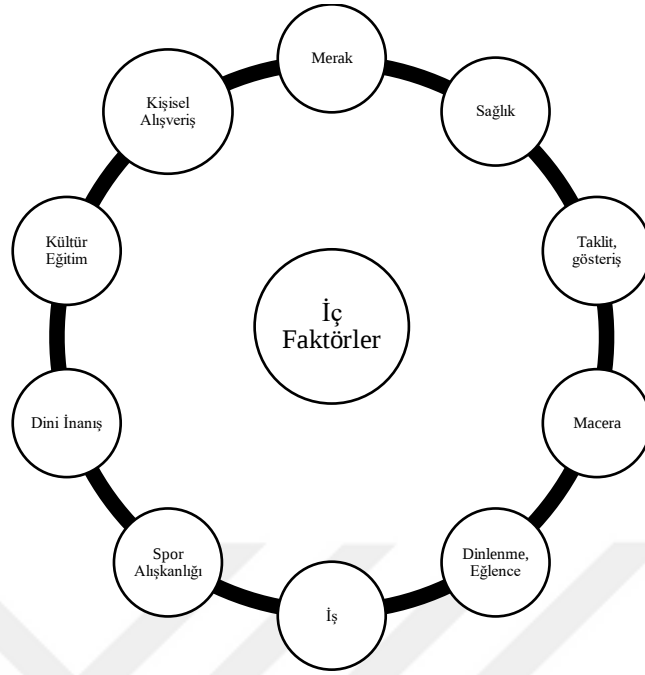
Motivasyon, bir kişiyi memnun ve mutlu etmek için muhtemel görülen, belirli eylem türlerine yönlendiren ihtiyaçtır (Mountinho, 2000). Kişilerin seyahat motivasyonları bazı gereksinimlerin farkına varılmasıyla başlar (Correia & Moital, 2009). Bununla birlikte tarih boyunca gerçekleştirilen seyahatlerin büyük bir kısmı ekonomik nedenlerden kaynaklı olarak gerçekleştirilmiştir. Bazıları yeni yerleşim yerleri bulmak bazıları ise savaştan kaçmak için bulundukları, yaşadıkları yerleri terk etmişlerdir. Demiryolu, buharlı gemi, otomobil gibi ulaşım araçlarının gelişmesi ve aynı zamanda teknolojinin de gelişmesi insanların zevk için seyahat etmesine olanak sağlamıştır (İçöz, 2011).

İnsanları seyahate yönlendiren motivasyon unsurları farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların nedenleri arasında bireylerin farklı ülkelerde yaşamaları, farklı kültürlerden gelmeleri ve farklı kişilik tiplerine sahip olmaları gösterilmektedir (Kozak, 2002). Tüketim alışkanlıkları değişmekte ve bu değişiklikler birçok faktörden kaynaklanmaktadır. Bu değişiklikler seyahat motivasyonlarını da etkilemektedir.

İnsanlar bilinmeyenleri bilmek, görmek ve öğrenmek istemektedir. Teknolojinin gelişmesi ile bu durumda gelişme göstermiştir. Yeni yerler tanıma ve popüler olanı görmek gibi amaçlarla insanlar seyahat etmektedir (Hacıoğlu, 2016). İnsanların seyahat etme nedenlerini 21 madde de belirtilmişlerdir (John A. Thomas ve Donald E. Lundberg 1974'ten akt. İçöz, 2011: 4). Bunlardan: farklı coğrafyalarda yaşayan insanların yaşamını görmek, farklı çekicilikleri görmek, faaliyetleri daha yakından takip etmek, etkinliklere katılmak, günlük rutinlerden kaçmak, tarihlerini öğrenmek, çevrelerinde bulunan kişilerin daha önce ziyaret ettikleri yerlere ziyaret etmek, iklim şartları, farklı yerleri görüp bilmek, sportif faaliyetler, maddi konular, macera arzusu, kendi başına hareket etme isteği, tarihten pay almak, iş, zevk, sağlık, yenilik, dinlenmek ve rahatlamak, şans oyunları oynamak ve prestij kazanma gibi çeşitli nedenlerle seyahat etmektedirler.

İnsanları seyahate yönelten sebepler iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar iç ve dış faktörlerdir. İç faktörler 10 başlık altında toplanmaktadır (Haddadzadehhendou, 2013).

Şekil 1. İnsanları Seyahate Yönelten İç Faktörler

Kaynak: Haddadzadehhendou, 2013.

İnsanları seyahate yönelten iç faktörler merak, sağlık, taklit ve gösteriş (snobizm), macera arayışı, dinlenme ve eğlenme, iş, spor, inançlar, kültür ve eğitim, kişisel alışverişten oluşmaktadır. İnsanları seyahate yönelten dış faktörler arasında tanıtım ve reklam, pazarlama ve halkla ilişkiler önemli faktörler arasında yer almaktadır (Kozak vd., 2010; Haddadzadehhendou, 2013).

İKİNCİ BÖLÜM

KADIN VE KADIN HAREKETİ

1. TARİHSEL SÜREÇTE TÜRK KADINI

Göçebe hayatı yaşayan Türkler, zamanla yerleşik hayata geçmişlerdir. Bu değişim toplumların yaşayış biçimlerindeki değişikliklerle birlikte kadınların hayatlarında da değişiklikler meydana getirmiştir. Bu dönemde, şartlar neticesinde kadın ve erkek arasında büyük farklılıklar görülmemiştir. Aynı zamanda kadın kutsal kabul edilir ve erkek yalnızca bir kadınla evlenebilirdi. Kadın, erkeğin yaptığı işleri yapabiliirdi (kılıç kuşanma, ok atma ve at binme vb). Savaşta olduğu kadar yönetimde de kadın söz hakkına sahip olabiliirdi. Sekizinci yüzyıl Orhun Kitabeleri'nde kadınların sosyal ve siyasal çalışmalarına değinilmektedir. Orhun Kitabeleri'nde “Han emreder” şeklindeki emirnameler kabul görmemiş ve “Han ve Hatun emreder” şeklindeki ifadeler geçerli sayılmıştır. Han ve Hatun birlikte olduklarında yabancı elçileri huzurlarına kabul etmişlerdir (Mutlu, 2014).

İslamiyet öncesi Türk hükümdarların eşleri için Hatun kavramı resmi bir unvan olarak kullanılmaktadır. Hatun'un kendine ait atlı okçulardan oluşan birlikleri de bulunmaktaydı. Hakan huzuruna bir elçi kabul edeceği zaman yanında Hatun otururdu. Hakan savaşa gittiğinde, Hatun “Terken” unvanı ile ülkeyi yönetebiliyordu (Esin, 1991).

Şehirde ve köyde yaşayan kadınlar bazı konularda farklılık göstermektedir. Kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar, erkekler gibi tarla işlerinde çalışıp, evini yönetip ve üretim faaliyetlerine katılarak ekonomiye katkı sağlamaktadırlar. Şehirde yaşayan kadınların bu gibi işleri yapmasına çok olanak olmadığı için kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar şehirde yaşayan kadınlara göre daha aktif rol oynamaktadır. Şehirli kadın ise köyde yaşayan kadına göre daha kısıtlı bir hayat yaşamaktadır (Tekin, 2010). Tarlada, kırsalda çalışan kadın örtünmek zorunda değildir. Köyde yaşayan kadınlar bütün bu görevlerine karşın yine de eşit bir yaşam sürdürememektedir (Tekin, 2010).

Birinci Meşrutiyet'le beraber kadına tanınan haklar genişletilmiştir. Kadınların sosyal hayatta daha fazla yer alması sağlanmıştır. Kadın erkek eşitliğini sağlamak adına basın yoluyla yürütülen mücadele ikinci meşrutiyet yıllarında da devam ettirilmiştir (Özer, 2013). Osmanlı döneminde Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesiyle önemli bir döneme girilmiştir. Tanzimat Fermanı ile birlikte yenilik zihniyeti memleket işlerinde olduğu gibi kadınları ilgilendiren konularda da değişimlerin başlamasına neden olmuştur.

Bu gelişime örnek olarak kızlar için ebelik öğretiminin başlaması, kız öğretmen okullarının açılması, terzilik, eczacılık vb. gibi çeşitli meslek dallarında kadınlara da yer verilmesi Meşrutiyet'ten sonra başlamıştır. Sonrasında ise kadınları odak noktası yapmış dernekler kurulmaya başlanmıştır. Teali-i Nisvan-Kadınların Yükselmesi Derneği ile Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan-Kadın Haklarını Koruma Derneği bu derneklere örnek olarak dikkat çekmektedir. 1923 yılında hukuk ve tıp fakültelerine kız öğrenciler alınmaya başlamıştır (Bingöl, 2014). Osmanlı döneminden sonra Cumhuriyet döneminde kadının toplumdaki yeri daha fazla iyileşmeye ve gelişmeye başlamıştır.

Osmanlı döneminden sonra Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte Türkiye'de çeşitli toplumsal değişimler meydana gelmiştir. Gerçekleşen değişimler kadınları da önemli ölçüde etkilemektedir. Cumhuriyet'in ilanı ile siyasi yapıdaki değişimler toplumda da değişimler meydana getirmiştir. Kırsalda demografik yapı tarıma dayalı iken yerini sanayi ve bürokrasiye dayalı kentsel yapıya bırakmıştır. Cumhuriyet döneminde her alanda yaşanan bu değişim ve gelişim çeşitli konularda devam etmiştir (Yavuz ve Ertem, 2021).

Cumhuriyet döneminde Mustafa Kemal Atatürk, Türk kadınlarının erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğini ifade etmiştir. Atatürk, İzmir ve Konya'da yaptığı konuşmalarda kadına verdiği değere ve kadının toplumdaki önemine vurgu yapmıştır (Tekin, 2010). Atatürk'ün 1923 yılında Konya'da yaptığı konuşmada kadınlara yöneltilen eleştirilere şu sözleriyle cevap vermiştir:

“Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını gibi emek verdim diyemez. Belki erkeklerimiz memleketi istila edenlere karşı süngüleriyle düşmanın süngülerine göğüslerini germekle düşman karşısında hazır bulundular. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir... Çift süren, tarlayı eken, ormandan odunu, keresteyi getiren, aile ocaklarının dumanını tütüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağınsıyla, kucağındaki yavrusuyla yağmur demeyip, kış demeyip, sıcak demeyip cephenin harp malzemesini taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakâr, o ilahi Anadolu kadınları olmuştur. Bundan ötürü hepimiz, bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı şükran ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim (İçli, 1998:94).”

Atatürk gerçekleştirdiği Kastamonu seyahatinde kadınların yüzlerini ve gözlerini kapayarak erkeklerle yan yana gelmekten çekindiklerini ve buna son vermek istediğini belirtmiştir (Bozkır, 2010). Böylece 1926 yılında Türk Medeni Kanunu çıkartılmıştır. Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesi ile kadın hakları genişletilmiştir (ailede kadın erkek eşitliği ve evlilikte resmi nikâh zorunluğu vb.). Kadın, 1930 yılında ilk kez siyasal alanda kendini göstermiş ve belediye seçimlerindeki seçme seçilme haklarını kullanmışlardır. 1933 yılında muhtar olabilmek için seçme seçilme hakkı, 1934'te ise

milletvekili olabilmek için seçme ve seçilme hakkı verilmiştir (Yavuz ve Ertem, 2021). Bu yasal haklarla birlikte kadınlar çalışma hayatında ve sosyal hayatta daha fazla yer almaya başlamıştır.

Kadınların çalışma hayatı, erkeklerin çalışma hayatından farklı anlam taşımaktadır. Kadınlar iş hayatına katılmaya başladığı zamanlarda, çalışma hayatı erkekler için temel amaç iken kadınlar için aile ekonomisine katkı sağlamak önemli bir amaçtır. Bu durumu ise sadece ekonomik faktörler ile açıklamak mümkün değildir. Kadınların çalışma amaçları, eğitim seviyesi ile doğru orantılıdır. Eğitimin yükselmesi ücret, statü ve sosyal haklar gibi çalışma koşullarını da etkilemektedir (Karali, 2016). En az bir eğitim düzeyini tamamlamış, 25 ve daha yukarı yaşlardaki kadınların oranı 2008 yılında %72,6 iken, 2020 yılında %87,7 olmuştur. Hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı incelendiğinde; 2020 yılında kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne katılımları artmıştır. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %12,4 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %65,6 olarak belirtilmiştir (TÜİK, 2022).

Sosyal yaşamda kadınların yaşam memnuniyeti sonuçlarına göre; 2021 yılında yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken kendilerini güvensiz hissedenlerin oranı %25, bu oran kadınlarda %35,5'tir. Aynı zamanda kadınların %48,1'i yaşadıkları çevrede kendilerini güvende hissettiklerini belirtmişlerdir. (TÜİK, 2022).

Kadınlar bilim, sanat, ekonomi, hukuk ve siyaset gibi birçok alanda güçlerini göstermektedirler. Kadınların gelişen düzen içerisinde yasa ve uygulamalarla birlikte eğitim imkanlarının artması ve toplumun çalışan kadınlara pozitif bakması istenmiştir. Bununla beraber ekonomik olarak bağımsızlık kazandırılması istenmiştir. Buna göre meslek dallarında kadın erkek farklılıklarında azalma olmakta, kadınlar bilimin ve sanatın her aşamasında önemli rol oynamakta, kadınların öğrenim düzeyleri artmakta fakat istenilen düzeye ulaşamadığı vurgulanmaktadır (Gökarp, 2008).

2. KADIN HAREKETİ

Kadın ve erkeklerin ayrımcılığa maruz kalmalarına karşı duran, bireylerin cinsiyetleri yüzünden maruz kaldığı ekonomik, siyasal ve toplumsal eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya çalışan yaklaşıma feminizm denilmektedir. Feminizm kadınların haklarını ve özgürlüklerini temel alır. İş hayatında ve eğitimde eşit haklara sahip olmak, sağlık yönünden belli yasakları kaldırmak, sosyal bakımdan kadına yönelik şiddeti engellemek, kadınların sıklıkla karşılaştığı taciz ve tecavüzü ortadan kaldırmak bünyesinde

barındırdığı konulardandır (Taş, 2016). Feminizm Latince’ de kadın anlamına gelen “femine” kelimesinden türetilerek meydana gelmiştir. 1837 yılında Fransa’da kullanılmaya başlanmıştır. Kullanılmaya başlandığı tarihlerde İngilizce de kadıncılık (womanism) olarak kullanılmaktayken 1890’lı yıllarda feminizm olarak kullanılmaya başlanmıştır (Bulut, 2019). Feminizm ataerkil toplumlarda kadınların değersizleşmesini, dışlanmasını, aşağılanmasını incelemektedir. Aynı zamanda feminizm kadınların yaşadıkları baskılardan kurtulma çabalarıdır (Atan, 2015). Feminizm, kadınların sınıf, ırk, din gibi konularda karşı karşıya kaldıkları sıkıntıları ele almaktadır. Feminizm bireyler arasında kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olmasını amaç edinmiştir. Feminizm, kadınların maruz kaldığı kısıtlamaların ortadan kaldırılması, baskıların engellenmesi için mücadele eden bir yaklaşımdır. Aynı zamanda haklarının yasalaştırılması kamusal ve özel alanlarda kadın ve erkek eşitliğinin sağlanmasını amaç edinmektedir (Taş, 2016).

Feminizm, erkek düşmanlığı değil, cinsiyetlerin karşı olduğu ayrımcılığa karşı bir harekettir. Feminizm birçok alanı ilgilendirmektedir (Cesur, 2017). Bu sebeple bütüncül olarak ele alınması gerekmektedir (Atan, 2015). Feminist teoriler; Liberal feminist teori, radikal feminist teori, Marksist feminist teori, sosyalist feminist teori ve postmodern feminist teori şeklinde yer almaktadır (Çiçek, 2016). Çiçek’in çalışmasında yer verdiği feminist teorilere ilave olarak diğer feminizm teorileri (kültürel feminist teori, anarşist feminist teori, siyah feminist teori) çalışmada yer almaktadır.

2.1. LIBERAL FEMİNİZM

Liberalizm köken itibari ile Latince özgür anlamına gelen Leber’ den türemiştir (Akderin, 2012). *“Liberalizm kavramı, tam serbestliği savunan düşünceden, kısmi devlet müdahalesini gerekli gören düşünceye kadar uzanan geniş bir düşünce sistemini ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Dolayısıyla, devlet-ekonomi ilişkisi bakımından liberal iktisadi düşünce geleneğinde de zamanla farklı görüşler ortaya çıkmıştır”* (Tayyar ve Çetin, 2013:108). Liberal feminizm ise tarihsel bakımdan en erken gelişen feminizm olarak bilinmektedir (Atan, 2015). Bu nedenle bazı yazarlar tarafından ana akım feminizm olarak nitelendirilmektedir (Çiçek, 2016). Kadın hareketleri ilgi odağı olmuştur. Kadınlar seçme hakkı kazanmak amacıyla daha çok çaba harcamışlardır. Bu dönem feminizmin ilk dalgasıdır. Kadınlar seçme hakları elde ettiklerinde diğer hakları da elde edebilecekleri görüşüne sahiptirler (Atan, 2015). Kadınların gelişimlerini engelleyen şeylerin başında toplumsal şartlandırma, eğitimden uzak tutulmaları ve

toplumsal bakımdan ayrımcılıklara maruz kalmaları sayılabilir. Kadınların cinsiyetlerinden dolayı maruz kaldıkları ayrımcılıklar liberal feministlerin değindiği konulardandır. Liberal feministler temelde kadınlara eşit haklar vermeyi ve mevcut ayrımcılıkların sonlandırılmasını talep etmektedirler. Üstünde durdukları en önemli konu hak ve özgürlüklerdir (Çiçek, 2016). Liberal feminizm, bireylerin becerilerini keşfetme ve kendilerini geliştirme konusunda kişilerin kendileri için en faydalı olabileceğini düşündükleri hususları belirtmektedir. Bu hususlar özgür ve serbest olmaları gerektiği şeklinde yer alır (Demirbilek, 2007).

Liberal feministler kadınların isteklerini engelleyen ayrımcı düşüncelere karşı gelmekte ve eşitliği savunmaktadır. Liberal feminizm, toplumda kadının da olması gerektiğini savunmakta, kadının hak ve imkanlarını geliştirmek için çalışmaktadır. Bu düşünceye sahip feministlerden bir kısmı aileyi çalışmak isteyen kadınlar için çocuk bakımı ve doğum izni gerektiren sosyal bir kurum olarak görmektedir (Demirbilek, 2007).

Liberal feministler için önemli olan nokta erkekleri karşılırlarına almak değil, kadınların ve erkeklerin sosyal hayatta eşit haklara ve özgürlüklere sahip olmalarıdır. Bireyler cinsiyetleri neticesinde bir üstünlüğe sahip değillerdir. Cinsiyet ayrımcılığına kesin bir dille karşı çıkmaktadırlar.

2.2. MARKSİST FEMİNİZM

Marksist feminizm temelinde Karl Marx ve Friedrich Engel'in benimsedikleri ideolojiler çerçevesinde modern dönemin önemli yaklaşımlarındandır. Marx'ın çalışmalarındaki odak nokta yaşadığı dönem itibarıyla bir kapitalizm eleştirisi yapmaktır. Marksizm düşüncesinin geniş kitlelerce benimsenmiştir. Marksizm, 1990'lı yıllara kadar dünyanın bir kutbunu oluşturan önemli ideoloji olmasındaki temel faktör olarak kapitalizme yöneltilen eleştiriler gösterilmektedir.

Marksist feminizm, kadınların aşağılanarak hor görülmesiyle birlikte kapitalizm ile kadınların statüsü arasındaki bağlantıyı bulma çabalarıdır (Cesur, 2017). Marksist feminizmi savunanlar, liberal feminizmde savunulan toplumsal cinsiyetle ilgili konuları yok saymaktadırlar. Kadınların geri planda kalmalarını kapitalizme yorumlamakta ve ön plana çıkmaları için tek koşulun kapitalizmden sosyalizme geçmek olduğunu savunmaktadırlar. Marksist feministler sosyalist düzene geçtiklerinde kadın ve erkeğin ekonomik bakımdan eşit imkanlara sahip olacakları ve özgüvenlerinin artacağını belirtmektedirler (Demir, 2014).

Marksist feminist teorinin argümanlarını oluşturarak çalışmalarını bu fıkirlere göre planladığı 3 temel konusu vardır. Bunlar kapitalizmin insanları sömürdüğü gibi erkeklerin de kadınları sömürdüğü iddiasıdır. Annelik görevi ve sorumlulukları da kadının fazladan sömürülmesine ve kendisi dışında yaşamasına etken olarak görülmektedir. Bununla birlikte kadınların erkekler tarafından sömürülmesi kadınların kendilerine yabancılaşmasına neden olmaktadır. Bu yabancılaşma kadınların kişiliklerini unutmasıyla birlikte toplumsal hayatta kendilerine yer bulamamalarını da ifade etmektedir (Kesen, 2019). Çalışan erkeklerin eve geldiklerinde işleri son bulurken evde ücret almadan çalışan kadınların işleri sürekli devam etmektedir. Bundan dolayı liberal feminizmde bu konunun değinilmesini az bularak ailenin tekrar yapılandırılması, aile içi köleliğin sonlandırılması ve çocuk bakımı gibi işlerin eşler arasında birlikte yapılması için çalışmalarda bulunur (Atan, 2015). Kadınların yaptıkları işlerin ekonomik bir karşılığı olmaması kadınların emeklerini değersizleştirmektedir. Bu nedenle Marksist feministlerin ortaya attığı düşünce kadın emeği için de ekonomik bir karşılık getirilmesidir (Kesen, 2019). Kadınların emeklerinin ekonomik bir karşılığının olmaması, kadınları eşlerine karşı bağımlı hale getirmektedir. Bu durum kadınları baskı altına sokmaktadır (Ataman, 2009) Marksist feminizmi savunan feministler kadınların baskıya maruz kalırken erkeklerin baskıya maruz kalmamalarının nedenlerini sorgulamaktadır (Cesur, 2014).

Marksist feminizm savunucuları kadınların sorunlarının tamamını anlamanın mümkün olmadığı görüşünü savunmaktadırlar. Bununla birlikte sınıfsal yapının korunduğu ve çelişkilerin sona ermediği takdirde kadın sorunlarının sona ermeyeceğini vurgulamaktadırlar (Sevim, 2005).

2.3. RADİKAL FEMİNİZM

Radikal feminizme baktığımızda karşımıza kadınların ve erkeklerin sahip olduğu, denetlendiği ve fiziksel bakımdan egemenlik kurduğu bir dünyada ezilen bir kız kardeşlik kavramı çerçevesinde şekillenmiş bir akım çıkmaktadır (Çiçek, 2016). Kız kardeşlik kavramı, kadınların arasında oluşan fikir ayrılıkları nedeniyle ortaya çıktığı andaki gücünü koruyamamıştır. Erkek egemen toplum düzeni de kadınların arasındaki dayanışmaya zarar vermek adına kadınları karşı karşıya koymaktadır. Kadınları çalışan kadınlar ve ev kadınları şeklinde karşılaştırmaktadır (Atan, 2015). Radikal feminizm, 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başlarında eski sosyalist bir grup eylemci kadın tarafından New York ve Boston'da geliştirilmiştir. Radikal feminizm savunucuları

medeni haklar ve savaş karşıtı görüşlerle çeşitli etkinliklere katılarak örgütlenmişlerdir. 1960'lı yıllarda radikal feminizmin ortaya çıkışı tesadüflere dayanmaktadır. 1960'lı yıllar 68 öğrenci olaylarının, çevreci olayların ve Vietnam Savaşı'nın sonucunda oluşan savaş karşıtı tepkilerin yaşandığı yıllar olması nedeniyle önemlidir (Yıldırım, 2014). Radikal feminizm, kadınların özgürlüğüne yönelik çözüm önerilerinin çözümsüz kalmasına, Liberal ve Marksist teorilerin yeterli çözüm bulamamalarına tepki olarak ortaya çıkmıştır (Çiçek, 2016).

Radikal feministler erkeklerin kadınlar üzerinde baskı kurduğunu söylemektedirler. Bu baskının nedeni toplumsal eşitsizlik değil, kadınların bedenleri üzerinde baskınlık kuran erkek egemenliğinin olduğunu iddia etmeleridir (Kartal, 2016). Radikal feminizmi savunan feministlere göre erkek egemen toplumlarda kadınların doğurganlıkları ve cinsiyetleri itibarıyla geri planda kaldığı belirtilmektedir. Ataerkil toplumlarda erkeklerin en önemli görevi olarak evine ve ailesine bakmak, kadınların en önemli görevinin ise üremek olduğuna yer verilmektedir (Demirbilek, 2007).

Feministler, toplumsal yaşamda erkek egemen fikrine karşı çıkmaktadır (Güriz, 2011). Bu yaklaşıma göre radikal feministlerin savunduğu kişisel olan politiktir, kadınların ikinci planda yer almasının sebebi de kapitalizm değil patriyarkal düşünce yapısının bulunmasıdır (Sağlam, 2020). Patriyarka, erkeklerin kadınlara göre üstün olduğunu, erkekler tarafından kadınlara uygulanan ekonomik, cinsel, sosyal baskı unsurlarının şekillendiği toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı ilişkilerin devamı için sürdürülen toplumsal yapı olarak tanımlanır (Amasyalı, 2021). Radikal feministler, patriyarkal düşünce sistemi kaldırıldığı takdirde eşitsizliklerin çözüme kavuşacağını savunmaktadırlar (Sağlam, 2020). Bunu savunan feministler liberal feminizmin yeterli olmadığını savunmakta ve başka platformlarda mücadelelerini devam ettirmeleri gerektiğini vurgulamaktadırlar. Radikal feminizm savunucularına göre seçme ve seçilme hakkının verilmesi yeterli değildir, rollerin değişmesiyle istenilen yaşam tarzını yakalayabileceklerini savunmaktadırlar. Mücadele boyutunun kadın ve erkek arasında olduğuna yer verilir (Ataman, 2009). Bu sebeple radikal feministlerin değindiği önemli nokta cinsiyet çatışmasıdır. Çünkü kadının ezilmesinin nedeni olarak cinsiyetin toplumsal bakımdan kurumsallaştırılmış olması gösterilmektedir. Böylece ataerkil yapının olduğu da vurgulanmaktadır. Erkek egemen sistem, kadın emeğinin ve kadın bedeninin denetim altında olduğu sistemi ifade etmektedir. Bu sistem erkeklerin çıkarlarını korumaktadır. Bu sisteme göre kadınlar özgür olabilmek adına kendilerini kanıtlama çabasındadırlar.

Kadınların erkeklerin denetimi altında olması biyolojilerinden kaynaklı değil, toplumdan kaynaklı olduğu vurgulanmaktadır (Atan, 2015).

2.4. SOSYALİST FEMİNİZM

Sosyalist hareketin ortaya çıkışı ve gelişimi kadın hareketine yeniliklerin getirilmesinin öncüsüdür. Bununla beraber kadınların statülerinde yeniliklere yer verilmektedir (Ataman, 2009). Sosyalist feminizm, Marksist feminizme yapılmış eleştiriler sonucunda (Çavdar ve Boyacıoğlu, 2019) 1970’li yıllarda Avrupa ve Kuzey Amerika’da ortaya çıkmıştır. Sosyalist feminizm, Marksist feminizmi merkezinde cinsiyet olan radikal feminizm ile birleştirmektedir. Aynı zamanda kadınların dışlanması ve ezilmesinin yanında cinsiyete de yer vermektedir (Atan, 2015). Kadınlar, sosyalist feminizm savunucularına göre çocuk büyütme ve yetiştirmekle sorumluluk üstlendikleri süre boyunca ekonomik bakımdan marjinal kalmaktan kurtulamamaktadırlar. Bu görev ve sorumluluk neticesinde kadınların erkeklere ve devlete kapitalizm için hizmet verdikleri savunulmaktadır (Ataman, 2009).

Marksist feminizm savunucuları genelde sınıfsal yapıyı odağa almakta ve ataerkilliğe çok fazla yer vermemektedirler. Fakat sosyalist feminizm savunucuları sınıfsal baskının boyutlarının önemini vurgulamaktadırlar (Arat, 2010). Sosyalist feminizmi savunan feministler sosyal düzende sınıflı yapısal öge olarak kadının eşitsizliklere maruz kaldığı üzerinde durmaktadır. Bu feministler, refah arayışında liberal feministlerle ortak amaçlara sahiptirler. Fakat liberal feminizmin eksikliklerini görerek kadın sorunun kapitalizmden kaynaklandığını, ekonomik kurumlardaki değişikliklerle kadınların hür olabileceğine yer vermektedirler (Demirbilek, 2007).

2.5. DİĞER FEMİNİST TEORİLER

Kadınların farklı alanlardaki mağduriyetlerinden kaynaklanan sorunlar dile getirilse de feminizmin eril bir kavram olmadığı vurgulanmaktadır. Feminizm, ilgi ve istekleri birbiriyle aynı olan kadınlardan oluşan homojen grup demek değildir. Heterojen grup olmasından dolayı farklı feminist yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (İlter, 2014). Savunucularının yaşadığı yıllar ve içinde bulunduğu çevrelerden etkilenerek meydana gelen teorilerin bazılarına yer verilmiştir. Bu teoriler ise kültürel feminist teori, anarşist feminist teori, siyah feminist ve postmodern feminist teoridir.

2.5.1. Kültürel Feminist Teori

Kültürel feminizm, toplumsal cinsiyet kimliğinin oluşumunun biyolojik farklılıklardan ve eşitsizliklerden değil, toplumsal sorunlar ve kültürel yapıdan

kaynaklandığını ifade etmektedir. Kültürel feminizmin savunucuları maskülenlik ile birlikte feminenliği de ortaya koymayı hedefler (Aktaş, 2013). Bu teorinin savunucuları kadınların toplumda geri planda bırakıldığı, çevreleri tarafından kadın erkek rollerinin bireylere öğretildiği ve bundan dolayı rollerin kalıcı değil değiştirilebilir olduğunu savunmaktadırlar. Yani kadınların toplumdaki konumlarının alt yapısını erkekler oluşturmaktadır. Kadınların erkeklerin gerisinde kalması, ikinci planda yer alması dünyaya geldikleri andan itibaren toplum tarafından empoze edilmiştir. Toplum tarafından genel kabul görmüş bazı kurallar bilinçaltlarına işlenmiştir (Geçit, 2013). Bundan dolayı kültürel feminizm, kadınların neden geri planda kaldığı ve baskı gören konumunda olduğunu, neden bu yetiştirilme tarzının benimsendiği gibi soruları açıklamaya çalışmaktadır (Aktaş, 2013).

Kültürel feminizmi savunan feministler, bireyler arasındaki biyolojik, psikolojik ve kültürel farklılıklara odaklanmaktadır. Feministler için kadının bağımlı olduğu yapının ortadan kalkması toplumunun kültürel değişime uğramasına bağlı olduğu vurgulanmaktadır. Bu değişimin ise kadınların deneyimlerinin yorumlanmasıyla mümkün olabileceği söz konusudur. Kadınların erkeklerden farklı oluşan kavrayışları erkek epistemolojisini ortaya çıkarır. Kadın ve erkek bireylerin hayata bakış açıları birbirinden farklıdır (Heper, 2014). Kadınları ezen yargıları üretmemekle birlikte kadınları duygu kategorisinden çıkarmamıştır. Kadınları rasyonel düşünme becerisinden uzak tutan kavramsallaştırmayı sorun olarak nitelendirmekte fakat duygu kategorisine giren niteliklerin aksine kültürel feminizm kadının erkeğin karşısında üstün olduğunu savunmaktadır (Güneş, 2018).

2.5.2. Anarşist Feminist Teori

Anarşizm devletin bulunmadığı ve geçerli bir otoritenin olmadığı zamanlarda, insanların belirli bir hükümet olmasa da düzen ve uyum içerisinde yaşayabileceklerini savunmaktadır. Devlet sistemi kurulunca sistem insanlar üzerinde olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır. Anarşist feminizm, devlet sisteminin kurulmasının insanlara kötülük ettiğini savunan toplumsal felsefe ve siyasi akımdır (Çuhadar, 2013). Anarşizmin içerisinde feminizm de yer almaktadır. Anarşizm otoritelerin ortadan kalktığı, sınırsız ve cinsiyetsiz bir toplum olmayı amaçlar. Fakat devlete karşı olarak kadınlar cinsiyetlerinden dolayı erkeklere göre daha fazla sorumluluğa sahiptirler. Çünkü devlet ve hükümet erkek konumundadır. Devletin iktidar olarak devam edebilmesi için belirli gruplarla ilişki içerisinde olması gerekir. Bu durum karşısında ise erkeklerin kukla görevi

gördüğü belirtilmektedir. Erkekler bu oyunda devletin erkek kabul edilmesi ve kendi cinsiyetlerinden dolayı ezmeyi, sömürmeyi ve öldüren devletleri örnek almayı kendileri görev olarak üstlendikleri ifade edilir. Bu nedenle kendilerinden farklı olanları ezmekte ve sömürmektedirler. Feminizmde de insanların sömürüldüğü ve ezildiği kabul edilmektedir (Cesur, 2017).

Anarko-feminizm, anarşist feminizm teorisinin başka bir deyişidir. Anarko-feminizmin en çok vurguladığı konu özgürlüktür. Feminist teoride kadınlar üzerindeki ataerkil baskının, hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasının üstünde durulurken anarşizmde kadın erkek fark etmeksizin yapılan ayrımcılıklar, haksızlıklar ve özgürlüklerin kısıtlanması gibi otorite içeren her şey kesin olarak reddedilmektedir. Anarşist feminizmde otorite karşıtlığının sebebi kadınlar üzerindeki baskının yanında cinsiyetlerin ayrımcılığına dayanan eşitsizlik, adaletsizlik ve haksızlıkların otoriteden kaynaklandığı yönündeki düşüncedir. Otoritenin her zaman kötü olacağı düşünülmez fakat mevcut otoritenin işlevini yerine getirmekte yetersiz kalması, anarşizm açısından özgürlüğün önünde engel oluşturduğu yönünde yorumlanıp reddedilmesine ve feminizmin de bu yönde yorumlanmasına neden olmuştur (Bakır, 2015).

2.5.3. Siyah Feminist Teori

Siyah feminizm 1980 yıllarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Siyah feminizm, beyaz kadınları ırk ve kültürel farklılıkları yok saydıkları için eleştirmektedirler. Siyah kadın grubunda yer alan bireyler, bütün kadınların erkekler tarafından ikinci planda bırakıldıklarını ve bastırıldıklarını savunmaktadır. Bununla birlikte beyazların, zengin ülkelerdeki bireylerin ve üstün gelen ırk veya kültürdekilerin daha refah ortamda bulunduklarına ve daha iyi durumda olduklarına dikkat çekmektedirler (Altınbaş, 2006).

Siyah kadınlar, feministleri sadece erkek egemenliğini sorun haline getirdikleri ve endüstriyel toplumlardaki kadınların karşılaştıkları sorunları dile getirmekten öteye geçemedikleri için eleştirmişlerdir. Kadınların ezilmesinin nedenini sadece cinsiyetlerinden kaynaklandığı açıklamasını yetersiz bulmaktadırlar. Mensup oldukları kökenleri, ırkları ve sınıfsal konumları gibi etkenlerin de kadınların ezilmesinde ve geri planda kalmasında etkili olduğunu savunmuşlardır (Çoban Keneş, 2014). Siyahi kadınların ezilmesine neden olan sadece erkek baskısı değildir. Beyaz tenli kadınlar da siyah tenli kadınları ikincil planda bırakmıştır. Sonuç olarak ise ezilen ve kaybeden yine kadın olmuştur (Cengiz, 2023).

Siyahi kadınlar seçme ve seçilme hakkı ve temel hak ve özgürlükler kapsamında yapılan feminist mücadeleye destek vermektedirler. Fakat ırk sorunları dışta bırakılarak feminist mücadelenin yetersiz kaldığını vurgulamaktadırlar. Kadınların toplumsal cinsiyet ve ırk nedeniyle ayrımcılığın çoklu biçimiyle karşılaştıklarını vurgulamışlardır. Irkçılık sorununun göz ardı edildiği “herhangi bir cinsiyet eşitliği kuramı”nın siyah kadınların ikincil planda kalmasının açıklamada yeterli olmayacağını ve eksik kalacağını vurgulamaktadırlar. Bununla beraber sınıfsal boyutun da analizlere dahil etmesi gerektiği vurgulamışlardır. Bunun sonucunda siyah feminizm savunucuları ve siyah kadınların ırkçılıkla gelen ayrımcılığı daha hissedilir boyutlarda yaşadığını görmektedir (Çoban Keneş, 2014).

2.6. POSTMODERN FEMİNİST TEORİ

Postmodernizm, modernizm sonrasında ortaya çıkmış ve modern ötesi anlamına gelmektedir. Postmodern feminizm, modern feminizm odak noktası arasında bulunan sosyal ve siyasal yönden kadın ve erkek eşitliğinin fikirlerini çelişkili ve yetersiz bularak ortaya çıktığı dönemi ifade etmektedir (Kesen, 2019). Postmodern yapıyla birlikte teori ve pratiklerinin birleşimiyle ortaya çıkar. Postmodern teori kültürel ve siyasi alanlarda da söz sahibi olmaktadır (Kozlu, 2009). Postmodern feminizm, postmodernizm ve feminizmi sentezlemektedir (Çiçek, 2016). Post-modern teoriye göre kadınlar da kendi içlerinde farklılıklar barındırmaktadır. Tek düze veya kalıp yargılarla sınırlandırılmaları beklenmemelidir (Işık, 1998).

Postmodern feminizm savunucularının görüşlerine göre bir tane doğru ve tek bir toplumsal gerçeklik bulunmamaktadır (Onat, 2020). Postmodern feminizm, feminizmin savunduğu aydınlanma ile ilgili görüş ve düşüncelere karşı çıkmaktadır (Kozlu, 2009).

Postmodern feministler için yerellik ve kültür önem arz ederken evrensel değerleri kabul etmeyerek geri plana itmektedirler. Bu görüşe sahip olmalarındaki etken kadınların tamamını kapsayacak bir kategorinin bulunmadığı inancıdır (Cesur, 2017).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN GEZGİN VE SEYAHAT

1. KADIN VE SEYAHAT

Her sektörde olduğu gibi kadınlar üretici ve tüketici olarak turizm faaliyetlerinin içerisinde yer almaktadır. Sektör emek yoğun olmasının yanı sıra kadın yoğun bir özellikte barındırmaktadır (Yıldız, 2011). Kadınlar sektörde hem ara eleman hem de yönetici konumunda kendilerine iş bulabilmektedirler (Çelik Uğuz ve Topbaş, 2016).

Turizmde kadınlar hem üretici hem de tüketici olarak çeşitli engellerle karşılaşmaktadırlar. Turizmde üretici olarak faaliyet gösteren kadınlar yönetimde daha az temsil edilmeleri işe girişlerdeki eşitsizliklerden kaynaklanmaktadır (Aydın Tükeltürk ve Şahin Perçin, 2008). Bu eşitsizliklerin nedeni toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ücret eşitsizliğidir. Turizmde diğer sektörlerle göre ücretlerin daha düşük olması ve bireylerin cinsiyet farklılıklarına göre ücretlendirmeye tabii tutulmaları ücret eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır (Ardıç Yetiş ve Çalışkan, 2020). Kadınlar eğitim ve mesleki açıdan yeterli düzeyde olsalar bile yönetici konumunda erkeklere göre daha az görev alabilmektedirler. Kadınların ailevi sorumlulukları bu konuma ulaşmalarını zorlaştırmaktadır. Hatta bazı durumlarda kadınlar erkeklere göre ailevi sorumluluklar nedeniyle daha fazla kariyerlerinden vazgeçmek zorunda kalmaktadırlar (Aydın Tükeltürk ve Şahin Perçin, 2008); Kadınların üretici olarak sektörde görev almasını engelleyen durumlardan biri cam tavan sendromudur. Cam tavan sendromu kadınların iş hayatında karşılarına çıkan, üst düzey konumlara gelmelerini engelleyen görünmeyen veya yapay engeller olarak bilinmektedir (Yolcu ve Kutluk Bozkurt, 2021). Cam tavan, kadınların başarı ve liyakatlerine bakılmadan yönetim tarafından ilerlemelerini engelleyen engellerdir (Mızrahi ve Aracı, 2010). Bir diğer engel tokenizmdir (göstermelik ödün verme). Tokenizm bir minimum ödün verme uygulamasıdır. Erkeklerin çoğunlukta olduğu işlerde/mesleklerde kadınların göstermelik olarak şirket itibarını kurtarmak amacıyla işe alınmasıdır. Kadınlar bu işlerde önemsiz komisyonlara verilmektedir. Böylece kadınların terfi etmesi engellenmektedir (Yıldız, 2017). Başka bir kısıtlayıcı ise “kadının yeri evidir” önyargısıdır. Erkeğin rolünün ailesine bakmak, kadının rolü ise ev işlerine ve çocuklara bakmak olmak olduğu belirtilmektedir. Kadınların zamanla çalışma hayatına girmesi ile toplum tarafından benimsenen “ kadının yeri evidir” bakış açısı değişmeye başlamıştır (İçli, 2020).

Turizmde kadınlar için yapılan çalışmalarda tüketici olarak da kadınlara çeşitli çalışmalarda yer verilmiştir. Bu çalışmalar kadının yeri, tüketici eğilimleri, satın alma davranışları ve karşılaştıkları sorunlar gibi konuları ele almaktadır (Özdemir, 2009). Turistik ürün satın alma kararlarına göre kadınların erkeklere göre hijyen ve sanitasya daha fazla önem verdiği belirtilmiştir. Turistik ürün tercihlerinde eğitim düzeyleri ve cinsiyetler önemli oranda kararı etkilemektedir (Akgündüz ve Bardakoğlu, 2012). Kadın ve erkeğin satın alma kararlarındaki farklılıklar seyahat seçimlerinde de yer almaktadır. Aynı zamanda kadın ve erkeğin seyahatlerinde kısıtlayıcılara maruz kalmaları da farklılıklar göstermektedir.

2. KADIN GEZGİNLERİN SEYAHATLERİNİ KISITLAYAN FAKTÖRLER

Turizm, ekonomik ve sosyo-kültürel önemi artan ve dünyadaki hızlı büyüyen sektörlerin başında gelmektedir. Küreselleşme ve modernite ile birlikte kadınlar da turizmde tüketici olarak önemli konuma gelmişlerdir (Kervankıran ve İlban, 2019). Kadın ve erkek dünya genelinde standartlaştırılmış özelliklere sahip değildir. Ancak toplumsal bakımdan bireylerin bazı rolleri mevcuttur (Özkök ve Cesur, 2015). Bu rollere göre insanlar toplumsal olarak uygun görülen şekillerde davranırlar. Bireyler, toplumsal rolleri yerine getirirken toplum yargılarına göre hareket etmektedirler (Demirbilek, 2007). Bireyler çocukluk dönemlerindeyken bu roller onların bilinçaltına yerleştirilmektedir. Böylece kadınlar ev ile ilgili işlerde ön plana çıkarken, erkekler daha çok ekonomik getirisi olan işlerde görev alır. Bu roller nedeniyle erkekler için iş, aile rollerinden daha önemli hale gelmektedir (Powell & Greenhaus, 2010).

Dünyada ev ile ilgili kelimeler kadını çağrıştırırken politika ile ilgili olan kelimeler erkeği çağrıştırmaktadır. Bu ayrım farklı biyolojilere sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Ancak ayrımın tek sebebi biyolojileri değildir. Gerek bulundukları toplumda gerekse gerçekleştirdikleri turizm faaliyetlerinde olan ilişkilerinde ortaya çıkmaktadır. Cinsiyet ve diğer faktörlerden kaynaklanan engeller kişiler için kısıtlayıcı olabilmektedir (Özkök ve Cesur, 2015).

Dünya Ekonomik Forumu, Küresel Cinsiyet Eşitsizliği raporu her yıl ekonomik katılım, siyasi katılım, eğitim düzeyi ve sağlık ve hayatta kalma şeklinde 4 başlığa odaklanmaktadır. Dünya Ekonomik Forumu raporunda 2021 yılında 156 ülkenin analizleri yer almaktadır. Türkiye, cinsiyet eşitsizliğinin incelendiği endekste 156 ülke arasında 133'ncü sırada yer almaktadır. Küresel Cinsiyet Eşitsizliği'nin 2022 yılındaki raporunda 146 ülkenin analizleri yer almaktadır. Bu ülkeler arasından Türkiye 146 ülke

arasından 124'ncü sırada yer almaktadır. Alt başlıklarına bakıldığında ekonomik katılımı 134'ncü, eğitim düzeyinde 101'inci, siyasi katılımı 99'ncü ve sağlık ve hayatta kalma 112'nci sırada yer almaktadır.

Kadınlar seyahat etmeyi farklı nedenler ile seçmektedirler. Ancak tercihleri birçok nedenle de engellenmektedir. Erkekler ile karşılaştırıldığı zaman fiziksel anlamda kadınların daha zayıf, aileye bağılıklarının daha güçlü olması, seyahatlerini gerçekleştirecekleri bölgeler hakkında yetersiz bilgi sahibi olmaları gibi faktörlerin seyahatlerini olumsuz olarak etkilediği belirtilmektedir (Pennington-Gray & Kerstetter, 2002).

Kadınlar ve erkekler farklı fırsat ve olanaklara sahiptirler. Bu nedenle kadınlar toplumda farklı kısıtlayıcılara maruz kalmaktadırlar. Wilson ve Little tarafından 2005 yılında yapılan çalışmada da belirtildiği gibi seyahat kısıtlayıcıları kişisel, kişilerarası ve yapısal kısıtlayıcılar olarak gruplanabilir.

2.1. KİŞİSEL KISITLAYICILAR

Kişisel kısıtlayıcılar, bireylerin psikolojik özelliklerinden kaynaklanan kısıtlayıcılardır. Kişisel kısıtlayıcılar, içsel bariyer olarak da bilinmektedir. Bu kısıtlayıcılar değişken bir yapıya sahiptir. Bu nedenle zaman içerisinde farklılık gösterebilmektedir. Bireylerin boş zaman faaliyetlerini ve seyahatlerini engelleyebilecek psikolojik durumları bünyesinde barındırmaktadır (Davras, 2020). Şüphe, korku, şiddet ve yalnızlık gibi etkenler kadınları ve erkekleri etkilemektedir. Bu etki kadınlarda daha uzun sürmekte veya kalıcı izler bırakmaktadır. Kişisel kısıtlayıcılara başarılı bir şekilde müdahale edilmezse kısıtlayıcılar daha sonraki tercihlerde ve turizm faaliyetine katılımlarda engel oluşturmaktadır (Wilson, 2004).

2.1.1. Korku Ve Şüphe

Korku, yaşamı tehdit edebilecek olaylar karşısında hissedilen duygu olarak adlandırılmaktadır. Korku ve şüphe kadınların seyahat etmesini engelleyen nedenler arasında yer almaktadır (Şahin, 2019). Korku, bireyler arasında farklılık göstermekle birlikte her birey için kısıtlayıcı bir faktördür. Erkekler, seyahat ettikleri bölgelerde turist olduklarının belli olması ve bu nedenle fazla ücret verme nedenlerinden korku yaşamaktadırlar. Aynı zaman da hırsızlığa uğrama olasılığını düşünerek bu durumda kimden yardım isteyecekleri konusunu sorun olarak nitelendirmektedirler (Elnur, 2022). Kişiler kendilerini psikolojik ve fiziksel olarak tehdit altında hissettiklerinde ortaya çıkmaktadır. Bireyler böyle bir durum karşısında sosyal yaşamdan kendilerini

soyutlamaktadırlar. Kadınlar kendilerini soyutladıklarında girmek istediği veya girdiği bütün ortamlarda daha fazla düşünmekte ve olumsuz şekilde etkilenmektedirler (Cesur, 2014). Kadınlar karşılaştıkları olumsuz bir olay karşısında seyahatlerini hemen sonlandırabilmekte ve yapacakları seyahatleri erteleme veya iptal etme yoluna başvurabilmektedirler. Korku ve şüphe kadınları seyahatlerinin karar aşamasında ve seyahatlerinde etkilemektedir. Kadınların seyahatlerinde karşılaştıkları olaylar ise daha sonra gerçekleştirecekleri seyahatleri etkileyebilmektedir.

2.1.2. Şiddet

Kadınların seyahat etmesini engelleyen önemli unsurlardan bir tanesi de şiddet faktörüdür. Şiddet; baskı ve güç uygulayarak insanların bedensel ve ruhsal açılarından zarar görmesine sebebiyet veren bireysel ve toplu hareketlerin tümüdür (Dişsiz ve Şahin, 2008). Şiddet ekonomik, sosyal ve kültürel statüleri düşüren ciddi bir psiko-sosyal sorun konumunda yer alan çok yönlü bir olgudur (İnci, 2019). Buna göre şiddet kavramı dar ve geniş olmak üzere iki bağlamda ele alınmaktadır. Dar anlamı itibarıyla şiddet, fiziksel gücün kullanıldığı ve bedensel bütünlüğe uygulanan sert davranışlar olarak adlandırılmaktadır. Geniş anlamda şiddet ise insan üzerinde ekonomik şiddet, medya terörü, sağlıksız kentleşme gibi somut olarak hissedilen ve dolaylı olarak insanları etkileyen şiddet eylemlerini kapsamaktadır. Şiddet bu yönleriyle ele alınmakla birlikte toplumsal bir sorundur ve çevresel etmenlerden etkilenmektedir (Kocacık, 2001)

Yapılan araştırmalarda kadınların farklı mekân ve zamanlarda farklı kişiler tarafından şiddete maruz kaldığı gözlemlenmiştir. Bu durumda göstermektedir ki kadına yönelik şiddete karşı harekete geçilmesi gerekmektedir. Fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet olmak üzere kadınlar hayatlarında birçok şiddete maruz kalmaktadırlar. Şiddete uğrayan kadınlar sadece şiddeti uygulayan kişilere değil tüm çevrelerine mesafeli olarak yaklaşmaktadırlar. Bu durum kadınları olumsuz olarak etkilemektedir.

2.1.2.1. Cinsel Saldırı

Cinsel şiddet bir bireyin cinsel bütünlüğüne yapılan saldırı boyutu olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2016). Cinsel saldırı, çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan bazen planlı bazen de plansız bir davranıştır (Gölge ve Yavuz, 2007). Cinsel saldırıya uğramış bir birey, hayatı boyunca bu olayın etkilerini göstermektedir (Barutçu, vd., 1999). Cinsel içerikli saldırgan davranışların tümü cinsel şiddeti oluşturmakta (Kayı, vd., 2000) ve bir bireyin isteği dışında olan davranış ve hareketler cinsel içerikli olmasa bile

küfür ve eylemin cinsel içerikli olması da cinsel şiddet/saldırı olarak adlandırılmaktadır (Eskin, vd., 2016).

Cinsel saldırı her zaman fiziksel olarak yer almak zorunda değildir. Bazen sözlü cinsel taciz davranışları da cinsel şiddet içerisinde yer almaktadır. Duygusal şiddet en çok karşılaşılan ve zor karşı koyulabilen şiddet tiplerinden bir tanesidir (Polat, 2016). Duygusal şiddetin temelini bireylerin daha önce yaşadığı psikolojik travmalar oluşturmaktadır. Bireylerin yaşadığı psikolojik hasar duygusal şiddetin temelini oluşturmakta ve kişiye göre değişiklik gösteren yıkımlara sebebiyet vermektedir. Duygusal şiddet diğer şiddet türleriyle birlikte ortaya çıkmaktadır (Polat, 2016). Kadınlar cinsel saldırı ve cinsel şiddetle karşılaşmamak veya daha az karşılaşmak için sosyal hayatlarında özgürce hareket edememektedirler.

2.1.3. Stres ve Yorgunluk

Stres, fizyolojik ve psikolojik uyum halinin bozulmasıyla bireylerin fizyolojik olarak verdiği karşılıktır (Özel ve Bay Karabulut, 2018). Çevresel ve bireysel unsurların etkili olduğu, bireylerin davranışlarını etkileyen ve yön veren durum olarak nitelendirilmektedir. Bireylerin stres yaşamaları dış etmenlerden veya kişinin kendi bakış açısından kaynaklanabilmektedir (Erdoğan, vd., 2009). Stres, bireyin davranışlarını ve diğer bireylerle olan iletişimini de etkileyebilmektedir. Çevredeki değişimler her bireyi etkiler fakat bu etkileşimden bazı bireyler daha çok etkilenirken bazı bireyler daha az etkilenmektedir (Güçlü, 2001). Stres, psikolojik ve fiziksel baskılara vücudun ve bireylerin otomatik olarak verdiği tepkiler olarak adlandırılmaktadır. Stres, bireylerde aşırı hareketlilik veya yavaş hareket etme, huzursuzluk, öfke sorunu, dikkat dağınıklığı ve ağlama krizlerine neden olabilmektedir (Özel ve Bay Karabulut, 2018). Stresle başa çıkılmadığında bireyler fizyolojik kaynaklar kullanamamaya başlar ve bu aşamada sinir sistemi devreye girer. Stresli birey sürekli hareket etmeye, hızlı yürümeye, iki işi aynı anda yapmaya başlar (Güçlü, 2001) ve stresli bireyler daha çabuk sinirlenir, olaylara karşı daha fazla tepki gösterirler. Stres aynı zaman da uyku düzensizliği, yorgunluk, kuşkulama ve kazalarda artışa neden olmaktadır (Aksoy ve Kutluca, 2005).

Kadınlar için özellikle yalnız seyahat etmek stresli, zor ve yorucu olabilmektedir. Tek başlarına yaptıkları seyahat birkaç kişiyle yapılan seyahatlere göre daha stresli ve yorucu olabilmektedir. Bunun nedeni ise kadınların diğer bireylere daha az güvenmesidir. Bu durumu kadınlar oldukça stres verici olarak belirtmektedirler. Kadınlardan bazıları bu etkene maruz kalmamak için birileri ile seyahat etmektedirler.

Stresli ve yorgun kadınların hasta olma eğilimleri daha fazladır. Bu durum güvenliklerini daha fazla tehdit etmektedir (Wilson, 2004). Bireyler stres ve yorgunluk kaynaklı olumsuzluklara sebebiyet vermemek için planladıkları seyahatlerde değişiklik yapabilmekte veya seyahatlerini iptal edebilmektedirler.

2.1.4. Yalnızlık Ve Soyutlanma İstemi

Yalnızlık, bireyler arasında sosyal ilişkinin olmamasından kaynaklanan ve hissedilen boşluğu ifade eden bir duygudur. Yalnızlık, kişilerin sağlıkları üzerinde etkili olmaktadır (Özdemir ve İlhan, 2012). Yalnızlık, bireyleri psikolojik olarak etkilemektedir. Yalnızlık bireyin özgüven eksikliği yaşamasına ve sosyal hayattan zevk almamasına sebep olmaktadır. Stres, bununla birlikte depresyon gibi rahatsızlıkları ortaya çıkarmaktadır (Arslantaş ve Ergin, 2011). Bu doğrultuda kişiler yalnız kalma istekleri sonucunda kendilerini sosyal ortamdan soyutlamaktadırlar. Sosyal ortamdan kendini soyutlayan kadınlar eğitim ve sağlık gibi sosyal faaliyetlere de girememektedir (Baykal, 2020). Sosyal soyutlanma toplumun bazı kesimlerinde işsizlik, eğitimsizlik ve yoksulluk gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle eğitim gibi imkanlardan yararlanamamaları, sosyal hayatta yeterince faaliyet gösterememeleri, karar alma etkinliklerinde yer almamaları sosyal soyutlanma olarak ifade edilmektedir.

2.1.5. Başkalarıyla Seyahat Etmek

Yalnız seyahat etmek son yıllarda artan bir eylem haline gelmiştir. Fakat kadınlar bu konuda erkekler kadar avantajlı değildir. Buna neden olarak kadınların seyahatlerde cinsel taciz gibi davranışlara maruz kalmaları gösterilmektedir. Aynı zamanda kadınların yalnız seyahat etmeleri toplum tarafından uygunsuz davranış olarak görülmektedir (Aslantürk ve Unur, 2019). Bazı durumlarda yalnız seyahat etmekte başkalarıyla seyahat etmek gibi olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Bunun yanı sıra başkalarıyla seyahat etmek olumlu yönler de barındırabilmektedir. Örneğin başkalarıyla seyahat etmek güvenlik duygusu oluşturmakta ve sosyalleşmeyi arttırmaktadır. Fakat kişiliklerin ve karakterlerin farklılıkları söz konusu olduğunda ise olumsuzluklar ortaya çıkmaktadır (Wilson, 2004).

Tek başına seyahate çıkan bireyler tatil sürecinde değil sadece destinasyona varış durumunda yalnız olmaktadır. Tek başlarına çıktıkları seyahatlerden yalnız ayrılırlar, yalnız seyahat ederler ve seyahatlerinden kendileri sorumludurlar. Çünkü tercihleri, seçimleri ve planları kendilerine aittir (Wilson, 2004). Kadınların yalnız seyahat etmesi bağımsızlık, meydan okuma, sosyallik ve kendini keşfetmelerine katkı sağlamaktadır (Kaba ve Emekli, 2018).

Gezginler bazen gruplar halinde bazen yalnız olarak seyahatlerini gerçekleştirmektedirler. Gezginler yalnız seyahat ettiklerinde seyahat rotalarını esnetebilmekte ve kendi istekleri doğrultusunda hareket etmektedirler. Bireyler tek başına yaptıkları seyahatlere göre daha fazla sorumluluk almaktadırlar. Bu nedenle bazı gezginler birileri ile seyahat etmekten hoşlanırken bazı gezginler tek başlarına seyahat etmekten hoşlanırlar. Tek başına seyahat etmek bazı gezginlere göre yorucu ve stresli olarak nitelendirilse de bazı gezginler için yalnız seyahatler motivasyon kaynağıdır.

2.1.6. Bilgi Eksikliği

Bilgi eksiklikleri, yabancı dil yetersizliği ve destinasyona ait bilgilerin yetersizliğini gibi faktörleri kapsamaktadır. Seyahatleri sırasında gezginler dil, kültür, gelenek ve coğrafi anlayışları barından bilgi yetersizlikleri sebebiyle başkalarıyla etkileşim kurma konusunda sorun yaşamaktadırlar (Wilson, 2004). Turizm soyut ve deneyime dayalı olduğundan seyahat edenler belirsizlik yaşayabilmektedir. Bu belirsizliğin bir miktar azalması için turistler ve gezginler ön bilgi edinmek ve yaşadıkları karmaşıklığı gidermek isterler (İlban, vd., 2020). Bireyler kendi kültüründen kişilerin bulunmadığı ortamlarda olduğu zaman ve ülkesinde olmadığı zamanlarda kendi dilini konuşmayan kişilerin arasında güçlük çekebilmektedir. Bireylerin büyük bir kısmı özellikle de kadınlar için aynı dili konuşmamak korkutucu olarak nitelendirilmektedir (Wilson, 2004). Kadınlar erkeklere göre daha çabuk panik olmaktadır. Aradığını bulmamak, anlatmak istediğini anlatamamak veya gitmek istediği yere gidememeleri halinde erkeklere göre daha kolay paniğe kapılmaktadırlar. Bu durumun yaşanmaması veya daha tedbirli yaklaşılması açısından gidilen destinasyonun kültürünü, dilini, güvenlik tedbirlerini bilmesi seyahatlerinde kolaylık sağlayabilir.

2.2. TOPLUMSAL KISITLAYICILAR

Sosyo- kültürel durum kadınların yaşamları, seyahat tercihleri ve seyahat deneyimleri üzerinde baskın bir etkiye sahiptir. Cinsiyet farklılıklarının algılanış biçimi, toplumsal alanda ortaya çıkan beklentiler kadınların yaşantısına önemli etki etmektedir (Uluocak ve Aslan, 2011). Kadınlar seyahatleri öncesinde sosyal beklentilerin engelleyici etkisi altında seyahat kararlarını almak zorundadırlar. Bununla birlikte kadınlar seyahatlerinde de olumsuz tutum ve davranışlarla karşılaşmaktadırlar. Bu olumsuz tutum ve davranışlar kadınların anne, eş ve bakıcı gibi toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde yer almasından kaynaklı olarak seyahatlerde kısıtlayıcı rol oynamaktadır (Wilson, 2004). Ay ve Özel (2019) makalesinde motosikletle seyahat eden kadınlara ön yargılı yaklaşılıp

yaklaşılmadığını, karşılaşılan ön yargıların neler olduğu sorusuna cevap aranmıştır. Kadınlar, “*Çok fazla sıkıntı yaşıyorsun. Saçımı kaskın içine sokup da kadın olduğumu anlamasınlar diye yola çıktığımı da biliyorum. Bol bol giyiniyorsun işte*” şeklinde verdiği cevaplarla kısıtlayıcılara değinmişlerdir (Ay ve Özel, 2019: 638). Toplumun kadına yönelik tutumu kadınların turizm aktivitelerine olan isteğinin karşılanması ertelenir ya da tamamen göz ardı edilmesine neden olmaktadır (Khan, 2011). Toplumsal cinsiyet ve sosyal dışlanmada karşılaşılan sosyo-kültürel kısıtlayıcılardandır.

2.2.1. Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet, günlük dilde bireylerin biyolojik anlamda dişi veya er oluşu ve toplum tarafından onlara sunulan rollerde anlam kazanan kadın ve erkeği ifade eden terim olarak yerini almaktadır. Kadın ve erkek kavramları biyolojik ve toplumsal boyut olarak birbirinden farklılık göstermektedir. Toplumda kadın ve erkek kavramları birbirinden net bir şekilde ayrılmıştır. Bu ayrım son derece önemlidir. Bu ayrıma göre birey ya erkek ya da kadındır ve toplum tarafından bireylerin biyolojik cinsiyetlerinin öngördüğü şekilde hareket etmesi beklenmektedir (Vatandaş, 2007).

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet birbiriyle karıştırılmakta ya da birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Bireylerin cinsiyetleri kadın ve erkek olarak iki türdür. Toplumsal cinsiyet ise farklılık ve değişkenlik göstermektedir. Kadın bireyler kadınsı, erkek bireyler erkeksi olarak kategorize edilmektedirler (Dökmen, 2010). Toplumsal cinsiyet biyolojik etmenlerden kaynaklı değil, içinde bulunduğumuz toplumun nasıl davranış sergilememizi beklediği, algıladığı ve bizi nasıl gördüğü ile ilgili bir kavramdır (Altınova ve Duyan, 2013). Toplumsal cinsiyet erkek ve kadın arasındaki fiziksel ve toplumsal farklılıkları ortaya koymak için kullanılmaktadır (Uluocak ve Aslan, 2011).

Toplumda kadın ve erkeğin cinsiyetlerine bağlı olarak sergilemesi istenilen kültürel tutumlar toplumsal cinsiyet rolleri olarak nitelendirilmektedir. Kadınsı ya da erkeksi davranışlar bireylerin cinsiyetlerine göre uygun davranış olarak kabul edilen kalıplardır (Kargiglioğlu ve Özer, 2018). Toplum tarafından belirlenen rol ve statüler bireylerin etkileşimini belirlemektedir (Anbarlı Bozatay, 2011).

Toplumsal cinsiyet rollerini geleneksel ve eşitlikçi roller olarak görülmektedir. Bu durumda geleneksel bakış açısına göre kadınlar, ev ile ilgili işleri yapma, çocuklarla ilgilenme ve çalışma hayatında daha az aktif olma gibi roller yüklenmektedir. Erkekler ise ailenin geçimini sağlama, liderlik yapma gibi rolleri üstlenmektedirler. Eşitlikçi bakış

açısına göre kadınlar ve erkekler sorumlulukları eşit üstlenip, aralarındaki farklılıkları en aza indirmek esas noktadır (Esen vd., 2018).

Toplumsal çevrede verilen eğitim, çocukların cinsiyetleri doğrultusunda roller kazanmasında ve toplumsal kimlik elde etmesinde etkilidir. Bu nedenle toplumun öngördüğü biçimde kadınlar ev işleri, çocuk bakımı gibi rolleri üstlenirken erkekler daha çok iş yaşamlarındaki rolleriyle ilgilenmektedir (Günay ve Bener, 2011). Sosyal beklentilerin kadınlar üzerindeki etkisi erkeklere göre daha fazladır. Aile ve çocuk bakımı kadının görevi sayılmaktadır. Bu yüzden kadınlar kariyer hedeflerinde ilerleme sağlayamamaktadırlar. Böylece birçok faaliyetten mahrum kalmaktadırlar (Wilson, 2004). Kadınlar kendilerine ve ailelerine ayırdıkları vakit dışında seyahate çıkmaları gündeme geldiğinde toplumsal beklentiler ve cinsiyet rolleri neticesinde çoğunlukla bu aktiviteyi gerçekleştiremezler. Toplumsal cinsiyet temelinde ortaya çıkan eşitsizlikleri beraberinde getirmektedir (Günay ve Bener, 2011).

Toplumsal cinsiyet eşitliği kadın ve erkek bireylerin yanı sıra kız çocuklarının ve erkek çocuklarının da eşit haklarını ve üstlendiği sorumlulukları ifade etmektedir. Yani eşitlik bireyler arasında bir ayrımın bulunmamasıdır (Kurtuluş, 2019). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise toplumda fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve hizmet alımında bireylerin cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılık yapılması olarak tanımlanmaktadır (Pinar vd., 2008). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği birçok alanda kadın ve erkeği birbirinden ayırmaktadır (Tükenmez, 2019). Sektörlerin büyük bir çoğunluğunda erkekler kadınlara göre üstün kabul edilmektedir. Erkekler bu üstünlükleriyle kendi istekleri doğrultusunda yaşamını sürdürmektedir. Kadınların ise isteklerini erkeklerin izin verdiği ölçüde gerçekleştirebilmektedirler (Altınova ve Duyan, 2013). Toplumsal cinsiyet eşitliği çoğunlukla servet ve gelir dağılımı konusunda yaşanmaktadır. Fakat toplumsal cinsiyet eşitsizliği bazı durumlarda erkeklerin aleyhinde olmaktadır. Erkekler bu durumda sosyal beklentilerden dolayı kendini güçsüz hissedip yardım isteme konusunda çekinebilmektedir (Pinar vd., 2008). Kadınların ise sıklıkla karşılaştığı eşitsizlikler, fırsatların ve kaynakların kullanılmasında cinsiyetleri sebebiyle ayrıma maruz kalmaları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kısıtlamaya neden olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı ailede başlamakta ve eşitsizliğe neden olacak şekilde kız ve erkek çocukları yetiştirilmektedir. Eğitim, gelir ve meslek gibi unsurlar eşitsizliğin meydana geldiği alanlar arasında yer almaktadır (Coşkun ve Özdilek, 2012). Karşılaşılan eşitsizlikler bazı toplumlar tarafından algılanan cinsiyetle doğru orantılıdır. Turizm alanında oluşan eşitsizlik ve ayrımlar seyahatleri ve boş zaman faaliyetlerini etkilemektedir. Kadınların

seyahat etmeleri özellikle de yalnız seyahat etmeleri toplum tarafından olumlu ve hoş bir durum olarak karşılanmamakta ve etik olarak görülmemektedir (Wilson, 2004).

Gezginlerin destinasyon seçim aşaması, kadın veya erkek olmalarına göre farklılıklar göstermektedir. Erkekler seyahatlerinde daha çok maddi konular üzerinde planlama ve araştırma yaparken kadınlar destinasyon seçiminden seyahat programının içeriğine kadar birçok alanda araştırma ve planlama yapmaktadırlar (Tuna, 2018). Erkekler ekonomik konuların dışında kadınların kendilerine göre yerel halk tarafından daha çabuk benimsendiğini ve paylaşımlı konaklama uygulamalarında kadınların daha kolay konaklayabildiklerini belirtmektedirler (Elnur, 2022). Kadınlar belirli bölge veya destinasyonlara erişimlerinin sınırlı olduğunu seyahatleri öncesinde öğrenmektedir. Kendileri gibi gezgin olan kadınların uğradığı taciz gibi olaylar kadınlar için sınır oluşturmaktadır. Örneğin bir kadın gezginin bir destinasyonda yaşadıkları ve anlattıkları diğer kadın gezginleri o destinasyon seçiminden vazgeçirebilmektedir (Wilson, 2004). Çünkü kadın gezginlerin seyahatlerinde dikkat ettikleri en önemli nokta güvenlik faktörüdür. Kadın gezginlerin güvenlik faktöründen sonra ekonomik uygunluk açısından seyahat edebilecekleri destinasyonları tercih ettiğini belirtmektedir (Kaba ve Emekli, 2018).

Cinsiyet eşitsizliği, birçok alanda olduğu gibi mekânsal alanlara da yansımıştır. Bireylerin mekânlardaki farklı rolleri, mekânı farklı algılamalarına neden olmaktadır. Bu sebeple destinasyon seçimi yapan kadınlar ve erkekler güvenlik sorunu bulunmayan ve özgür bir şekilde hareket edebilecekleri destinasyonlar içinden seçim yapmaktadırlar. Bu seçim ise kadınların ilgi duydukları, merak ettikleri destinasyonlara seyahat etmelerini imkansız hale getirebilmektedir. Bu sebeple kadınlar seyahatlerini sınırlandırılmış hissdebilmektedir. Kadınlar destinasyon seçiminde daha önce o destinasyona seyahat etmiş kişilerin görüşlerine önem vermektedirler. Özellikle kadınların gerçekleştirdiği seyahatler ışığında destinasyon seçme eğilimi göstermektedirler. Kadınlar ve erkekler merkezi noktalardan uzaklaştıklarında güvenlik kaygısı yaşamaktadırlar. Bu durumu kadınlar yanlarında biri ile seyahat ederek, erkekler ise yerel halkın davranışını daha fazla inceleyerek seyahatlerine devam ettikleri ortaya çıkmıştır.

2.2.2. Sosyal Dışlanma

Sosyal dışlanma, toplumda bir bölümün işsizlik, eğitimsizlik ve yoksulluk gibi nedenlerden dolayı sağlık, eğitim ve kültürel alanlardan yararlanamaması olarak tanımlanmaktadır (Hatipler, 2019). Sosyal dışlanma, sosyal olarak toplumla

bütünleşmeyi sağlayan fırsat ve imkanların yetersiz olduğu durumlarda toplumsal ilişkilerin zayıflayarak bireylerin çeşitli haklarını kullanamaması olarak ifade edilmektedir. Sosyal, fiziksel ve psikolojik kısıtlanma olarak da yer almaktadır (Sapancalı, 2005). Toplumsal alanda ırk, renk, etnik kimlik ve cinsiyet farklılıkları, yaşanan mekânlar gibi unsurlar sosyal dışlanmaya yol açmaktadır. Kadın-erkek eşitsizliğinden etnik yapı farklılığına kadar uzanan bu durum sosyal dışlanmaya da neden olan faktörler arasındadır (Hatipler, 2019). Kısaca sosyal alanların kaybedilmesi toplumsal dışlanma olarak ortaya çıkmaktadır (Baykal, 2020). Eşitsizlik, dışlanmışlık ve ayrımcılık gibi sorunlar sosyal dışlanmayı beslemektedir. Bireyin sosyal hayata katılamaması mevcut üretim süreçlerine dahil olamamasına neden olmaktadır. Buna bağlı olarak toplumsal huzurun sarsılması, adalet sisteminin bozulması ve toplumsal gerginliklerin yaşanması söz konusudur (Hatipler, 2019). Kadınlar çeşitli kısıtlayıcıların etkisi altında kaldığı gibi sosyal dışlanmadan da etkilenmektedirler. Dışlanmanın türü ne boyutta olursa olsun kadınların sosyal faaliyetlerini engelleyebilmektedir. Ekonomik özgürlüğünü elde edememiş kadınlar, ekonomik özgürlüğünü elde etmiş kadınlara göre kendilerini daha fazla baskı altında hissetmektedirler. Kadınların sosyal yaşamın her yerinde ve seyahat gibi boş zaman aktivitelerinde yeteri miktarda ekonomik özgürlüğe sahip olmamaları turizm faaliyetlerine katılımını doğrudan ve dolaylı yollarla engellemektedir.

2.3. YAPISAL KISITLAYICILAR

Kadınların seyahatlerinde karşı karşıya kaldığı kısıtlayıcılardan bir diğeri ise yapısal kısıtlayıcılardır. Yapısal kısıtlayıcılar bütün bireyler için engel oluşturmakta fakat kadınlar bu kısıtlayıcılardan daha fazla etkilenmektedir. Yapısal kısıtlayıcılar maddi durum ve zaman yetersizliği, sınırlı hareket ve dikkat çekmeden oluşmaktadır.

2.3.1. Maddi Durum ve Zaman Yetersizliği

Maddi durum yetersizliği ve zaman yetersizliği seyahatleri etkileyen en önemli kısıtlayıcılar olarak bireylerin önüne çıkmaktadır (Jackson, 2000). Yapısal kısıtlayıcılardan öne çıkan maddi durumdur. Maddi durum ile birlikte seyahat edilecek diğer destinasyonun yakınlığı hem zaman hem maddi olarak birbirinden ayrılmaz (Kervankıran ve İlban, 2019). Kadınlar tek başlarına çocuk büyütmek zorunda kaldıkları zaman seyahatler için yeterli ekonomik ve sosyal imkana sahip olmayabilirler. Bu yüzden bireyler çocukları büyüyünceye veya ekonomik durumları düzelinceye kadar seyahatlerini erteleyebilmektedir. Bireylerin ekonomik durumu, gerçekleştirilecek

faaliyetleri, mekân seçimlerini, işlerin nasıl yapılacağı gibi konuları etkilemektedir. Maddi durumun yeterli olmadığı zamanlarda yapmak istenilen faaliyetler yapılamamaktadır (Wilson, 2004). Diğer bütün sektörlerde olduğu gibi turizmde de para ve zaman önem arz etmektedir. Para ve zaman faktörü sağlanamadığı takdirde seyahatin gerçekleşmesi çok fazla mümkün olmamaktadır.

2.3.2. Sınırlı Hareket

Yapısal kısıtlayıcılardan diğeri ise sınırlı harekettir. Sınırlı hareket, seyahat edilen destinasyonda yöre halkının uygun gördüğü şekillerde davranmayı gerektirmektedir. Bazı destinasyonlarda sokakta gezerken vahşi bir ortamda hareket ediyor gibi burada gezmeyin uyarıları kadınlar için kısıtlayıcıdır. Ara sokaklar ve karanlık bölgeler kadınların seyahatlerinde yer verdikleri noktalar arasında bulunmamaktadır (Wilson, 2004). Çünkü kadınlar şiddet veya cinsel saldırı algısı yüzünden belirli tatil yeri ve mekânlarından uzak durmaktadırlar. Yeterli aydınlatmanın bulunmadığı alanlar, tahta kapılı evler, tüneller, parklar, otoparklar kadınların tek başlarına olduklarında tehlikeli olarak algıladıkları ve erişimin sınırlı olarak yapıldığı mekânlar arasında gösterilmektedir. Kadınlar bazı destinasyonlarda kamusal mekânı kullanmada da kısıtlı olduklarını hissetmektedirler. Sinema ve bar, kadınların yalnız gitmekte tereddüt ettikleri kamusal mekânlar olarak belirtilmektedir (Kaba ve Emekli, 2018). Kadınların özellikle hava karardıktan sonra seyahat etmeleri güvenli bulunmamaktadır. Bu sebeple kadınlar belirli bir süre seyahat deneyimlerine ara vermek zorunda kaldıklarını düşünmektedir. Kadın gezginler bu durumdan ötürü seyahat deneyimlerinin eksik olduğunu düşünmektedirler. Kadın değil de erkek cinsiyetine sahip olsalardı daha fazla deneyim elde edeceklerini vurgulamaktadırlar (Wilson, 2004).

2.3.3. Dikkat Çekme

Gezginler kadın olarak özellikle tek kişi olarak çıkılan seyahatlerde daha fazla ilgi gördüklerini ve bundan rahatsızlık duyduklarını belirtmektedirler. Özellikle bazı destinasyonlarda yalnız seyahat eden kadın olarak beklenilmeyen ilgi gördüklerine değinmişlerdir. Bireyler üzerlerine dikilmiş gözlerden rahatsız olmaktadır (Türkçapar, 1999). Destinasyonların bazılarında yerli halkın içinde beyaz kadın olarak bulunmak oldukça dikkat çekici olduğundan dolayı yapmak istenilen şeyleri çoğunlukla izlenilmekten dolayı yapamamamın rahatsız edici olduğunu belirtmektedirler (Wilson, 2004). Sınırlı erişim ve dikkat çekme duygusu seyahat eden kadınların risk algısını etkilemektedir (Wilson & Little, 2008).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK KADIN GEZGİNLERİN SEYAHAT KISITLAYICILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde; araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın soruları, araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları, araştırmanın yöntemi, araştırma verilerinin toplanması ve analizine, araştırmada geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına ve araştırmanın bulgu ve yorumlarına yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacını kadın gezginlerin seyahatlerini engelleyen kısıtlayıcıların keşfedilmesi oluşturmaktadır. Literatürde kadın gezginler ile ilgili çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Fakat çalışma kadın gezginlerin kısıtlayıcılarını anlamaya yönelik olduğu için önemlidir.

Kadın gezginlerin motivasyon kaynakları, seyahat kısıtlayıcılarının iyi bir şekilde anlaşılması için önemlidir. Kadınlar için yeni etkinliklere katılmak motivasyonları için de önemlidir. Sunulan hizmetlerin amacına uygun olmasının yanı sıra seyahate çıkacak kadınlar için de yol gösterici niteliktedir. Seyahat eden Türk kadın gezginlerin seyahatlerinde yaşadığı olumlu ve olumsuz gelişmeleri ele alarak kısıtlayıcılarının incelenmesi amaçlandığından bu araştırma önemli bir yere sahiptir. Araştırma kapsamında sunulacak olan önerilerin kişi, kurum ve gelecekte bu konuyla ilgili çalışma yapacak araştırmacılara yol gösterici olması düşünülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN SORULARI

Türk kadın gezginlerin seyahat kısıtlayıcılarının araştırılmasını amaçlayan bu çalışmanın temel sorusu şu şekildedir: *Türk kadın gezginlerin seyahatlerini engelleyen kısıtlayıcılar nelerdir?* Çalışmanın temel sorusu başta olmak üzere çalışmada alt sorulara araştırmada yanıt aranmıştır.

Kadınlar destinasyon seçim sürecinde destinasyonun güvenlik koşulları, mevsim şartları, ekonomik olarak uygunluğu, destinasyon uzaklığı gibi koşulları değerlendirerek seyahatlere çıkmaktadırlar. Bu doğrultuda araştırmanın alt soruları bulunmaktadır.

İnsanların seyahat motivasyonları birbirinden farklılık göstermektedir. Farklı istek ve ihtiyaçları karşılamaya yönelik seyahat gerçekleştirmektedirler. *Buna göre kadın gezginlerin seyahat motivasyonları nelerdir?*

Kadınlar seyahatleri süresince çeşitli kısıtlayıcılar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu kısıtlayıcıların neler olduğunu anlayabilmek adına şu araştırma soruları hazırlanmıştır.

Kadın gezginlerin seyahatlerinde karşılaştıkları kısıtlayıcılar nelerdir?

Kısıtlayıcılar ile karşılaşan kadınların bu durumlara verdikleri tepkileri, davranışları anlamak için araştırma sorusu oluşturulmuştur. *Kadın gezginlerin karşılaştıkları kısıtlayıcılarla başa çıkma yöntemleri nelerdir?*

Çalışmanın temel ve alt sorularına ulaşmak için görüşme yöntemi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada bu sorulara verilen cevaplar kadınların eksik kalmış ve deneyimleme fırsatı bulamadığı özellikleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu duruma uygun olacak şekilde çalışma için uygun yöntem seçimi yapılmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada hedefe ulaşabilmek için araştırmada nitel veriye dayalı araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nitel araştırma insanlar tarafından farklı algılanan gözlem ve yorumlara dayanmaktadır (Khan, 2014). Görüşme, araştırmacı tarafından katılımcıların yaşantılarına dair sorular yönlendirerek toplumsal dünya hakkında veri topladığı bir nitel araştırma tekniğidir. Bu teknik araştırma ve katılımcı arasında etkileşimi gerektirir. Son zamanlarda ise daha yaygın olarak kullanılan e-görüşme şeklinde uygulama gerçekleştirilmektedir. E-görüşme tekniği yüz yüze görüşmeye göre zaman ve mekân yönünden daha esnektir (Salman Yıkılmış, 2020).

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemi en sık tercih edilen veri toplama yöntemlerindendir. Nitel çalışmalarda genelleme kaygısı güdülmez. Bu nedenle, araştırma amacına göre değişse de, nitel araştırmada evren ve örneklemden bahsetme zorunluluğu da yoktur. Evrende olması muhtemel zenginlikleri, farklılıkları temsil edecek bütüncül resim ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Nitel araştırma tekniğini kullanan araştırmacılar olasılıklı olmayan bu örneklem yöntemini kullanmaya meyillilerdir. Çünkü bu yöntem konu hakkında zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen katılımcılara ulaşma imkanı sunmaktadır (Bayrakçı, 2016). Belirli ölçütleri taşıyan ve belli özelliklere sahip olan özel bir durum araştırma konusu olduğunda kullanılmaktadır (Koç Başaran, 2017).

Araştırmada, konuya hakim olan bir kadın gezgine ulaşılmış ve onun önerdiği kişiler ile araştırmacı tarafından görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle kartopu örnekleme yönteminden de yararlanılmıştır. Kartopu örneklem yönteminde daha önce

iletişim kurulan örneklem birimi ile iletişim kurulur. İletişim kurulan kişinin aracılığınla ikinci bireye, daha sonra nc bireyle iletişim kurulmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Örneklem katılımcıların önereceği referanslarla büyütülür. Kartopu rnekleme yönteminin kullanılması doğru kişilere ulaşılması açısından önemlidir. Referanslarla yeni kişilere ulaşılması, katılan kişilerin tecrübe ve düşüncelerini paylaşmalarında etkilidir (Baş ve Akturan, 2017). Amaçlı (kasti/kararsal/yargısal) rnekleme yönteminde katılımcılar rastgele seçilmezler. Araştırmacı problemlerine cevap bulacağına inandığı kişiler arasından katılımcıların seçimini yapmaktadır (Coşkun, vd., 2019). Yani araştırmacı araştırması için uygun gördüğü grupları, birimleri ve kişileri çalışmasına dahil eder. Buna kararsal örnekleme de denilmektedir (Koçak ve Arun, 2013). Araştırmada da, araştırma öncesinde iletişim halinde olunan kadın gezgin aracılığı ile belirli bir kadın gezgin kitlesine ulaşıldı ve aralarından çalışmayı kabul eden kişiler ile görüşme gerçekleştirildi. Diğer katılımcılara ise gezi kitaplarının yazarlarının araştırması yapılarak sosyal medya aracılığı ile ve iletişime geçen kadın gezginlerin önerdiği kadın gezginlerle görüşme gerçekleştirildi.

Bu alışma kapsamında Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya hesapları arasında yer alan Whatsapp, Facebook, İnstagram ve YouTube platformları aracılığı ile kadın gezginlere ulaşılmıştır.

4. ARAşTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Araştırmanın kapsamını, Türk kadın gezginlerin seyahatleri süresince karşılaştıkları kısıtlayıcılar oluşurmaktadır. Araştırmada, bazı kadın gezginlere yer verilerek kadın gezginlerin seyahatlerini engelleyen faktörler kişisel, toplumsal ve yapısal kısıtlayıcılar bağlamında irdelenmiştir. Araştırma, kapsam olarak her kesimden kadınları içermektedir. Çalışmaya kendisini *gezzin* olarak tanımlayan 26 kadın katılmıştır. Ayrıca, seyahat etmeyen veya edemeyen kadınlarla karşılaştırma yapabilmek adına kendini gezgin olarak tanımlamayan 10 kadın katılımcıya yer verilmiştir.

Araştırmada katılımcılara ulaşabilmek adına sosyal medya platformlarından (Whatsapp, Facebook, İnstagram, YouTube) yararlanılmıştır. Oluşturulan rneklem grubundan görüşme yöntemi ile veri toplanmıştır.

Araştırmada yer ve mekân olarak kısıtlama yapılmamıştır. Çalışma kapsamında görüşme için tercih edilen kriter ise Türk kadın gezgini olmasıdır. Bununla birlikte nitel araştırmaların verdiği esneklikle, çalışmaya seyahat etmeyen /edemeyen kadınlar da dahil edilmiştir. Bu kadınlar ise görüşme sırasında kendisini gezgin olarak kabul etmediğini

belirtmesi üzerine çalışmada seyahat etmeyen/edemeyen kadınlara yer verilmiştir. Bunun nedeni daha önce de ifade edildiği gibi Türk kadın gezginler üzerine yapılan çalışmaların azlığıdır.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme tekniğinin amacı hipotezi test etmek değil, bireylerin deneyimlerini ve deneyimlerini nasıl anlattıklarını anlamaya çalışmaktır (Seidman, 1991). Görüşme, bireylerin deneyimlerini, duygularını ve görüşlerini anlamada etkili bir tekniktir (Baltacı, 2019). Çalışmada görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğine göre daha esnektir. Yarı yapılandırılmış görüşmede, araştırmacı araştırması kapsamında belirli sorular hazırlamaktadır. Bununla birlikte araştırmacı görüşme sırasında da başka sorular ekleyerek görüşme akışını etkileyebilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme, standartlıkla birlikte esneklik imkanı da sunduğu için araştırmacıya büyük kolaylık sağlamaktadır (Türnüklü, 2000).

Araştırmanın veri toplama sürecinde araştırmacı ve katılımcılar için uygun bir görüşme (saat, gün, mekân) ayarlanarak görüşme gerçekleşmiştir. Katılımcılardan yurt dışında yaşadıklarını, seyahatte olduklarını ya da yüz yüze görüşme için uygun olmadıklarını belirten kadınlar da bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda veri toplayabilmek için katılımcılarla internet tabanlı iletişim yolları, telefon ile görüşme ve yüz yüze olarak veri toplanması tercih edilmiştir.

Verileri elde etmek için görüşme sırasında kadınlara görüşmenin seyrine göre sorular yöneltilmiştir. Bu sorulardan bazıları aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

- Sizi seyahat etmeye motive eden unsurlar nelerdir?
- Seyahatlerinizi yalnız mı gruplar halinde mi tercih ediyorsunuz?
- Seyahatlerinizde maddi ve manevi destek alıyor musunuz?
- Şimdiye kadar nerelere seyahat ettiniz ve gideceğiniz yerlerin seçimini neye göre yapıyorsunuz?

Araştırmacı literatür taraması yapıp, görüşme için yeterli bilgiye sahip olduktan sonra görüşmelere başlamıştır. Bu durumda görüşmeler 2022 yılının Şubat ve Mart aylarında gerçekleştirilmiştir.

5. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırmacı tarafından katılımcılardan görüşme öncesinde randevu talep edilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara ön bilgilendirme yapılmış ve görüşme gerçekleşmiştir. Katılımcıların uygun olduklarını bildirdikleri saat aralığında yüz yüze, e- görüşme ve telefon ile görüşme gerçekleştirilmiştir. 26 kadın gezgin ve 10 seyahat etmeyen veya edemeyen kadın katılımcı ile yapılan görüşmeler sonucunda 36 ayrı ses kaydı elde edilmiştir. En kısa görüşme 13 dakika en uzun görüşme 72 dakika ve görüşmelerin çoğunluğu yaklaşık yarım saat olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen ses kayıtlarının toplam süresi 875 dakikadır. Katılımcıları daha iyi dinleyebilmek ve anlayabilmek için katılımcıların izin ve rızaları alınarak ses kaydı alınmıştır. Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerin ses kayıtları ve tutulan notlar yazıya geçirilmiş ve tekrar dinlenerek yazılı metin ile karşılaştırılmıştır. Yazıya geçirilen ses kayıtları Nvivo 12 analiz programında tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

Tematik analiz; verilerdeki örüntüleri belirlemek, anlamak ve raporlamak için verileri analiz etmeyi içeren yöntemdir (Braun & Clarke, 2019). Tematik analiz araştırmacılara şu konularda büyük bir esneklik sağlar: (a) insanların deneyimlerinin ve anlayışlarının kişisel hesaplarından çeşitli bağlamlardaki geniş yapılara kadar ele alabileceği araştırma soru türlerini; (b) araştırılan veri ve belge türleri; (c) analiz edilen veri hacmi; (d) kullanılan teorik ve/veya epistemolojik çerçeve ve (e) tümevarımsal, veriye dayalı bir yaklaşım veya tümdengelimli bir hipotez kullanarak verileri analiz etme yeteneğidir (Clarke & Braun, 2013).

Görüşme sonucunda elde edilen veriler tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Verilerin açık kodlama aşamasında ulaştığı 845 kod daha sonrasında 31 kategori içinde birleştirilmiştir. Kapalı kodlama aşamasında ise araştırmacı elde ettiği tüm alt kategorileri, 3 ana tema (kişisel kısıtlayıcılar, toplumsal kısıtlayıcılar ve yapısal kısıtlayıcılar) etrafında organize ederek düzenlenmiştir. Böylelikle seyahat kısıtlayıcıları ile ilgili elde edilen bulguların daha anlaşılır olmasını sağlamışlardır.

6. ARAŞTIRMADA GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI

Araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması bulguların sunulması geçerlik ve güvenilirliği ilgilendiren kaygılardır (Merriam, 2013:200). Çalışma sonuçlarının geçerlik ve güvenilirliği bilimsel araştırmaların en önemli ve en yaygın kullanılan ölçütlerdendir. Bu ölçütler nitel çalışmalarda nicel çalışmalardan farklı olarak ele alınmaktadır. (Başkale, 2016). Nitel araştırmalarda geçerlik araştırma sonuçlarını, güvenilirlik ise araştırma sonuçlarının tekrar

edilebilirliğini ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırma yöntemi doğası gereği öznelliği yüksektir (Altunışık, 2008). Öznelğin yüksek olmasından dolayı en çok eleştiriye maruz kaldığı nokta geçerlik ve güvenirlik üzerinedir (Arastaman, vd., 2018). Çalışmalarda veri kalitesinin iyileştirilmesi adına pilot uygulamalar önemli görülmektedir. Verilerin geçerliği için de bu uygulama yapılmaktadır (Altunışık, 2008). Nitel araştırmalarda araştırma süreciyle ilgili açıklamalar da geçerlilik ve güvenilirliği destekler. Bu doğrultuda çalışmada güvenirlik açısından 5 kişi ile pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma sonucunda görüşme formundaki katılımcılara yöneltilecek olan sorular teyit edilerek nihai halini almıştır. Böylece araştırmanın geçerliliği sağlanmıştır. Görüşme formunda oluşturulan sorular Ek-1’de gösterilmektedir.

Nitel araştırmalarda yer alan geçerlik ve güvenirlik, nitel araştırmalarda inandırıcılık, sonuçların doğruluğu ve araştırmacının yetkinliği gibi ifadeler kullanılmaktadır (Başkale, 2016). Başka bir ifade ile inandırıcılık, güvenilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik şeklinde yer almaktadır (Arastaman, vd., 2018). İnandırıcılık gerçekte uyumlu olduğunu, aktarılabilirlik diğer bağlamlara ve kişilere aktarılabilirliği ile ilgilidir. Güvenirlik, benzer çalışma koşullarında tekrarlandığında sonuçların benzerliği ile ilgiliyken onaylanabilirlik araştırmacının deneyim ve önyargıları yerine katılımcının düşüncelerinden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Arastaman, vd., 2018). Bir araştırmada bulguların doğruluğunun kontrolü için stratejilerden bir ya da daha fazlasının belirtilmesi önerilmektedir (Creswell, 2003’den akt. Başkale, 2016).

Araştırmada uzun süreli etkileşim olması için katılımcılar ile görüşme öncesi iletişime geçilmiştir. Araştırmada, katılımcılara hazırlanan görüşme soruları hakkında açıklama yapılmış ve görüşme soruları hakkında düşünce ve önerileri alınmıştır. Elde edilen bulgular yanlış anlaşılma veya yanlış yorumlanmaya sebebiyet vermemesi adına katılımcılara teyit ettirilmiştir. Araştırmada aktarılabilirliği sağlamak için; örneklem seçiminin nasıl yapıldığı, katılımcıların özellikleri ve ortam açık bir şekilde belirtilmektedir. Araştırmada güvenilirliği sağlamak için; demografik özellikleri farklı olan katılımcılara yer verilmiştir. Araştırmada onaylanabilirliği sağlamak için; katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerin ses kayıtları ve saha notları hazır halde bulundurulmaktadır. Çalışmada da katılımcıların sözlerinden alıntılar yapılarak araştırmanın onaylanabilirliği sağlanmıştır.

7. ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLARI

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın bulguları sunulmuştur. Araştırmada ilk olarak demografik özelliklere ilişkin bilgiler yer almaktadır. Sonrasında ise kadın gezginlerin seyahatlerini engelleyen kısıtlayıcıları içeren temalara yer verilmiştir.

Demografik özelliklerine ilişkin bilgiler için görüşmeye katılan kadın gezginlerin her birine bir kod verilmiştir. Bu sebeple belirlenen katılımcılara ilişkin veriler tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Kadın Gezginlerin Demografik Bilgileri

Kod	G ör üş m e N o	İkamet Yeri	Yaş	Medeni Hal	Ç oc uk Sa yı sı	Eğitim	Meslek	İş	Aylık Gelir Durumu (Türk Lirası)
Zehra	1	Eskişehir	41	Evli	-	Üniversite Mezunu	Bankacı	Büro Personeli	7000
Seher	2	İstanbul	42	Evli	-	Üniversite Mezunu	Bankacı	Seyahat Yazarı/ Pazarlama Danışmanı	10000- 15000 aralığı
Esra	3	İstanbul	28	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Asistan Doktor	Asistan Doktor	9000 civarı
Ece	4	Nevşehir	38	Bekar	-	Yüksek Lisans Mezunu	İngilizce Öğretmeni	İngilizce Öğretmeni	8000- 10000 civarı
Gaye	5	Kanada	40	Evli	1	Yüksek Lisans Mezunu	Akademisy en	Akademisy en	100 bin civarı
Melek	6	Çanakkale	23	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Öğrenci	Öğrenci	4200 altı
Sibel	7	Antalya	43	Evli	-	Üniversite mezunu	Matematik Öğretmeni	Matematik Öğretmeni	6000
Sevgi	8	Kocaeli	28	Bekar	-	Yüksek Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Öğrenci	4200 altı
Ümmü	9	İstanbul	67	Bekar*	-	Lise Mezunu	Muhasebec i	Emekli	5000 civarı
Yağmur	10	Muğla	43	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Yönetim Organizasy on	Seyahat Yazarı/ Blogger	7000 civarı
Esin	11	İstanbul	28	Evli	-	Yüksek Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Öğrenci	4200 altı
Buse	12	İstanbul	47	Bekar *	1	Üniversite Mezunu	Moda Tasarım/ Muhasebe	Blogger/ Seyahat yazarı	9000
Nehir	13	Nevşehir	40	Bekar	-	Doktora Mezunu	Akademisy en	Akademisy en	11500

Tablo2. (Devam) Kadın Gezginlerin Demografik Bilgileri

Deniz	14	İzmir	44	Bekar	-	Üniversite Mezunu	İletişim Uzmanı	Yoga Eğitmeni	7000
Irmak	15	Antalya	52	Bekar *	1	Üniversite Mezunu	Hemşire	Anne-bebek Eğitmeni /Emekli	7000
Tuğçe	16	Konya	24	Bekar	-	Yüksek Lisans Öğrencisi	Tarih Öğretmeni	Tarih Öğretmeni	5000 civarı
Pelin	17	Nevşehir	59	Bekar	-	Doktora Mezunu	Akademisyen	Akademisyen	11500
Ayşin	18	Oslo	27	Bekar	-	Yüksek Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Öğrenci	4200 altı
Hande	19	Antalya	52	Evli	3	Lise Mezunu	Ev Hanımı	Ev Hanımı	4200 altı
Şükran	20	İstanbul	45	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Reklamcı	Kurucu ortak/CEO / yazar	30000 civarı
Zeliha	21	Prag	28	Evli	-	Yüksek Lisans Mezunu	Muhasebeci	Muhasebe Müdürü	125 bin civarı
Aylin	22	İstanbul	54	Evli	1	Lise Mezunu	Muhasebeci	Emekli	4200 altı
Eda	23	Rize	38	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Spor Eğitmeni	Spor- Dans Eğitmeni	9000
Yeşim	24	İstanbul	28	Evli	1	Üniversite Mezunu	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni	Ev Hanımı	4200 altı
Büşra	25	Kocaeli	31	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Metalurji ve Malzeme Mühendisi	İşsiz	4200 altı
Burcu	26	Adana	43	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Sınıf Öğretmeni	Sınıf Öğretmeni	7000

Tablo 3. Seyahat Etmeyen/Edemeyen Kadınların Demografik Bilgileri

Kod	Görüşme No	İkamet Yeri	Yaş	Medeni Hal	Çocuk Sayısı	Eğitim	Meslek	İş	Gelir Durumu
Ayşe	1	Edirne	38	Bekar *	3	İlkokul Mezunu	Bakıcı/ Temizlikçi	Bakıcı/ Temizlikçi	4500-5000 civarı
Aynur	2	Antalya	23	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Gazeteci	Kasiyer	3000 civarı

Tablo 3. (Devam) Seyahat Etmeyen/Edemeyen Kadınların Demografik Bilgileri

Ezgi	3	Konya	27	Evli	2	Lise Mezunu	Moda Tasarımcı	Ev Hanımı	4200 altı
Fatma	4	Kars	25	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Öğrenci	Öğrenci	4200 altı
Hale	5	Uşak	22	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Turizm Rehberi	İşsiz	4200 altı
İrem	6	Edirne	22	Bekar	-	Üniversite (Önlisans) Mezunu	Paramedik	İşsiz	4200 altı
Melisa	7	Edirne	26	Bekar	-	Yüksek Lisans Öğrencisi	Öğrenci	Öğrenci	4200 altı
Nursel	8	Edirne	22	Bekar	-	Üniversite Mezunu	Turizm Rehberi	İşsiz	4200 altı
Narin	9	Edirne	27	Bekar	-	Üniversite (Önlisans) Mezunu	Turizm ve Restoran İşletmecisi	Satış Danışmanı	5000 civarı
Selin	10	Zonguldak	28	Evli	1	Üniversite (Önlisans) Mezunu	Muhasebeci	Muhasebeci	6000

* Eşinden ayrılmış, boşanmış kadınları temsil etmektedir.

Katılımcıların 26'sını kadın gezginler oluştururken 10'unu seyahat etmeyen veya seyahat etmek istemeyen kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Görüşme sırasında katılımcılara belirtildiği üzere bilgilerini paylaşmamak adına katılımcılara rastgele isimler verilmiştir. Verilen isimler katılımcıların gerçek isimlerinden oluşmamaktadır.

Tablo 2 ve 3'de katılımcıların ikamet ettikleri yerlere, yaşlarına, medeni durumlarına, çocuk sayılarına, eğitim durumlarına, mesleklerine ve gelir durumlarına yer verilmiştir. Seyahat eden kadın gezginlerin yaş aralıklarına bakıldığında %38'i 36-45 (on kişi) yaş aralığında, %31'i 26-35 (sekiz kişi) yaş aralığında olduğu ve iki kişinin (%8) ise 56 yaş ve üstü kişilerden oluştuğu görülmektedir. Kadınların yaş aralıkları 23-67 arasındadır. Seyahat eden kadınların ikamet ettikleri illere bakıldığında zaman katılımcıların %31'inin (8 kişi) İstanbul'da ikamet ettikleri görülmektedir. Katılımcı kadınlardan %12'si (üç kişi) çeşitli sebeplerle yurt dışında yaşamaktadırlar. Kadın gezginlerin 17'si bekar (%65,4) olduklarını belirtirken 9'u evli (%34,6) olduğunu belirtmiş ve seyahat eden 26 kadından %23'ü (6 kişi) çocukları olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların medeni durumlarında bekar olan, evli olup eşile seyahat eden, evli olup tek başına seyahat eden, eşlerinden ayrılmış olup seyahatlerini yalnız gerçekleştiren ve tekrar evlenen kadınlar da vardır. Kadın gezginlerin %54'ü (14 kişi) üniversite mezunu, ve %12'si (3 kişi) lise mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan kadın gezginlerin demografik

özelliklerine bakıldığında kadınların çoğunluğunu %54 ile (14 katılımcı) yükseköğretim mezunudur. Kadınların %65 ile bekar (17 katılımcı) olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Seyahat etmeyen veya edemeyen kadın katılımcıların yaş ortalamalarına bakıldığı zaman beş kişinin 18-25 yaş aralığında, dört kişinin 26-35 yaş aralığında ve bir kişinin 36-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Kadınların yaş aralıkları 22-38 arasındadır. Katılımcıların 8'i bekar (%80) olduklarını belirtirken 2'si evli olduğunu ve 3 katılımcı çocukları olduğunu belirtmiştir. Seyahat etmeyen 10 kadın katılımcının eğitim durumlarına bakıldığında katılımcıların %70'i (7 kişi) üniversite mezunu olduğunu belirtmişlerdir. Kadınların mesleklerine bakıldığında %40'ı özel sektör çalışanı, %30'u işsiz, %20'si öğrenci ve %10'u ev hanımıdır. Katılımcıların çalıştıkları işleri göz önünde bulundurulduğunda bankacılıktan seyahat yazarlığına, satış danışmanlığından kasiyerliğe, akademisyenlikten öğretmenliğe, doktorluktan ev hanımlığına uzanan çeşitli meslek dalları mevcuttur. Bazı işler kadınların seyahat etmesinde kolaylaştırıcı olduğu ortaya çıkmakla beraber bazı işler seyahat için uygun zaman diliminin bulunmasında daha fazla uğraşılması gerekmektedir.

Veri çeşitliliğinin sağlaması amacıyla farklı bölgelerde farklı demografik özelliklere sahip bireylerden veriler toplanmıştır. Katılımcılar, demografik sorulara cevap verdikten sonra araştırma konusuna yönelik sorular kendilerine yöneltilmiştir. Bu sorulardan bazıları şu şekilde yer almaktadır.

- Seyahatlerinizde en çok tercih ettiğiniz ulaşım ve konaklama şekli nedir?
- Seyahatlerinize çıkmadan önce hangi konularda araştırma ve planlama yapıyorsunuz?
- Seyahatiniz sürecinde karşılaştığınız kısıtlayıcılar ile nasıl başa çıkıyorsunuz?

Araştırma konusu doğrultusunda katılımcılar sorulara farklı cevaplar vermişlerdir. Bu doğrultuda katılımcıların konaklama ihtiyaçlarını ise daha çok gelir düzeylerine göre belirledikleri ortaya çıkmaktadır. Kadınlar riskli buldukları destinasyonlarda kamp, paylaşımlı oda uygulamaları yerine daha çok güvenli buldukları otelleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Mevsim şartları, destinasyon uygunluğu, ülke ekonomisi gibi konular konaklama seçimlerinde etkin rol oynamakta iken bazı kadınlar yerel halk ile iç içe olmak adına seyahatlerinin çoğunu paylaşımlı odaları kullanarak gerçekleştirmektedir. Yurt içinde bu uygulamanın çoğunluk tarafından güvenli bulunmamasından kaynaklı olarak seyahat eden kadınlar konaklama ihtiyacını akraba evlerinde ya da kamp yaparak karşılamaktadır. Kadınlardan birkaçı seyahatlerini karavan ile gerçekleştirmelerinden

dolayı ulaşım ve konaklama ihtiyacını karavanda gerçekleştirmektedir. Karavan ile seyahat etmeyi tercih eden kadınlar, kısa zamanda uzak mesafeler tercih ettikleri zamanlarda başka ulaşım ve konaklama şekilleri tercih ettiklerini belirtmektedirler.

Çalışmanın alt sorularından birisi olan kadınların seyahat motivasyonları neler sorusuna verilen yanıtlar şu şekilde yer almaktadır. Çalışma sonucunda kadınların seyahat motivasyonlarının neler olduğu sorunun bulguları şu şekilde ortaya çıkmıştır. Görüşmelerde 11 tane motivasyon kaynağı ortaya çıkmıştır. Bunlar; rahatlatma isteği (%86, 31 kişi), rutin hayattan kaçma (%81, 29 kişi), özgüven kazanma (%67, 24 kişi), özgürlüklerini yaşama (%64, 23 kişi), bilinmeyenleri merak etme (%58, 21 kişi), insanlara kendini kanıtlama isteği (%56, 20 kişi), yeni insanlar ve kültürler tanıma isteği (% 53, 19 kişi), macera arayışı (%47, 17 kişi), bakış açısının genişlemesi/ değişmesi (%44, 16 kişi), yakınlarını ziyaret etme (%36, 13 kişi) ve farklı ilgi alanlarına göre seyahat etme (fotoğraf çekme, dalış, inanç faaliyetleri vb.) (%25, 9 kişi) şeklinde çalışmada çıkan kadınların motivasyon kaynaklarıdır. Irmak'ın *“bakış açısı aynı olmuyor, daha dingin, daha mutlu, daha zengin bir ruh haliyle dönüyorum”* dediği gibi kadınların motivasyonları birbirinden farklılık göstermektedir.

7.1. KADIN GEZGİNLERİN SEYAHAT KISITLAYICILARI KONUSUNDAKİ TEMATİK ANALİZİN BULGULARI

Kadınlar seyahatleri süresince kısıtlayıcılarla karşılaşabilmektedir. Kadınlar farklı zamanlar dilimlerinde farklı kısıtlayıcılara maruz kalmaktadırlar. Kadınlar seyahatleri öncesinde karşılaştıkları engelleri aştıktan sonra ortaya başka bir kısıtlayıcı faktör çıkmaktadır. Bu kısıtlayıcılar seyahatleri sırasında veya seyahatleri sonrasında kadınları etkilemektedir. Gezin kadınların seyahat kısıtlayıcıları 3 ana tema altında toplanmıştır. Bunlar: kişisel kısıtlayıcılar, toplumsal kısıtlayıcılar ve yapısal kısıtlayıcılarıdır. Buna göre, içerik analizinde verileri açık/kapalı sınıflandırma açısından, veriler kapalı sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Verilerin açık kodlama aşamasında ulaştığı 845 kod daha sonrasında 31 kategori içinde birleştirilmiştir. Kapalı kodlama aşamasında ise araştırmacılar elde ettikleri tüm alt kategorileri, 3 ana tema (kişisel kısıtlayıcılar, toplumsal kısıtlayıcılar ve yapısal kısıtlayıcılar) etrafında organize ederek düzenlenmiştir. Bu ana temaların yanında alt temalarda ortaya çıkmıştır.

A) Kişisel Kısıtlayıcılar

Kişisel kısıtlayıcılar kadınların kendi algıları, istekleri, inançları ve duygularının ifade ettiği kısıtlayıcılardan oluşmaktadır. Kişisel kısıtlayıcılar diğer kısıtlayıcılara göre

daha fazla önem taşımaktadır. Kişisel kısıtlayıcılar ile karşı karşıya kalındığında başarısızlıkla sonuçlanıyorsa kadınlar diğer aşamalara geçmeden seyahatlerini sonlandırmaktadır. Tez çalışmasında kişisel kısıtlayıcılar araştırmacı tarafından katılımcıların kısıtlayıcılarının şöyle olduğu keşfedilmiştir.

I. Korku

Korku, bireylerin kendi düşüncelerinin sebep olduğu duyguyu ifade eder. Düşünce yapısının içerisinde tehlike olduğu için korku reaksiyonu verilir. İçinde bulunduğumuz durumu değil, duruma karşı düşüncelerimize verdiğimiz tepkidir (Gençöz, 1994). Seyahatlere önyargılı çıkan bireyler olumsuz düşünce sebebiyle korkuya kapıldıklarında, karşılaştıkları herhangi bir durumda seyahatlerini sonlandırabilmektedir. Kadınlar seyahatlerinde olumsuz bir etkenle karşılaşp zarar görmeseler bile zihnen yorgun düşmektedirler. Katılımcıların korku algıları birbirinden farklı olmakla birlikte kadın gezginlerin %81'i (21 kişi) korku faktörüne değinmiştir. Seyahat etmeyen kadın katılımcıların ise tamamı korku faktörüne değinmiştir.

Seyahat ettiği destinasyonlarda yaşayabileceği olumsuzlukları göz önünde bulunduran Esra, korku duygusuna kapıldığını ifade etmektedir. Ancak korkularının yersiz olduğunu şiddete maruz kalmadığını, arabasının bozulmadığını ya da bir hayvan saldırısına uğramadığını da anlatmıştır.

“...fiziksel ya da sözel şiddete maruz kalır mıyım ya da işte yardım alamayacağım bir ortamda kalır mıyım? Başıma bir şey gelse mesela arabam falan bozulsa yardım falan alabilir miyim orada ya da işte hayvanlar olsun başka yırtıcı canlıların bana zarar verebilme ihtimali var mı gibi şeyler diyebiliriz.” ...hayvan saldırmadı, arabam bozulmadı ya da insanlar tarafından şiddete uğramadım, karşılaşmadım böyle bir durumla... (Esra, 28, asistan doktor)”.

Seher, Moğolistan seyahati sırasında 3 gündür tanıdığı Moğol insanlarla yaptığı seyahati anlattı. Bu seyahatler içinden en korktuğu ve endişelendiği seyahat olduğunu ifade etti. İssız bir yolda seyahat ettiklerini, haber verebilecekleri biri ile iletişim kuramadıklarını, yaşayabilecekleri herhangi bir durumda ne yapacakları bilmediğinden söz etti. Moğolistan'da ciddi bir yol sıkıntısı olduğunu, yanında 3 gündür tanıdığı insanların olduğunu belirterek başlarına gelebilecek herhangi bir olumsuzluk karşısında şebekeler çekmeği için yakınlarıyla iletişime geçemeyeceklerini bildirdi. Seher, ne yöne gitmeleri gerektiğini bilmeden yollarına ıssız bir bozkırın ortasında devam ettiklerini belirtmiştir. Sabah çıktıkları seyahatte öğle saatlerinde ulaşmaları gerekirken sabaha karşı

ulaşabildiklerini belirtmiştir. Esra gibi Seher’de seyahatlerinde yaşayabileceği olumsuzlukları düşünerek, kafasında kurduğu kötü senaryoları şu şekilde ifade etti.

“...saatler ilerledikçe bütün komplo teorilerini ben kafamdan geçirmeye başladım. Evet bizi burada bulamazlar, bulsalar da biz çoktan ölmüş oluruz. Arabadaki su ne kadar yeter acaba, neyse su buluruz da yiyecek bulamayız filan, ...benzinimizde bitecek burada biz kurda kuşa yem olacağız (Seher, 42, seyahat yazarı).”

Belirli bir süre geçtikten sonra bu durumda kalanın sadece kendileri olmadığını öğrenmiştir. Aynı zamanda bu seyahatinde tek şansının yanında seyahat eden Moğolların sakinliklerini koruduklarını ve kendisini sakinleştirmeye çalıştıklarını anlattı. Esra ve Seher’in ihtimalleri düşününce korkuyu yaşamasının aksine Melek korku duygusunu tek başına yaptığı Mısır seyahatinde yaşadığı bir olay ile anlattı. Melek, Mısır seyahati sırasında etrafındaki çocukların sürekli yanına gelip para istediklerini, en son iki adamın gelip kendisinden para istediğini ve yaşadığı korkuyu şu şekilde anlattı.

“...arkamdan takip ettiler beni. Karşıda da böyle 3-5 tane erkek vardı onların tanıdıkları. Onlarda böyle el işaretleri falan yaptılar. Para istediler. Bir anda etrafımı 10 erkek çevirdi. Tek başıma kaldım böyle çok korktuğum bir andı. Hani elim ayağım titredi. Sonra oradan yoldan geçen birisi dedi işte gidin dedi... (Melek, 23, öğrenci)”

Melek bu Mısır seyahatinde, Mısır’ın kendisi için güvenli olmadığını belirtmiştir. Melek, bu seyahatinden sonra Mısır’dan Fas’a geçmeyi planlarken Mısır’da yaşadıklarından dolayı kendisi için Avrupa’nın daha güvenli olabileceğini düşündüğünü ifade etti. Fakat bu tarz sorunların Mısır’la sınırlı kalmadığını ve Avrupa ülkelerinde de benzer sorunlar ile karşı karşıya kaldığını belirtti. Deniz ise yaşamaktan korktuğu olayların başına gelmesiyle hem daha fazla korkmasına hem de daha sonra yapacağı seyahatler için ders çıkardığını şu sözleri ile ifade etmiştir. *“yola çıkmadan önce iki korkum vardı. Biri hırsızlıktı, diğeri de motor kazasıydı. Çünkü Asya da biliyorsunuzdur belki hep motor kullanılıyor ve ilk olarak Malezya’ da benim bütün değerli eşyaların çalındı. Kameram, bilgisayarım her şeyim gitti. Arkasından motor kazası yaptım.” ...çantam çok ağırdı ve o kadar alet edevatı taşımama gerek yoktu. O yüzden de hırsız aslında güzel bir şey yaptı yani eşyalarımı alarak (kahkaha). Öyle bakıyorum.*

Kadınların deneyimlerinden yola çıkarak şu değerlendirmeleri yapabiliriz. Kadınlar korku duygusuna bir süre maruz kaldıktan sonra tacizden tecavüze, hırsızlıktan kaçırılmaya, hatta ölüm duygusuna kadar birçok konuda korku kadınları etkisi altına

almaya başlamaktadır. Kadınların geçmişlerinde yaşadıkları, çevrelerinde gördükleri ve duydukları olaylar kadınların daha çabuk korkuyu kapılmalarına sebep olmaktadır.

Her birey için korku kavramı seyahatlere katılımı kısıtlamak için geçerli bir faktördür. Korku duygusu kadınların kendilerini güvende hissetmedikleri zamanlarda ortaya çıkmaktadır. Kadınların korkuya kapılmasının nedeni olarak yaşadıkları belirsizlik endişesi gösterilebilir. Kadınların yaşadığı korku, kaygı ve tedirginlik duyguları seyahatleri en fazla kısıtlayan engeller arasında yer almaktadır.

II. Yalnızlık

Bireyler bazen yanlarında seyahat edecek birilerini bulamadıkları için bazen ise çevrelerindeki insanlardan kaçış yolu olarak yalnız seyahat etmektedir. Bu durum kısıtlayıcı olduğu kadar bazı bireyler açısından motivasyon unsurudur. Bu durum bireylerin psikolojik durumları ile yakından ilgilidir. Katılımcılardan bazıları “seyahatimi yalnız gerçekleştirdim, istediğim gibi gezdim” şeklinde ifadeye yer verirken bazı katılımcılar “yalnız olduğum için gitmek istediğim yerleri ziyaret edemedim” şeklinde söylemde bulunmuşlardır. Kadın gezginlerin %42’si (11 kişi) yalnız seyahat etmeyi bir kısıtlayıcı olarak görmezken %35’i (9 kişi) kısıtlayıcı olarak görmektedir. %23’ü (6 kişi) ise yalnız veya birileri ile seyahat etmeyi kısıtlama olarak görmemektedir. Seyahat etmeyen kadınlarda ise yalnız seyahat etme düşüncesi çoğunlukla (%90) kısıtlayıcı unsur niteliğindedir.

Katılımcı Esra, yalnız seyahat ederken kısıtlandığını ve korktuğunu belirtmiştir. Esra, seyahatlerini farklı nedenlerle yalnız gerçekleştirmediğini belirtmektedir. Esra, en önemlisi de yanında birisi olduğu zaman daha kolay yola çıktığını ve riskli gördüğü bölgelere gidebildiğini aşağıdaki sözler ile anlattı.

“...yalnız gittiğimde daha kısıtlanmış olabiliyorum mesela. Her yere gitmemeye çalışıyorum. İnsan varsa gideceğim bölgede daha rahat hissediyorum. Daha özgür oluyorum, böyle daha ıssız yerler kısıtlanmış oluyor tabii ya da işte çevre koşulları uygunsa daha özgür hissediyorum. Şehir merkezine gideceksem daha özgür hissediyorum. Ama bir yaylaya çıkacaksam orada daha kısıtlanmış hissediyorum (Esra, 28, asistan doktor).”

Seyahat edemeyen Aynur’da Esra gibi yalnız seyahat etmeyi kısıtlayıcı olarak görmektedir. Yalnız seyahat edince birileri ile iletişim kuramamaktan, kaybolmaktan,

olası taciz, gasp gibi olayları yaşamaktan korktuğunu belirtmiştir. Aynur ise yalnızlığı şu ifadeler ile anlattı.

“...yalnızlıktan hoşlanmıyorum. Bir yere gidersem yanımda birilerini sürüklerim. Çünkü yaşadıklarımı paylaşmak isterim, fotoğraflarımı çekmesini isterim ve biraz da açıkçası korkarım (G. Aynur, 23, kasiyer)” şeklinde ifade etti.

Esra ve Aynur gibi tek başına seyahat etmek istemeyen birçok kişi bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse, bir araştırmada, kadınların yaşadıkları bölgede gece tek başlarına yürüyüş yapmaktan bile çekindiklerini vurgulamaktadır. Kendini güvende hisseden kadınların oranı %2,8 olarak ifade edilmiştir (Uyar, 2018). Çalışma 2022 yılı TÜİK Kadın istatistikleri verilerine göre kadınların %51,1’ i kendilerini yaşadıkları çevrede kendilerini güvende hissettiklerini belirtirken, gece yalnız yürürken kendini güvende hissetmeyen kadınların oranı %21,8’dir. Bu ifadeden de yola çıkarak kadınların bir kısmının yalnız yürümekten korktuğunu ve eşlik edecek birini bulamadıkları takdirde seyahat planlarını ertelediklerini hatta iptal ettiklerini söyleyebiliriz. Bu araştırmada kadınların yalnız seyahat etmek istemediğini destekleyici niteliktedir.

Sibel, Hindistan seyahati dönüşünde 3 gün havalimanında kaldığını, bu durumun moralini bozduğunu anlattı. Bu seyahati kendini ispatlamak için tek başına yaptığını ifade ederken kimseyle konuşamadığı, o an yanında birinin olmasını istediğini belirtti. Sibel, seyahatinde manevi desteğe ihtiyaç duyduğunu şöyle anlatmaktadır:

“Böyle sinirinizden, yorgunluktan ağlayabiliyorsunuz ya da bir arkadaşınızı arayıp o anda destek almaya çalışıyorsunuz. Manevi destek olarak bunu söyleyebilirim. Başka kimse yok o an hayatınızda çünkü. Konuşabileceğiniz hatta WhatsApp üzerinden konuşabileceğiniz çok yakın arkadaşlarınızın o an psikolojik desteği yorgunluğunuzu alabiliyor (Sibel, 43, matematik öğretmeni).”

Diğer bir bakış açısına göre ise yalnız seyahat edememek kadınlar için bir engel oluşturmaktadır. “Kimsenin derdini çekmemek. Ben onu yememi bunu yememiyle uğraşmamak kafama göre dolanıyorum (gülme)” şeklinde söyleyen Şükran, görüşmenin devamında konuya biraz daha açıklık getirmektedir. “...yanımda birileri olunca ben istediğim doğrultuda seyahat edemiyorum. Seyahatim istediğim şekilde olmayacaksa seyahat etmek de çok cazip gelmiyor (Şükran, 45, CEO / yazar).”

Yalnız seyahat etmek isteyen kadın gezginler ise kendilerine eşlik edecek kişileri ekstra sorumluluk olarak kabul etmektedirler. Tek başına gezmek bu kadınlar için özgürlük anlamına gelir ve kimseye ‘bunu yapmak ister misin?’ sorularını sormadan istediklerini yapabilme fırsatı sunmaktadır.

III. Güvenlik Kaygıları

Kadın gezginler destinasyon seçimi yaparken birçok konuda araştırma yapmaktadırlar. Araştırmalarını gerek internet üzerinden gerek daha önce destinasyonu deneyimlemiş kişilerden bilgi alarak yapmaktadırlar. Yaşanılan ve anlatılan taciz, tecavüz ve hırsızlık gibi olaylar kadınların seyahat tercihlerini etkileyebilmektedir. Güvenlik unsurları kadınların seyahatlerinde geçirdiği süreyi, seyahat edeceği bölgeyi ve saati etkilemektedir. Çalışmada da kadınlar çoğunlukla güvenlik unsuruna vurgu yapmışlardır. Çalışmada kadınlar seyahat edecekleri destinasyonu seçerken güvenlik konusunda şüphe ettikleri destinasyonlara gitmekten kaçınmaktadırlar. Bazı ülkelerde yaşanan hırsızlık, taciz ve halkın tutumu kadınların güvenlik sorunlarına verdikleri örnekler arasında yer almaktadır. Güvenlikle ilgili kısıtlayıcılar kişiden kişiye göre değişiklik göstermektedir. Kadın gezginler ve seyahat etmeyen/edemeyen kadınların büyük bir çoğunluğu güvenlik kaygılarına değinmişlerdir. Buna göre kadın gezginlerin %92’si (24 kişi), seyahat etmeyen kadınların ise %80’i güvenlik kaygılarına görüşmede yer vermişlerdir. Seyahat etmeyen/edemeyen kadınların, kadın gezginlere göre daha az güvenlik kaygılarının olmasının nedeni seyahat etmeyen/ edemeyen kadınlar daha çok toplumsal ve ekonomik yönden kısıtlanmasından kaynaklandığı ortaya çıkan sonuçlar arasındadır.

Güvenlik kaygısı, bazı katılımcılara göre tedbir alındığında son bulmaktadır. Örneğin destinasyonların giyim kuşam tarzına göre giyinen kadınlar kendilerini daha rahat ve güvende hissettiklerini belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların ifadelerine göre ise bir destinasyonda güvenlik ile ilgili yaşanan sorun/lar nedeniyle katılımcılar daha sonraki seyahatleri için o destinasyonu rotalarından çıkardıklarını ifade etmişlerdir.

Seher, üniversite için geldiği İstanbul’da yaşadığı hırsızlıktan sonra diğer destinasyonlarda ve ülkelerde başına gelebilecek olumsuzlukların farkına varmıştır. Yaşadığı hırsızlık olayından etkilenerek sonraki seyahatlerinde kendini daha fazla güvende hissedebileceği tedbirler aldığını şu ifadeler ile anlattı.

“...Önümde bir ön çapraz çanta taşıyorum. Telefonum, cüzdanım, fotoğraf makinem o çantanın içerisinde. Hep bir savunma mekanizmam vardır yani. Hiç sırt çantanın arka cebine telefon ya da değerli herhangi bir şey koymam. Seher, bazı kadınların

güvenlik nedeniyle gitmeye çekineceği ülkelere seyahat ettiğini fakat seyahat ederken destinasyona uygun hareket ettiğini ifade etti... *Güney Afrika'da geceleri belli bir saatten sonra, hava karardıktan sonra dışarda bulunmayın. Güvenlik riski var deniliyor. Ben o riski almıyorum. Evet hava kararmadan önce mutlaka konaklayacağım yere ulaşmış oluyorum* (Seher, 42, seyahat yazarı, pazarlama danışmanı).”

Bütün kadınlar için güvenlik kaygısı aynı boyutta değildir. Bazı kadınlar o bölgede yapılması gerekeni yaptığında kendini güvende hissederken bazı kadınlar bunu da bir kısıt olarak ifade etmektedir. Örneğin yöre halkına uygun bir giyim kuşam biçimi tercih edildiğinde bazı kadınlar için güvenlik sorunu ortadan kalkarken bazı kadın giyim kuşam tercihlerinde de kısıtlandıklarını düşünmektedir. Bazı kadınlar deneyimlerinden yola çıkarak ülkeler ve bölgeler hakkında güvenlik kaygılarının yersiz olduğu zamanların da olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı destinasyonlarda ise güvenlik uyarılarını göz ardı etmeyerek, uyarılara daha fazla dikkat etmeleri gerektiğini belirtmektedirler. Bu duruma örnek olarak Sibel ve Buse seyahatlerinde yaşadıklarını şöyle anlatmaktadırlar.

Sibel, tehlikeli bulduğu iki ülkeye iki kadın olarak seyahat gerçekleştirmiştir. Seyahati öncesinde yaşadığı kaygıların bir ülke için yerinde bir ülke için yersiz olduğu ifade etti. “...Biri Fas biri İran yani Müslüman ülkeler maalesef. Çünkü bu anlamda daha az güvenli olduğunu hissediyorsunuz ya da öyle olduğunu duyuyorsunuz, öyle biliyorsunuz ki Fas bu anlamda kesinlikle evet. Ama İran hayır. Mesela İran'da aslında çok bir güvenlik problemi yok ama yine de aldığınız duyumlar, şeyler, okuduklarınız falan sizi ona itiyor (43, matematik öğretmeni).”

Buse, seyahatlerinde edindiği olumsuz deneyimler ışığında bazı ülkelere bir süre ara vereceğini belirtti. O ülkelere ilk seyahati olmadığını, ilk seyahatinde daha az olumsuzlukla karşılaştığını belirtirken ikinci seyahatinde yaşadığı olumsuzluklar sebebiyle seyahatini erken sonlandırdığını ifade etti. Buse seyahatinde yaşadığı güvenlik kaygısını şu ifadeler ile açıklamıştır. “Mısır'daki insanların o ısrarcılığı, o durmadan para yormaya çalışmaları, yalancılıkları, kaypaklıkları, pisliği her şeyi. Yani çok bezdirdi. Bir de çoğu yeri ilk defa hayatımda rotadan çıkardım ve uçağı öne almak istedim. Alamadım 4-5 gün bekledik uçuş günümüzü. İlk defa hayatımda oluyor böyle bir şey (47, blogger/ seyahat yazarı).”

Buse görüşmenin devamında ise çevresindeki kişilerin de kendisi için endişe ettiğini şu ifadeler anlattı. *“Orada olduğumuzu bilen herkes yazıyor. İşte çok dikkat edin, çok dikkat edin. Ulan onların ülkesi bizimkinden daha güvenli (kahkaha).*

Buse ülkemize gelen yabancı bir kişinin seyahatinde yaşadığı bir olaya da yer vermektedir. Yurtdışı seyahatinde evinde konakladığı kişiyi İstanbul’da misafir ettiğini belirtmiştir. Misafir ettiği kişinin Türkiye’de alınan tedbirlere şaşırdığını ifade etti. Gerek bazı Orta Doğu ülkelerinde olası hırsızlık gibi suçların cezalarının ağır oluşu gerekse ekonomik olarak belli başlı ürünlerin ucuz oluşu nedeniyle ülkemizdeki gibi tedbirlerin alınmadığını şu sözleri ile ifade etti.

“...İran’da böyle şeyler yok. Adamlar arabanın üstünde bırakıyor anahtarı çalışır vaziyette. Benzinde ucuz ya (gülme). Markete gidiyor alışverişini yapıyor. Gidiyor geliyor biniyor arabaya gidiyor. Yani bunu niye kapatmıyorsunuz diyorum. Birisi çalar götürür (argo kelime) Türkiye’de (kahkaha). Yok öyle bir şey. Yakalandığın zaman kelle gidecek. Yani bazı şeylerde de... Mesela Ürdün’de hiçbir şey toplamıyorlar. O hediyelik eşyaları gezerken, üstüne bir örtü örtmüş gitmiş. Bizde olsa en ufak şeye kadar toplamak zorundayız değil mi? Yolun başında adam bırakmış gitmiş. Mesela araba kiraladık adam diyor ki şey yap. Havaalanında arabanın üstünde bırak git diyor bana (Buse, 47, blogger/seyahat yazarı).”

Sevgi, Fas’a seyahat etmek istediğini fakat araştırdıkları ve okudukları nedeniyle ülkede tek başına sorun yaşayabileceği bu nedenle seyahatini yalnız gerçekleştirmeyeceğini ifade etti. Seyahatlerinin birçoğunu yalnız gerçekleştirdiğini fakat bu seyahatin tehlikeli olabilme ihtimaline karşı seyahatini ertelediğini, yanına seyahat edebilecek birini bulamadığı takdirde bu rotadan vazgeçeceğini ifade etti.

“...ilk defa seyahat edeceğim bir kıta Afrika kıtası hiç gitmedim daha önce. Bu yüzden tehlikeli olabileceği için aslında Fas planımı ertelemiştim 1-2 aydır. Şu an arkadaşlarımla bir plan yaptım. 4 kişi ile gideceğiz Mart ayı sonunda ve hani güvenlik yönü açısından umarım bir problem olmaz diye düşünüyorum ama evet tek başıma güvenlikle sıkıntı yaşayacağımı internetten araştırma yaptım (Sevgi, 28, öğrenci).”

Sevgi’nin ifadelerinde olduğu gibi güvenlik kaygıları nedeni ile kadınlar sınırlı destinasyon seçimi yapmaktadır. Ülkelerin giyim kuşam tarzları nedeniyle de bazen seyahatler iptal edilmektedir. Gidilen ülkelerde farklı nedenlerle kısıtlanmak istemeyen kadınlar o bölgeleri rotalarından çıkararak Ümmü gibi daha özgür hareket edebilecekleri

bölgeleri kendilerine rota olarak oluşturmaktadır. Ümmü bu durumu şu şekilde ifade etti. *“Mesela şöyle, bir İran turu var. Fakat arkadaşşıma dedim ki haziran ayında İran kapalı memleket. Ben o sıcakta uzun elbiseler giyip, başımı bağlayıp gezemem. Ben modern ülkeleri seviyorum. Kimse kimseye karışmayan, dönüp bakmayan, rahatsız etmeyen. Öyle ülkeleri daha çok seviyorum (Ümmü, 67, emekli).”*

Yukarıda da belirtildiği gibi güvenlik endişesi bireyden bireye farklılık göstermektedir. Georgetown Kadın, Barış ve Güvenlik Enstitüsü ve Oslo Barış Araştırmaları Enstitüsü tarafından yapılan bir araştırmada 170 ülkedeki güvenlik ve adalet gibi unsurlar değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda 170 ülke arasında birinci sırada Norveç yer alırken Türkiye 106’ncı sırada yer almaktadır. Son sıralarda ise Orta Doğu ve Afrika ülkelerinden bazıları yer almaktadır (Türk, 2022). Tez çalışmasında da bazı kadın gezginlerin belirttiği gibi Orta Doğu ülkelerinde daha fazla güvenlik maddelerini dikkat etmeleri gerektiğini belirtmişler ve bu ülkelerde diğer destinasyonlara göre daha fazla güvenlik endişesi yaşadıklarını vurgulamışlardır.

IV. Sorumluluk Almak İstememek

Bireyler korku, güvenlik unsurları gibi bazı sebepler sonucunda yalnız seyahat etmekten kaçınmaktadır. Bazı bireyler ise birlikte seyahat edecekleri kişilerin de kısıtlayıcı olduğunu vurgulamaktadır. Birileri ile seyahat gerçekleştirildiği zaman yenilecek yemekten eğlenilecek saate, mola verilecek güzergahtan seyahat edilecek destinasyona kadar birçok konuda fikir alışverişi yapmak gerekmektedir. Gezgin ruhlu kadınlar ise sadece bu gibi sorumluluklar almak istemezler. Bu sebeple tek başlarına seyahat etmeyi benimsemişlerdir. Çalışmada kadınların %42’si tek başlarına seyahat etmektedir. Kadınlar yanlarındaki ikinci kişinin oluşturacağı sorumluluğu almak istemediği çalışmada çıkan sonuçlar arasındadır.

“Kimsenin derdini çekmemek. Ben onu yememi bunu yememiyle uğraşmamak kafama göre dolanıyorum (Şükran).” şeklindeki ifadeyi destekler nitelikte olan diğer bir katılımcının söyledikleri ise şu şekildedir: *“Yani yanındaki insan çok önemli, yani yurt dışına gidiyorsan ya yalnız ol kendi başının çaresine bak ya da yanında birisi varsa sana yardımcı olsun. Yani ben tur düzenlemiyorum. Onun için hiçbir işlevi olmayan ikinci bir kişi, etkisiz eleman düşünün. Onu da yanınızda taşımak mecburiyetinde kalıyorsunuz devamlı. Ondan sonra onun sorumluluğunu da alıyorsunuz. İki kişilik bir mücadele veriyorsunuz bu sefer. Yani orada bir sıkıntı yaşadım (Buse, 47, blogger/ seyahat yazarı).”*

Görüşmede yer alan farklı bir bakış açısı ise seyahat etmeyi başlı başına sorumluluk olarak gören bir katılımcıya aittir. Sorumluluk almak istememek seyahat sırasında gerçekleştiği kadar seyahat sonrasında oluşan toplumsal cinsiyet rollerinin öngördüğü iş yükü sebebiyle de kadınlar seyahat etmekten vazgeçebilmektedir. Eş ve çocuklarla gerçekleştirilen seyahatlerin sonunda evlerine dönen kadınlar çamaşır yıkama, ütü yapma, ev temizliği gibi işlerin daha fazla yordugunu belirtmişlerdir.

“Buradan kalkacaksın bir kendimize bir çocuğa çanta hazırlayacağım aynı şekilde seyahatten dönerken de tekrar yapmak zorundayım. Gelince evde biriken işler ve yorgunluk cabası. Bana çok gereksiz geliyor. İlla bir yere gideceksem, gittiğim yerlere sabah gidip akşam dönmeyi tercih ediyorum (Selin, 28, muhasebeci).”

Selin’ in seyahate karşı negatif bakış açısının nedeni seyahati sevmemesinin yanı sıra ailevi sorumluluk almak istememesi olarak da belirtilebilir. Kadınlar bu sorumlulukları zorunlu bir şekilde yerine getirmek durumunda kalmıştır.

V. Stres ve Yorgunluk

Stres ve yorgunluk özellikle yalnız seyahat eden kadınlar için bazı durumlarda kısıtlayıcı olabilmektedir. Kadın gezginlerin %31’i seyahatlerinde stres ve yorgunluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu duruma katılımcıların ifadelerinden örnek vermek gerekirse lavaboya gitmek istediklerinde bile bu durumu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kadınlar, eşyalarının ve çantalarının çalınma ihtimali düşüncesi ile eşyalarını bir yere bırakıp gidemeyeceklerini belirtmektedirler. Kadınlar bu durumun kendilerini strese soktuğunu ve daha fazla yorulduklarını ifade etmişlerdir. Yorgunluk ve aşırı stres kadınlar için daha fazla olumsuzluğa sebebiyet verebilmektedir. Bu duruma Melek’in seyahat deneyimi örnek verilebilir. Melek, yalnız çıktığı bir seyahatte destinasyonda yaşanan sıkıntılar yüzünden kendini çaresiz hissettiğini ve seyahatinde ağladığını belirtti.

“Olumsuz olarak da daha çok beden olarak ve mental olarak çok yoruluyorum. Yeri geliyor günde 3 ülke değiştiriyorum. Artık beynim hani almıyor o bilgileri artık. ...benim mesela 1 günüm var. Bu 1 günde bütün her şeyi görmem, gezmem lazım. Hem ayaklarım ağrıyor, hem fiziksel bir acı hissediyorum hem de bunları sindirmek biraz zor oluyor. Biraz zamana ihtiyacım oluyor (Melek, 23, öğrenci).”

Melek’in bu tarz seyahatlerinde stres yaşadığını ve seyahatlerinden yeterince haz duymadığını söyleyebiliriz. Melek konuşma esnasında hızlı hızlı seyahat ettiği destinasyonlara tekrar gitmek istediğini ve bu seyahatlerinde o bölgedeki çekicilikleri

daha detaylı olarak zaman ve maddi durum sıkıntısı olmadan gezmek istediğini belirtmektedir.

Bireysel aktivite tercihlerini etkileyen stres ve yorgunluk, Melek' te olduğu gibi kadınlarda enerji kaybına neden olmaktadır. Her şeyi kontrol altında tutmaya çalışmak, seyahat hakkında endişe duymak, çok fazla sorumluluk üstlenmek stresin nedenlerindendir. Gereğinden fazla stres altında kalma çeşitli kas ağrılarına, öfke sorunlarına, aşırı hassasiyete neden olmakla birlikte insanların daha kolay hata yapmasına neden olmaktadır (Güçlü, 2001). Zira Aylin'in stres ve yorgunluk hakkında belirttiği ifadeler bu açıklamayı destekler niteliktedir.

Aylin seyahatlerinde yaşayabileceği sorunları karşı seyahatleri öncesinde kapsamlı bir şekilde araştırmaktadır. Bu araştırma kendisini yormakta ve strese sokmaktadır. Aylin yaşadığı stresin yersiz olduğunu ve bu durumun kendisini yorduğu belirtirken yine de bu şekilde seyahat hazırlığı yapmaktan vazgeçemediğini belirtmektedir. Stresle başa çıkmak için içinde bulunulan durumun değişmesi gereklidir. Aylin yaşadığı stres ve yorgunluğu şu şekilde anlattı.

“...yanıma kıyafet aldım da ya hava böyle olmazsa, uçak biletim iptal olursa onun yerine nereye gidebilirim, gittiğim yerde nereye gidebilirim, nerede kalabilirim, ulaşım, aklınıza gelebilecek her şey. Bu benim ne işime yarıyor ona gelecek olursak sadece sinir stres sahibi olmama yarıyor (gülme). Bırak işte üşürsen bir kıyafet alırsın, yolda kalırsan otogar, havalimanı neyse orada kalıverirsin. Bunların hepsi boş bir endişe aslında. Yani bunun farkındayım ama maalesef bende birçok kişi gibi bundan kurtulamıyorum (Aylin, 54, emekli).”

Kadınlar kontrolü dışında gelişen durumlar sonucunda panik olmakta ve daha fazla stres yaşamaktadırlar. Çok fazla stres altında kalmak zihinsel ve bedensel olarak yorgunluğa neden olmaktadır. Zorlu deneyimler karşısında bedenin verdiği tepkiyle başa çıkabilmek için çeşitli yollar bulunmaktadır. Stres kaynağı kişiden kişiye göre değiştiği gibi stres yönetimi de kişiye göre farklılık göstermektedir.

B) Toplumsal Kısıtlayıcılar

Bireylerarası kısıtlayıcılar, bireylerin katılmak istediği aktivitelere kişilerarası nedenlerle katılamamasıdır. Toplumsal düzeydeki kısıtlayıcılar bireylerin içinde bulundukları ve karşılaştıkları sosyal ve kültürel bağlamdan kaynaklanan kısıtlayıcılardan oluşmaktadır. Kısıtlayıcıların bireylerin rol, görev ve

sorumluluklarından kaynaklandığı görülmektedir. Kadınlar seyahatleri öncesinde karşılaştıkları bu görev, rol ve sorumluluklar, anne, eş, bakıcı, kız evlat gibi rollerde olduklarından dolayı seyahatleri tamamen engellenmese bile önemli ölçüde seyahatleri azalmıştır.

I. Toplumsal Cinsiyet

Bireylerin kadın ya da erkek olmaları ile ilişkilidir ve sosyal hayattaki konumlarını ifade etmektedir. Kadın ve erkek cinsiyetlere toplumun yüklediği toplumsal ve kültürel değerlerle şekillendirilen cinsiyetler için toplumsal cinsiyet ifadesi kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri de kadınların özgür bir şekilde seyahat etmesini engellemektedir. Ev ve işlerinden artan zamanla seyahat etmek isteyen kadınların cinsiyet rolleri nedeniyle sosyal yaşamları kısıtlanmaktadır. Kadın gezginlerin %62'si (16) toplumsal cinsiyet kısıtlaması ile karşı karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir. Toplumsal cinsiyet kısıtlamasını seyahat etmeyen/edemeyen kadınların %70'i (7 kişi) yaşamaktadır.

Deniz, ilk otostop deneyimini anlatırken yola çıkacağı gece korkudan uyuyamadığını anlattı. 40'lı yaşlarda olmasına rağmen bu korkuyu yaşamasında aile faktörünün de etkili olduğunu belirtmiştir. Deniz, ailesinin otostopla gerçekleştirdiği seyahati onaylamadığı ifade etti. Otostop çekerken ise hem cinsleri tarafından yargılayıcı ve kötü bakışlara maruz kaldığını şu şekilde ifade etti.

“...ne yapıyorsun, biz böyle bir şeye izin vermiyoruz. Ama dinlemedim onları. ...kadın niye kadını almıyor. ... Kadınlar erkeklerden daha kötü bakıyorlar. Daha yargılayıcı bakıyorlar. Bu bana çok ağır geldi ve sonra onu fark ettim. Bu kültürde evet hani erkek şiddetine maruz kalıyoruz ama bence kadın şiddeti çok daha fazla (Deniz, 44, yoga eğitmeni).”

Katılmak istedikleri faaliyetlere kadın oldukları için toplum tarafından da bu şekilde empoze edildiği için katılamamaktadırlar. Kadınlar “kadın başına” ve “kadın halinle” başlayan cümlelere maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadınlar seyahatlerinde toplumsal cinsiyet faktörüne takılmaktadırlar. Hem toplum baskısı hem aile baskısını yaşayan Türk kadınları çeşitli söylemlerle engellendiklerini dile getirmişlerdir.

İrmak, toplumsal cinsiyete karşı kadınların kendilerine ördüğü barikatları yıkmalarını önermektedir. Kadınlar cinsiyetleri doğrultusunda değil, insan olarak seyahatlerine devam etmeli düşüncesiyle seyahat ettiğini belirtmektedir. Seyahatlerinde karşılaştığı kısıtlayıcılarla kadın olarak değil, insan olarak başa çıktığını şu sözleri ile

ifade etti. “...Ben size kadınlığınızdan vazgeçin demiyorum ki, cinsiyetinizi unutun. Ne yapalım yani kadınsak, ben seni alırken ben kadını buraya ne olacak mı diyeceğim yani ya da su alacağım bir yerden su ihtiyacım var. Abi çeşme nerede diye sorarken ay ben kadını çeşme nerede ağabeyciğim mi diyeceğim, ne diyeceğim. Yani pazara gittim, ben kadını mı? Hayır insanım ben. Girerim pazardan alışverişimi yaparım...(Irmak, 52, anne bebek eğitmeni/ emekli).”

Aynur, kendisi her ne kadar farklı nedenlerle seyahat edemese de kadın gezginleri şu sözleri ile takdir etti. “kadın gezgin olarak bir tabir kullanılabiliyorsa bu Türkiye şartlarında gezip görebilen kadınların gücü ve başarısıdır (G. Aynur, 23, kasiyer).”

Kadın gezginlerin vurguladığı gibi toplumsal cinsiyet değerlendirilirken kadınların yaşadığı toplum yapısı göz ardı edilmemelidir. Fakat bu durumun da esiri olunmamalıdır. Bu durumu Büşra, toplumsal cinsiyete karşı bakış açılarına şu sözleri ile değindi. “...insanların cinsiyetle veya seyahatleriyle ilgili ne dedikleriyle ilgilenmiyorum. Bununla ilgilenseydim hala Kocaeli’ de masa başında oturuyor olurum (gülme) (Büşra, 31, işsiz).”

Kadınlar seyahatleri boyunca ailelerinden, çevrelerinden olumlu ve olumsuz tepkiler alabilmektedir. Bu tepkiler bazen endişe, korku gibi ifadeleri barındırırken bazı durumlarda “Kadınsın ne işin var” şeklindeki cinsiyet eşitsizliği ibareleri olan cümleleri duyduklarını ifade etmişlerdir. Seyahatlerinizde maddi ve manevi destek alıyor musunuz, sorusu kadınlara yöneltildiğinde kadınlar büyük bir kısmı soruyu maddi olarak cevaplamış, araştırmacının sorduğu farklı sorular doğrultusunda “ya gıpta ediyorlar ya da kıskanabiliyorlar ya da bir şekilde takdir edebiliyorlar”, “sen yaparsın gibi pes etme” şeklindeki manevi destek boyutuna değinmişlerdir.

II. Cinsiyet Eşitsizliği

Kadın ve erkek bireylerin eşit haklara sahip olabilmeleri için uzun yıllardır mücadeleler verilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği/ eşitsizliği birçok alanda kadın ve erkeği birbirinden ayırmaktadır. Bu durum karşısında erkekler kadınlardan daha üstün kabul edilmektedir. Kadınlar boş zaman aktivitelerine özellikle tek başlarına katıldıkları zaman bu durum toplum tarafından uygun ve hoş bir davranış olarak karşılanmamaktadır (Wilson, 2004). Bireyler çevrelerinden çeşitli tepkiler alabilmektedirler. Kadın gezginlerin %54’ü (14 kişi) cinsiyet eşitsizliği nedeni ile kısıtlamalara maruz kalmışlardır. Bu durumu kendileri yaşamasalar dahi çevrelerindeki söylemler kadınlar üzerinde etki bırakmıştır. Seyahat etmeyen kadınların ise %70’i bu kısıtlayıcıya doğrudan

maruz kalmışlardır. Çalışmada da bireylerin tepki aldıkları belirtilmiştir. Fakat kadınlara tepki gösteren ve erkeklere göre daha ağır eleştirilerde bulunanların yine kadın bireyler olduğu görülmüştür. Bu durumu Deniz şu sözleri ile ifade etmektedir. “*Seferihisar seyahatimde otostop çekerken kadınlar almadı mesela beni. Hep erkekler aldı. Evet anlayabiliyorum korkuyor, onlarda korkuyor sonuçta. Ama o bana çok enteresan geldi. Hani neden acaba dedim yani kadın niye kadını almıyor. Hatta şunu fark etmiştim. Kadınlar erkeklerden daha kötü bakıyorlar. Daha yargılayıcı bakıyorlar. Bu bana çok ağır geldi ve sonra onu fark ettim. Bu kültürde evet hani erkek şiddetine maruz kalıyoruz ama bence kadın şiddeti çok daha fazla. Yani biz önce... Bazen mesela bazı olaylar olduğunda, hani o paylaşımlara bakıyorsun. Bir kadın şunu söyleyebiliyor " orada ne işi varmış diyebiliyor, erkekten önce ya da niye böyle giyinmiş diyebiliyor ya da bir otobüse bindiğinde mini etek giyiyorsan kadınların bakışlarını çok fark edebiliyorsun. Erkeklerden, tabi erkeklerde bakıyor. Kadınlar bu linç durumunda bu arada. Yani erkeklere sadece suç atmak çok adaletsiz olur."*

Ezgi seyahat etmek istediğini fakat ailesi tarafından kısıtlandığını vurguladı. Ezgi'nin ailesi kadınların korunmaya muhtaç olduklarını dile getirmiş ve kadınların tek başlarına seyahat etmesini yanlış bir davranış sergiliyorlar gibi söylemlerde bulunduklarını ifade etti. Ailesinin, çeşitli bahaneler ile seyahat etmesine onay vermediklerini ve evlenince yanında bir erkek olunca seyahat edebileceğini ifade etti. Fakat evlendikten sonra da eşi tarafından aynı düşünce yapısına maruz kaldığını şu sözler ile ifade etti.

“ Evlenince kocanla gidersin, yanında biri olur, biz sana karışıyoruz kocanla gidersin, bilmem ne. Hani bu düşünceler ortaya çıktı. Evlendim, evlendikten sonra da eşim çok fazla gezmeyi istemediği için onunda düşünce yapısından dolayı belki maalesef yurtdışına çıkma imkanım olmadı (G. Ezgi, 27, ev hanımı).”

Aile ve sosyal çevre tarafından kız ve erkek çocuk ayrımı da gezginlerin seyahatinde engel oluşturmaktadır. Tuğçe, kadın olduğu için ailesine hesap vermek zorunda olduğu aile üyelerinin onayları olmadan bir seyahate çıkamayacağını vurguladı. Bu nedenle yaşadığı eşitsizlikleri şu sözleriyle ifade etmektedirler.

“Keşke erkek olsaydım da şimdi... Yani sürekli bunun isyanını yaparım. Niye erkek değilim (kahkaha). Çünkü cidden çıkar giderdim gerçekten. Mesela hafta sonları tatil mi, kesinlikle cuma akşamdan şu anda ben İtalya'daydım. Ama bir şeyleri

düşünüyorsun. ...anneme ben yarın İtalya'ya gidiyorum desem. Yani bir sürü şey. Nereye gidiyorsun, niye gideceksin, ne yapacaksın. Ben gelene kadar iki günde olsa ben geldikten sonra iki gün sonrada olsa onlar iki yıllık stres yaparlar zaten. Yine neden, kadın olduğumuz için. Bu yüzden yurt dışı seyahatlerim hep böyle erteleniyor (Tuğçe, 24, tarih öğretmeni).”

Yaşanılan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinde kadınlar kadar erkekler de rol oynamaktadır. Eşitsizliğin nedeni sadece erkeklerden kaynaklanmamakla birlikte erkeklerin kadınlara verdiği yanıtlar şu şekildedir. Buse, çalışma hayatında müdürünün Hakkari'ye iki kadın olarak gitmesi başarı olarak gördüğünü ifade ederken kendisi bunu başarı olarak görmemektedir. Buse'ye göre “Araba kullanabilen ya da ne bileyim araba olmasaydı uçağa binip gidersin yani. Hakkari'ye gitmenin nesi cesaret isteyen şey olabilir ki. ... Kendi başımıza bunu başardık falan. Şöyle bir baktım bunun nesi başarı (argo kelime) (gülme). Nesi başarı? Orada yapmak istediklerimi yapabilirsem benim için başarı yani şu an jandarmadan izin almadan geçemiyorsun, dağlara çıkamıyorsun bilmem ne yapamıyorsun (Buse, 47, blogger/seyahat yazarı).”

Buse'ye iş hayatından biri bu ifadeleri kullanırken Tuğçe'ye aile büyükleri kadınların evde bulunması gerektiği yönünde söylemlerde bulunmuştur. Tuğçe görüşmenin devamında aile büyükleri tarafından aldığı tepkiyi şu sözleriyle ifade etmektedir. “En basitinden dedem bana çok kızar. " Sen ne yapmaya çalışıyorsun işte evine dön çabuk, neredesin” şeklinde söylemlerle karşılaşmıştır. Tuğçe hem ailesinin hem de çevresinin sergilediği davranışlar nedeniyle kadınların erkeklerle eşit şartlarda seyahat edemediğini ifade etmektedir. Bu şartlarda gerçekleştirilen seyahatlerde cinsiyet eşitsizliğine bir örnek olabilir.

III. Sosyal Dışlanma

Sosyal dışlanma bireylerin sadece cinsiyetlerinden kaynaklanmamaktadır. Sosyal dışlanma işsizlik, eğitimsizlik, yaşlılık gibi nedenlerle sosyal ortamlardan kişinin yararlanamaması olarak ifade edilmektedir (Seyyar ve Genç, 2010). İş hayatına girmesine izin verilmeyen kadınlar ekonomik özgürlüğünü elde edememekte ve erkek egemenliğine daha fazla maruz kalmaktadırlar. Çalışma hayatına giremeyen kadınlar işsiz, çalışmadığı için ekonomik gelire sahip olamadıkları için ekonomik özgürlükleri ellerinde tutamamaktadırlar. Bu çalışmada sosyal dışlanmaya maruz kalan kadınların oranı ise %11'dir (36 kişi içerisinde). Bu durumda turizm faaliyetlerine katılımı etkilemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre kadınlar özellikle yurt dışında daha çok Müslüman ve Türk olduklarından dolayı sosyal hayattan kısıtlandıklarını ifade etmişlerdir. Nehir ve Tuğçe'nin yaşadıkları da bulguyu destekler niteliktedir. Nehir ve Tuğçe bu yaşadıklarını görüşme esnasında şu sözleriyle ifade etmişlerdir.

Nehir, alkol kullanmadığı için girdiği sosyal ortamlarda farklı karşılandığını ifade etti. Alkol kullanan bir kadın olsa daha sosyal olabileceğini ve dışlanmaya maruz kalmayacağını şu sözleri ile ifade etti. *“Sosyalleşmemi kısıtlıyor, ötekileştirilebiliyorsun. O yüzden Müslüman damgası vuruluyor sana. Çünkü yani öyle bir kitle de var. Dine hiç inanmayan, hiçe sayan. Saygı gösteriyorlar ama bir yere kadar. Yani Türk olmakta bence bir şey. Bu işte doğu ülkeleri İran falan Arap ülkesi dizilerden dolayı çok seviyorlar ülkeyi, Türkiye'yi, Türkleri. Bazen yoruluyorum mesela Müslüman olmaktan ya da Türk olmaktan. Yani sorguluyor, inançlarını sorguluyor, içmen gerekiyormuş gibi hissediyorsun (Nehir, 40, akademisyen).”*

Tuğçe (24, tarih öğretmeni) ise tesettürlü olduğu için sosyal ortamdan kısıtlandığını ifade etti. Tuğçe, özellikle tesettürlü bir katılımcı olduğu için bu konuda bazı destinasyonlarda dışlandığını ve hor görüldüğüne değindi. Kendisi gibi kardeşi de tesettürlü olan Tuğçe, kardeşinin kendisini ziyareti sırasında, bir işletmede karşılaştığı dışlanmayı anlattı. Tuğçe, konuşurlarken kız kardeşinin sesli bir şekilde gülmesinden kaynaklı olarak arka masalarında, oturan bir beyefendi tarafından sert bir üslupla kendisini uyardığını şu sözleri ile ifade etti. *“...Tesettürlü kadın böyle gülemez dedi. O zaman ne yapalım. Bir köşeye geçip ağlayalım mı her zaman ya da hep ciddi mi durmamız gerekiyor. ...ben tesettürlüyüm, makyaj da yapıyorum, manikür de yaptırıyorum, oje de sürüyorum. Bir sürü ortama da girip çıkıyorum. Ama bu, bu kadar abartılması gereken bir şey mi? Gülemiyorsun bile.”*

Görüşmenin ilerleyen zamanlarında Tuğçe konuya tekrar değinerek tesettürlü olmasından kaynaklı tepki aldığını belirtti. Arkadaşlarının aileleri tarafından eğitimi için farklı şehirlerde bulunması normal karşılanırken gezmek için gittiği şehirler için tepki gördüğünü şöyle ifade etti. *“...Arkadaşlarım aileleri bile işte ama sen tesettürlüsün, ailen nasıl izin veriyor, tesettürlüsün nasıl gezebiliyorsun. Yani tamam da sonuçta ben üniversite için Mersin'den Rize'ye gidiyorum. Hayatımın 4 yılını orada geçirirken kimse bana işte bak burada rahat mısın, başına bir şey geliyor mu diye sormuyor da ben yan taraftaki şehirlere geçince mi şey oluyor yani. Sen tesettürlüsün gezemezsin. Bunu çok sorguladım. Yani açık olsam gezebilir miydim demek ki (kahkaha) izin çıkacak mıydı?*

Artık ülkemizde bir şeyleri aşamadık biz buna net inanıyorum. Aşamayacağımız gibi de görünüyor.”

Kadınlar farklı konularla dışlandığı gibi dış görünüşleri ile de dışlanmaktadırlar. Dış görünüşlerine dair yaşadıkları dışlanmayı seyahatlerinde karşılaştıkları olumsuzluk olarak belirtmektedirler. Bu durumu Tuğçe şu sözleriyle dile getirmiştir. “...tesettürlü kadınlar olarak bazı aktivitelere katılacağımız zaman atıyorum yükseğe çıkılacaktır. Etekle rahat edecek misin, şalın şuraya takılır mı? Sorularına maruz kaldıklarını vurgulamışlardır. Tesettürlü olduğu için aktivitelerden dışlanan kadınlar olduğu kadar ten renkleri yüzünden dışlanan bireylerde yer almaktadır.

IV. Aşırı İlgili Davranışlar

Destinasyonlara ziyaret için gelen bireyleri önemli bir pazar olarak gören yerel halkın gösterdiği aşırı ilgili davranışlarda kısıtlayıcı niteliğindedir. Bu durum da özellikle erkeklerin kadınlara karşı gösterdiği ilgiden kadınlar rahatsız olmakta ve planladıkları seyahat programlarını özgür bir şekilde gerçekleştirememektedirler. Bazen yöreye uygun olmayan bir giyim kuşam tarzı aşırı ilgili davranışlara neden olurken bazen siyahi kadınlar bazen ise beyaz tenli kadınlar aşırı ilgili davranışlara maruz kalmaktadır. Seyahatleri süresince biri veya birileri tarafından sürekli izlenmek ve rahatsız edilmek kadın gezginlerin kısıtlayıcıları arasındadır. Aşırı ilgili davranışlar kadın gezginleri %26 oranında etkilediği ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların bahsettiği gibi bu durum bazen ticaret kaynaklı olsa da rahatsızlık vermektedir. Katılımcılar aşırı ilgili davranışları şu şekilde ifade etmektedir. İrem, Esin, Hale ve Irmak rahatsız edici bakışlara maruz kaldıklarını ve bölgeye gelen kişilere yerel halkın müşteri gözüyle baktıklarını şu sözleri ile ifade ettiler.

İrem ve Esin, daha çok turistik destinasyonlarda yerel halkın tutum ve davranışlarından kaynaklı rahatsızlık duyduklarını ifade ederken bu davranışların olmasına rağmen olayları yok sayarak seyahatlerine devam ettiklerini belirttiler. “Her tarihi, turistik yerde olduğu gibi biraz kaba konuşacağım ama insanı yolmaya çalışıyorlardı. Yani ya da ne bileyim, oraya gitmek için otobüs kullandığımızdan dolayı haliyle indi bindi yapmak zorunda kaldık. İndiğimiz bölgelerde bölge kahve gibi yerlerde oturan amcaların bakışları da oldukça rahatsız ediciydi (G. İrem, 22, işsiz).”

Esin de İrem gibi rahatsızlığının nedeni olarak daha çok turistik destinasyonlarda yer alan işletme sahiplerinin veya sokak satıcılarının ilgisinden ve onlar yüzünden rahat hareket edemediğinden rahatsızlık duyduğu şöyle ifade etti. “İnsanlar sadece senden

para almak için seninle konuşuyor öyle söyleyeyim. Seni asla rahat bırakmıyor, sürekli seninle ilgilenmesi bir şeyler satmaya çalışması oldukça rahatsız edici bir deneyimdi (Esin, 28, öğrenci).”

Hale, seyahatlerini tek başına gerçekleştirdiği zamanlarda rahatsız edici bakışlara ve eleştirilere maruz kaldığını belirtti. Hale, bu etkenlerin bir nebze önüne geçebilmek için seyahat ettiği saatlere dikkat ettiğini ve özellikle bazı destinasyonlara tek başına gitmeyeceğine görüşmede yer verdi. Seyahatleri sırasında ve sonrasında insanların bakışlarından ve sözlerinden rahatsız olduğunu ifade etti. *“Şey olabilir otobüslerde falan böyle çok tek başıma da gidip gelmişliğim falan olduğu için. Hani direkt çok üstüne başına bakışlar, tek mi gidiyorsun falan tarzı şeyler, insanların özellikle de erkeklerin yiyecekmiş gibi bakışları oldu ama. İşte sen buraya nasıl gittin falan diye. Hani böyle bakışını hissedersin, rahatsız olursun öyle şeyler oldu (G. Hale, 22, işsiz).”*

Irmak, yöreye uygun giyim kuşam tarzıyla seyahat etmenin kendisi için bir kısıtlama olmadığını hatta giyim kuşam tarzına dikkat ederek aşırı ilgili davranışlara maruz kalmadığını ve bu şekilde rahatsız edici bakışların önüne geçilebileceğini ifade etti. *“Karadeniz’e gittiğimde denizin kıyısında bile olsam bikiniyle karavanın önünde biri herkes için film sahnesi gibidir ve herkes seyrediyor ve siz bundan bir o kadar bir süreden sonra rahatsız olursunuz (Irmak, 52, anne bebek eğitmeni/ emekli).”*

Destinasyonlara yapılan seyahatlerde sürekli göz hapsinde olmak kadınları rahatsız etmekte ve oradan uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Aşırı ilgili davranışlar denildiğinde kadınların birçoğu bu durumdan şikayet etmektedirler. Kadınlar seyahat ettikleri destinasyonlarda rahat hareket edemediklerini ifade ederken kıyafet seçimleri nedeniyle de göz hapsinde bulunduklarını ifade etmektedirler. Görüşme sırasında katılımcıların % 25’i bu konuya değinmişlerdir. Bu durumlarda kadınlar seyahatlerinde sürekli izlenmekten rahatsız olduklarını ve göz hapsine alındıklarını düşünmektedirler.

C) Yapısal Kısıtlayıcılar

Bireyler kişisel ve toplumsal kısıtlayıcılarla başarılı şekilde mücadele ettikten sonra karşılaşılabilecekleri diğer bir kısıtlayıcı yapısal kısıtlayıcılardır. Bu kısıtlayıcılar ekonomik faktörler, bilgilendirme ve zaman ve toplumsal sağlık problemleri şeklinde koyulmuştur. Turistik destinasyonlar ve mekânlarda kadınların hareketlerini kısıtlayan kısıtlamalardır. Bu kısıtlayıcı daha çok coğrafi konumlardan kaynaklanmaktadır.

I. Ekonomik Engeller

Yeterli gelir düzeyine sahip olmayan kadınlar kendilerini kısıtlanmış hissetmektedirler. Kadınlar seyahat etmek istedikleri destinasyonlarla yaşanan döviz kurlarındaki farklılıklar neticesinde bireyler özellikle de kadınlar olumsuz etkilenmektedir. Çalışmada kadınlar maddi durumları iyi ise kendileri için kısıtlayıcının olmadığı şeklindeki ifadeleri ile ekonomik engelin önemini belirtmektedirler. Mekân kaynaklı kısıtlayıcılar arasında yer alan ülkelerin giriş koşulları da bir noktada ekonomik engeller sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kadın gezginlerin %85'i (24 kişi) ekonomik kısıtlayıcı ile doğrudan veya dolaylı olarak karşılaştığını belirtirken seyahat etmeyen/edemeyen kadınların %90'ı (9 kişi) kısıtlayıcıya maruz kaldığını ifade etmiştir. Çalışmada kadın gezginlerin %73'ünün (19 kişi) ekonomik bir geliri bulunmakla birlikte bu kadınların %15'i bazı seyahatlerinde sponsorlar, projeler aracılığı ile seyahat ettiklerini belirtmişlerdir. Ekonomik engelle karşılaşan bireyler seyahatlerini iptal edebilmekte, erteleyebilmekte, alternatif destinasyonlar bulmakta ve seyahatlerinde kendilerine eşlik edebilecek birilerini planlarına dahil edebilmektedirler. Zira artan döviz kuru sonucunda kadınlar aldıkları hizmetleri belirli oranda paylaştıklarında maliyet düşmektedir. Buna örnek vermek gerekirse artan petrol fiyatları neticesinde gidilecek destinasyona paylaşımlı ulaşım olarak gitmek bireyleri ekonomik yönden bir miktar rahatlatacaktır.

Ekonomik olarak alternatiflere yönelen katılımcılar bu unsuru da çok fazla engel olarak nitelendirmemektedir. Sevgi, seyahat ettiği bölge ve ülkelerde alternatiflere yer vererek ekonomik olarak kendini dengede tuttuğunu şu sözleri ile vurguladı. *“Ekonomik olarak zaten... Atıyorum mesela Norveç çok pahalı dedim az önce. Norveç'te mesela gidip restoranda yemek yemek yerine marketten gidip bir şeyler alıp otel odasında yemeklerini o şekilde karşıladım diyebilirim yani. Çünkü yemek yesem çok daha fazlasına mal olacaktı bana masraflarım. O yüzden daha ekonomik yolları tercih ediyorum* (Sevgi, 28, öğrenci).”

Artan maliyetler ve döviz kurlarındaki artıştan dolayı engellendiğini söyleyen katılımcılar daha fazla (%92, 33 kişi) yer almaktadır. Ekonomik kısıtlar kadın ve erkek bireylerin seyahatlerini doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Kadınlar, ulaşım ihtiyaçlarını, konaklama ihtiyaçlarını ve yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamak için ekonomik olarak kısıtlı olmak istememektedirler. Ekonomik olarak daha özgür olan kadınlar, ekonomik özgürlüğü olmayan kadınlara göre seyahatlerde daha aktif rol alabilmektedir. Buna örnek olarak Irmak, Tuğçe ve Şükran ekonomik kısıtlayıcılara maruz kaldıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir.

Tuğçe, kendisi için bölgeye, yöreye ait kılık kıyafet giymenin kısıtlayıcı olmadığı maddi konuların kendini kısıtladığını şu sözleri ile ifade etti. “...benim için kısıtlama mazot fiyatları (kahkaha), karavanımın motor arızaları kısıtlama, elektriğimin suyumun az olması kısıtlama, yiyeceğimin az olması kısıtlama. Bunlar benim için kısıtlama. Maddi konular kısıtlama (Irmak, 52, anne bebek eğitmeni/ emekli).”

Artan maliyetler nedeniyle ulaşımda, konaklamada ve yiyecek içecek sektöründeki yükselen maliyetler kadın gezginleri kısıtlamaktadır. Tuğçe ve Şükran maliyetler yükselmeden gerçekleştirdikleri seyahatler ile günümüz şartlarında gerçekleştirdikleri seyahatler arasında büyük bir fark olduğundan söz etti. “...şu anda en kötü madde ve maddiyat bu bir kere gerçek artık. ... Nevşehir'de 200 liraya kaldığımız oteller 700-800-1000 lira olmuş. O fiyata bulunan odalar muhtemelen odalarda sigara kokusu olan oteller ve kirli nevresimle karşılaşacaksınız. Bu net yani. 100 liraya da ama yani şu an ne alaka. Çok saçma yani ben hayatım boyunca Konya'dan Mersin'e 40-50 liraya giden bir insandım. Geçenlerde geldim, 125 liraya bilet aldım. 3,5-4 saatlik yol. Artık yani çok saçma geliyor her şey. Trabzon'dan Ankara'ya uçakla 60 liraya gittiğimi biliyorum (Tuğçe, 24, tarih öğretmeni).” Şükran'da daha Tuğçe gibi daha önce gerçekleştirdiği seyahatlerin daha ekonomik olduğunu belirtti. Bu nedenle seyahatlerini daha sınırlı sürede yapabileceğini, uzattığı her seyahati için ekstra maliyet olacağını ifade etti. Ekonomik kısıtlayıcıya Şükran şu şekilde değindi.

“Ben seyahat ederken dolar 2,5 liraydı, yola çıktığımda. Şu anda 15 lira. Benim Bali'de kaldığım ev, evin bana maliyeti 300 dolardı kiram. 900 liraya denk geliyordu o zaman. 900 lira kira ödüyordum ormanda bir ev için. Şimdi 3500-4000 lira ev. Dolayısıyla yani öyle uzun soluklu gideyim, 1,5-2 ay ben dışarda kalayım dersem çok ciddi bir maliyetin altına giriyorsunuz artık. O yüzden işten ziyade ülkenin son durumu beni çok baltalamıştı mesela seyahat konusunda (Şükran, 45, kurucu ortak/ CEO/ yazar).”

Özellikle döviz kurlarındaki artışlar gezginler için önemli bir kısıtlayıcı haline gelmiştir. Görüşme esnasında kadın katılımcıların büyük bir çoğunluğu seyahatlerin maddi boyutuna değinmişlerdir. Aylin'in “Param olmazsa kısıtlanmış hissetmem, kısıtlanırım otomatik olarak” şeklindeki ifadesi kısa ve öz ekonomik engellerin önemini vurgular niteliktedir.

II. Toplumsal Sağlık Problemleri

Toplumsal sağlık problemleri 6zellikle 2019 sonu itibari ile 2023'ın başları olmak 6zere gezginlerin daha fazla (%70) maruz kaldığı kısıtlayıcılardandır. Kadın gezginler zaman zaman kişiler sağlık problemleri ile de karşılaşabilmektedir. Bazı kadınlar bu problemler olsa da seyahat etmekten vazgeçmediklerini, gerekli tedbirleri alarak seyahat ettiklerini vurgulamaktadırlar. Ancak karşı karşıya kalınan bu durum kadın gezginleri psikolojik bakımdan oldukça etkilemiştir. Seyahat eden kadın gezginler pandeminin başlamasıyla seyahat ettikleri destinasyonlarda seyahatlerini zorunlu uzatmak zorunda kalmışlardır. Bu durum kadın gezginleri maddi ve manevi y6nlerden etkilemiştir. Kadın gezginlerden bazıları ise yurt dışı çıkış yasaklarından dolayı yakın çevrelerinde seyahat gerçekleştirdiklerini vurgulamışlardır. Pandemi etkilerinin azalması nedeniyle yurt dışı çıkış yasakları sona ermiştir. Buna rağmen pandeminin etkileri bazı 6lkelerde hala g6r6lmektedir. 6lkelerin girişlerde istediği pcr testleri ve vir6s açıları ekonomik y6nden de kadınları etkilemektedir. Bu nedenle kadın gezginlerden bazıları seyahatlerinde pandemi şartlarına uygun alternatiflerden yararlanmışlardır.

6nceki d6nemlerde yapılan araştırmalarda değinilen benzer konuların maddelerinin yanında bu çalışmada diğerlerinden farklı olarak kişinin sağlık sorunlarını dışında toplumsal sağlık sorunuyla karşı karşıya kaldığımızdan dolayı bu madde de 6nemli kısıtlayıcılar arasında yer almaktadır. Bu d6nemde de kadınların seyahat talepleri bulunmaktadır. Fakat salgın hastalığın artmasıyla birlikte yurt dışına olan seyahat taleplerde d6ř6ř gerçekleştirmiştir.

Sevgi, seyahat edeceği 6lkelerde pcr testi istendiğini ve bu durumun kendisi için ek maliyet olduğunu belirtirken bu s6rete yurtdışı seyahatini d6ř6nmediğini belirtti. Katılımcılardan Sevgi bu durumu ř6yle ifade etmiştir.

“ Ama bu şekilde seyahat ettiğim de oldu. İşpanya'dan Portekiz'e geçerken Pcr testi yaptırmak zorundaydım ve 40 euro verdim. Tabii ki vermek istemedim ama verdim ve tabii ki ekonomik olarak hani ne gerek vardı gibi diyerek aslında moralimi bir tık bozup sonra geri ama bir şekilde başa ıkıyorsunuz. Yoldaysanız aslında bunlara g6đ6s vermek zorundasınız. İşpanya'dan Portekiz'e gitmek zorundaydım ve o parayı da vermek zorundaydım. O y6zden yapacak bir şey yoktu. Başa ıkıyorsunuz yani bir şekilde çok zorlanmadan. Başka aklıma kısıtlayıcı, Pcr dışında bir şey gelmiyor (Sevgi, 28, 6đrenci). ”

Kamp, karavan ve paylaşımlı oda gibi paylaşımlı uygulamaları kullanan katılımcılarda pandeminin etkisiyle uygulamaları kullanamamaya başladı. Kullanan katılımcılar ise daha tedbirli seçim yapmak zorunda olduklarını belirtti. Pandeminin kendilerini kısıtladığını Irmak şu ifadelerle vurguladı. *“Pandemiden nedeniyle yaşanan, ortaya çıkarılan yasaklar oldu. Onlar benim için çok ciddi sorun. Her yerde kamp yapamıyoruz (Irmak, 52, anne bebek eğitmeni/ emekli).”*

Pandemi katılımcıların ek endişe duymalarına neden oldu. Buse gibi seyahat ettiği ülkelerde rahatsızlanan kadınların hasta mıyım şüphesi ile sağlık kuruluşlarına gitmediğini şu sözleri ile ifade etti. *“Mesela yurt dışındayken ilk defa hastalandım, sağlık sigortam falanda vardı ama koviddan dolayı gidemiyorum. Pcr testi yaparlar, kovid çıkarım bilmem ne falan filan. Uçağa almazlar, dönemem diye doktora gidemedim mesela (Buse, 47, blogger, seyahat yazarı).”*

Şükran gibi seyahat halinde olan gezginler ise gittikleri yerde mahsur kaldıklarını bu durumun kendilerini maddi ve manevi yönde etkilediklerini belirtti. Bu olumsuzluğa maruz kalmalarının nedeni arasında ise uçuşların iptal olmasını belirtti. Yaşadığı bölgeye dönebilmek için yorucu bir süreç geçirdiği şu sözleri ile ifade etti. *“...bir yoga ve meditasyon kampına gitmiştim. Sonra uçuşlar iptal olunca ve her yer kapanmaya başlayınca ada da mahsur kaldım. Adadan Bangkok'a geçmem bir problem oldu. Bangkok'tan Singapur'a ulaşmam bir problem oldu. Oradan da Türkiye'ye dönmem ayrı bir problem oldu. 5 günde geldim Türkiye'ye. Tam ülkelerin hava sahalarını kapattıkları zamana denk geldi. Uçuşlarım iptal oldu. Yeniden bilet almak zorunda kaldım birkaç kere falan filan. Böyle hem maliyetli hem de psikolojik olarak çok yıpratıcı bir süreçti (Şükran, 45, kurucu ortak/ CEO/ yazar).”*

Toplumsal sağlık problemlerinin kadınları hem maddi hem manevi olarak etkilediği belirtilmektedir. Pandemi süreciyle birlikte herkes gibi gezginler de gittikleri destinasyonlarda belirli bir süre yaşamak zorunda kaldıklarını ve/veya evlerinden çıkamadıklarını ifade etmişlerdir. Evlerinde ve bulundukları bölgelerde, sosyal medya kullanıcısı olan gezginler bu konuda yaşadıklarını paylaşırken bazı gezginler durumu fırsata çevirerek kitaplarını yazmaya devam etmişlerdir.

Pandemi dönemiyle birlikte herkes gibi eve kapanan gezginler bu durumun kendilerini psikolojik olarak etkilediği belirtti. Yaşanan toplumsal sağlık problemi

nedeniyle ülkeler giriş çıkışları kapayınca gezginler ülke içinde seyahatlerine devam ettiklerini Seher şu sözleriyle açıkladı.

“...pandemi dönemi benim için çok zor geçti mesela. Hele o ilk 3 ay eve kapandık filan gerçekten şey depresyonun dibine vurmuş noktaya geldim. Artık herkes çok mutsuz oldu o dönemde biliyorum ama mesela sokağa çıkma yasakları kalkar kalkmaz ben böyle ipini koparmışçasına (gülme) kendimi yurt dışına gidemedim ama Türkiye’de böyle dolanıp durdum. Hatta bu son 2 senedir Türkiye’de hiç gezmediğim kadar gezmiş olabilirim (Seher, 42, seyahat yazarı/ pazarlama danışmanı).”

III. Bilgi ve Bilgilendirme Yetersizliği

Bilgi ve bilgilendirme yetersizliği de çalışmada yer alan alt temalardan biridir. Bilgi eksikliği bireyden ve çevreden kaynaklanabilmektedir. Fakat kadın gezginler bilgi eksikliğinden kaynaklanan problemleri çok fazla kısıtlayıcı olarak nitelendirmemektedir. Bu noktada bilgi ve bilgilendirme eksikliğini kısıtlayıcı olarak ifade eden gezgin kadınların oranı %42 olarak belirlenmiştir. Kısıtlayıcı ile başa çıkma konusunda savunmasızlığın önüne geçme konusunda önemli olduğuna yer vermişlerdir. Katılımcıların ifadelerinden örnekle, *“dil bilmeden de gezebilirim, işaret diliyle iletişim kurabilirim”* şeklinde ibareler ile seyahat etmek için yabancı dil olmadan da seyahat edebileceklerini belirtmektedirler. Bilgilendirme eksikliği ise daha çok destinasyonlardan kaynaklanmaktadır. Bu durumun kadınlar için daha fazla kısıtlayıcı olduğunu vurgulamışlardır. Seyahat edecekleri doğal çekiciliklerin olduğu bölgelerde yanlış veya yetersiz bilgilendirme levhaları sebebiyle hem maddi bir kayıp hem de zaman kaybı yaşadıklarını belirtmektedirler. Bilgi eksikliği denildiği zaman katılımcılardan Melek, Sibel, Buse ve Ayşin’in ifade ettiği gibi dil sorunu göz önüne çıkmaktadır.

23 yaşında bir üniversite öğrencisi olan Melek, yeterli düzeyde yabancı dili olmadığını ve insanların yabancı dilleri olmadan seyahat edebileceğini şöyle vurguladı. *“İnsanlarla beden dilinde anlaşıyorum, ortak bir dilimiz olmadığında bu şekilde. İngilizce seviyemde iyi değildir (gülme) açıkçası. Kötüdür hatta başlangıç seviyesidir. Ama yine bir şekilde beden diliyle, fotoğraflarla filan bu şekilde anlaşıyorum.”*

Ayşin, İngilizcesini seyahat ederken pekiştirdiğini ifade etmekle birlikte her ülkede aynı dilin konuşulmadığını belirtti. Ayşin, Ukrayna ve Tiflis seyahatlerinde dil yetersizliği ile karşılaştığını fakat jest ve mimikleri kullanarak seyahat ettiğini şu sözleri ile ifade etti. *“Ukrayna’da bir sıkıntı yaşadık. Kimse İngilizce konuşmuyor, konuşmaya orali değil. Yani bir merhabaya bile cevap yok, cevap veriliyor bazı*

yerlerde. O biraz ilginçti. Mesela Tiflis' de de dil bariyeri vardı. İşte dil bilmeyen ya da çok çok sınırlı bilen insanlar gördük. Ama şeydi. Yani bir çaba vardı. Orada bir kaç kelime...(Ayşin, 27, öğrenci).”

Sibel de Melek gibi yabancı dil eksikliğinin dezavantajlarına vurgu yapmış fakat bu faktörün kendini kısıtlamadığını belirtirken her ülkelerde farklı bir dil kullanılması ve bütün dillere hakim olamayacağı vurgularken dil olmadan da seyahat edilebilirliği belirtti. Sibel seyahatinde dil sorunu yaşadığında, halkla iç içe olmak ve onlara güvenmek zorunda olduğunu şu şekilde belirtti. “...bazı ülkelerde zaten İngilizce bir işe yaramıyor zaten. Çünkü anlamıyorlar onlarda. Mesela Myanmar'da tabelalar bile İngilizce değil. Hiç yok yani tabelalar tok yani hiç İngilizce olarak. Orada halkla iç içe olmak zorundasınız. Halktan yardım istiyorsunuz, güvenmek zorunda kalıyorsunuz. Belki bazı yerlerde fazladan para ödüyorsunuz. Kazıklanıyorsunuz çoğunlukla ama bir şekilde başka bir yol yok yani. El kol hareketleri, acıktık, şu nerede, bu nerede, otobüs bileti alacağım, nerede kalacağım (Sibel, 43, matematik öğretmeni).”

Buse, yabancı dil konusunu aşamayacak bir engel olarak görmemektedir. Buse, alfabetini okuyamadığı bölgelerde daha çok sorun yaşadığını, dil yetersizliği nedeni ile seyahat edeceği noktadan farklı bir noktaya bilet kesildiğini belirtti. Zaman zaman sorun oluşsa da aşamayacak boyuta ulaşmadığını Buse bilgi ve bilgilendirme yetersizliğini şu şekilde belirtmektedirler: “Bir şekilde çözüyorsunuz, beden dili, gösteriyorsunuz falan filan. Yani o asıl problem alfabetini okuyamadığınız yerler, yazılar, tabelalar. İzlanda'ya gitmişiz marketten alışveriş yapacağız, üstünde İngilizcesi yazmıyor. Sadece İzlandaca, benzini kendiniz doldurmak zorundasınız. Her şey İzlandaca, yani Latin alfabesi yok. O biraz insanı darlıyor. Mesela İran'da şey geçiyor. ...arkadaşlardan bir yere gidiyoruz diye bilet aldık, bizi çat diye yolun ortasında indirdiler geldiniz diye. Adam meğerse yanlış bilet vermiş. Belki de sen yanlış anlattığın için onu, belki onu öyle anladığı için belki de (Buse, 47, blogger, seyahat yazarı).”

Katılımcıların söylediklerinden ve araştırmanın bütününden yola çıkarak daha az seyahat eden veya özellikle seyahatlerini yurt içinde gerçekleştirmiş kadınlar için dil konusu aşılması zor gibi görünen bir engelken, daha fazla seyahat etmiş ve/veya yurt dışı ağırlıklı olarak seyahat eden kadınlar için dil konusu seyahatlerini engelleyebilecek nitelikte bir engel teşkil etmemektedir. Bu cümleyi daha net bir örnek ile açıklamak gerekirse Ayşe'nin sözlerine yer vermek gerekir. Seyahat etmeyen Ayşe eğitim ve dil

yetersizliği nedeniyle özellikle yurt dışı seyahatlerine çıkamadığını şu ifadelerle söz ekmektedir.

“Dış devletlere gitmeye kalksam hem ekonomik olarak zorlanırım hem de yol bilmem iz bilmem. Zaten ne dediklerini de anlamıyorum. Belki bir seviye eğitim ve İngilizcem falan olsaydı neden olmasın (gülme). Bir gezer gelirdim (G. Ayşe, 38, bakıcı/temizlikçi).”

Kadınların seyahatlerinde bilgi edinmek için kullandığı en etkili ve en yaygın yöntem internettir. İnternet üzerinden bilgiyi sosyal medya hesaplarından (instagram, facebook, youtube) büyük harf ve blog sayfalarından araştırma yapmaktadırlar. Yapılan araştırmalar sonucunda kadınlar seyahat rotası oluşturmasında ve tercih edilen destinasyonlarda dikkat edilecek hususlar konusunda kadınlara yol göstericidir. Seyahat kitapları okuyarak destinasyon hakkında bilgi edinen kadınların oranı ise %19’dur (5 kişi).

IV. Zaman Yetersizliği

Kadınlar kendi gelişimleri için boş zaman aktivitelerine daha fazla zaman ayırmaya başlamışlardır. Zaman yetersizliği de kişi ve evre kaynaklı olabilmektedir. Kadınların gerek ev işleri gerek iş hayatları nedeniyle seyahat etmek için yeteri kadar zaman bulamamaktadırlar. Kadın gezginler %65, seyahat edemeyen kadınlar ise %40 oranında zaman kısıtı yaşadıklarını belirtmişlerdir. alışan kadınlar uzun mesafeli veya uzun süreli seyahat gerçekleştirmek istedikleri takdirde yıllık izin tarihlerine, eşlerinin iş takvimine veya çocuklarının eğitim takvimine göre seyahatlerinde zaman sorunu ile karşılaşmaktadırlar. Başka bir zaman problemi ise tercih edilen destinasyonun planlanan tarihlerde sezonunun olmaması katılımcıları etkileyen bir kısıtlama unsurudur.

alışan katılımcılar ve seyahatlerini tek başlarına gerçekleştiremeyen katılımcılar seyahat edecekleri kişilerin programına göre seyahat programı ayarlamaktadırlar. Bu nedenle bazı kadınlar zamanın kendileri için kısıtlayıcı bir unsur olduğunu belirtmişlerdir. Büro personeli olarak alışan Zehra, eşinin ve kendisinin iş hayatları nedeniyle çok fazla birlikte seyahat edemediğini belirtti. Zehra, aynı zamanda eşiyle beraber çıktıkları seyahat sürelerinin sınırlı olmasından dolayı bazı destinasyonlarda daha az vakit geçirdiklerini ifade etti.

“...eşimde bende yıllık izinlerimizi alarak seyahate çıkmamız diyebilirim. Yoksa zaman bakımından sınırlı olacaktık. Bazı merkezlerin giriş saatlerini kaçırdığımız için

ertesi güne bırakabildik. Ama zaman kısıtımız olsaydı atlamak zorunda kalacaktık. Zaman kısıtlı değilse her şey olumlu (gülme) (Zehra, 41, büro personeli). ”

Zehra, çocukları ve torunları sebebiyle uzun süre seyahat gerçekleştiremediklerini, seyahatlerinde erken bitirmek zorunda olduklarını belirtti. Sadece çocukları ve torunları nedeniyle zaman sorunu yaşamadıkları bazen de yakınlarının özel günlerini planlayarak seyahat gerçekleştirdikleri belirtti. Hande bu durumu ise şu ifadeler ile belirtti. “... zaman en büyük kısıtlayıcı. Çünkü bazen mesela biz eşimle iki üç ay gittiğimiz zaman çocuklardan mesajlar geliyor. “Anne gelin artık, işte torunlar sizi unuttu (gülme). Biz yeni anne baba bulacağız” bu da önemli oluyor bizim için. Bazen hani rotamızı tamamlamadan döndüğümüzde oldu (Hande, 52, ev hanımı). ”

Melek, seyahatlerinde kullanacağı ulaşım aracını zamanına göre tercih ettiğini ifade etti. Zaman kısıtlaması nedeni ile bir seyahatinde yanlış araç seçimi sonucu paniğe kapıldığını, bir gün sonra uçak biletinin olduğunu ve kendisini arkadaşının beklediğini belirten Melek bu durumu şu sözleri ile ifade etti. “ben kamyonlara binmeyi çok (gülme) seviyorum. Çünkü çok yüksekte oluyor, manzarayı çok güzel izleyebiliyorsun. Ama çok uzun yol yapacaksan bazen oluyor 450 km otostop çekiyorum tek günde. O zamanlar biraz daha hızlı olması için kamyon değil de daha ufak araçlara binmeyi tercih ediyorum. Ama tercihim vaktim varsa kamyon (gülme) (Melek, 23, öğrenci). ”

Katılımcı Esin, ulaşım, çalışma zamanı gibi zaman kısıtlayıcısı dışında seyahat ettikleri destinasyonda zaman kısıtı yaşadığını belirtti. Seyahatini yeni yerler keşfetmek için gerçekleştiren Esin, ziyaretleri sırasında kısıtlandığını dile getirdi. Bu kısıtlama grupla seyahat ettiğinde bölge için verilen süreden kaynaklanırken, tek başına gerçekleştirdiği seyahatlerde işletmelerin uyguladığı zaman sorunlarına maruz kaldığını şu sözleri ile ifade etti. “...Buraya geldik, iki saat buradasınız dendiği zaman kendimi gerçekten iyi hissetmiyorum. Kesinlikle sınırlandırılmış hissediyorum ya da bir yeri görmeye gidiyorsunuz. Diyorlar ki size bu alandan sonra girilmesi yasaktır. Bunlardan hoşlanmıyorum (Esin, 28, öğrenci). ”

Katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak her kadın için zaman kısıtlama algısının farklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle çalışan kadınlar gidecekleri destinasyonlar için izinlerini kullanmayı ve seyahat süresine bağlı olarak kullanacakları ulaşım şekillerini zamana göre planlamaktadır. Belirli bir saatten sonra ve belirli günlerde (Türkiye’de bakanlığa bağlı çoğu müzenin pazartesi günleri kapalı olması gibi) bazı ören

yerleri ziyaretçi kabul etmemektedir. Seyahat planına katılmayan ören yerleri girişleri unutan ya da bilmeyen kadınlar için yanlış zaman yönetimine sebep olmaktadır. Toplumsal sağlık problemleri ortaya çıktıktan sonra kadınlar zaman faktörünü daha fazla dikkat edilmesi gereken kısıt olarak görmektedir. Kadınlar bu gibi nedenlere bağlı olarak zaman faktörünün kendilerini kısıtladıklarını belirtmişlerdir.

V. Ülkelerin Giriş Koşulları

Kadın gezginleri kısıtlayan önemli temalardan bir tanesi de ülkelerin giriş koşullarıdır. Çalışmadan örnek vermek gerekirse Türkiye'den Gürcistan'a seyahat eden vatandaşlar için pasaport veya vize istemeyen Gürcistan kadınların tercih ettiği ülkelerden bir tanesidir. Kolay ulaşım sağlayabilecekleri, işlemler için aylar boyunca beklemeyecekleri seyahat noktaları kadınlar için tercih sebebidir. Bireyler vize ve pasaport işlemleri için hem para hem zaman harcamak yerine daha kolay erişebilecekleri yerlerde fazladan seyahat etmeyi alternatif haline getirmişlerdir. Kadın gezginlerin %58'i (15 kişi) vize, pasaport işlemlerinin kendileri için engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Ülkeler arasında yaşanan siyasi anlaşmazlıklar da kadınları başka destinasyonlara yönlendirmektedir. Bu kısıtlayıcıyı kadın gezginler şu şekilde anlatmışlardır.

Ece kadınların kısıtlandığını belirtirken özellikle yurt dışı seyahatlerinde vize, pasaport sorunu nedeniyle seyahat edemediğini belirtti. Kendisinin çifte vatandaşlığı olduğu için çoğunlukla vize sorunu yaşamadığı ve diğer demografik faktörlerin neden olduğu kısıtlayıcılara da maruz kalmadığını şu sözleri ile ifade etti. “ *Türkiye’den Avrupa’ya gitmek gerçekten çok zor. İşte vizedir şudur, budur. Maddi olarak çok zor. Fiziksel olarak da elimizi kolumuzu sallayarak gidemiyoruz. Ben çifte vatandaşım, ben tek başıma gidebiliyorum istediğim zaman. Yani beni o kısıtlamıyor. Buna da böyle gidecek arkadaşlarımın hepsi çocukları, aileleri vs. hadi deyip gidemiyorlar. Gitseler bile hani vize gerekiyor* (Ece, 38, İngilizce öğretmeni).”

Büşra, konakladığı işletmenin güvenlik prensipleri gerekçesiyle pasaportunu işletme çalışanlarına verdiğini fakat üstünden günler geçmesine rağmen pasaportunun kendisine iade edilmediğini belirtti. Pasaportunu sorduğunda sürekli gün içerisinde kendisine teslim edileceği fakat bir türlü edilmediğini belirtti. Pasaportunu teslim ettiğini güvenlik mensubu kişinin kendisine sergilediği hoş olmayan davranışlar yaşadığını ve emniyet güçlerine gideceği söylemesi üzerine pasaportunu geri alabildiğini şu sözleri ile ifade etti. “...*bu şahıs sürekli bir yavşama, sürekli bir bahane ile odama gelmeye çalışmalar içerisinde. Yaşı da genç olduğu için karşıma oturttum, konuşma yaptım.*

Anlamadı farklı şeyler söyledim. Yine anlamadı. Bu konuşmaların ertesi sabahı sanırım dördüncü ya da beşinci günün sabahında pasaportumu yine vermeyince, ortalığı ayağa kaldırdım. Cingar çıkardım, yaygara kopardım artık ne dersiniz. Polise gitmekle tehdit edince de, pasaportu teslim aldım, oradan da ayrıldım (gülme) (Büşra, 31, işsiz)."

Bazı ulaşım araçlarında ve/veya bazı ülkelerde prosedürler gereği önemli kişilerin olduğu yerlerde seyahat edememelerini de kısıtlayıcı olarak kabul etmektedirler. Kadın gezginlerin dünya çapında gerçekleştirmek istedikleri seyahatlere Orta Doğu gibi ülkeler de uygulanan prosedürler de engel teşkil etmektedir. Aylin ek önlem olarak destinasyon kısıtlamasına maruz kalmadığını şu sözleri ile ifade etti.

"Bu arada İsrail denilince diğer en çok sorulan soru pasaportlardaki İsrail damgası. Ben böyle bir olay karşısında sorun yaşamamak adına ikinci bir pasaport edinmiştim. Denilen gibi pasaportlarda İsrail damgası olan kişiler İran, Kuveyt, Lübnan, Libya, Suudi Arabistan gibi ülkeler sizi ülkelere almıyor. Ben ikinci bir pasaport sayesinde bu problemle karşılaşmadım (Aylin, 54, emekli)." Gezinlerin bazıları ülkelerin uyguladıkları prosedürler nedeniyle bazı ülkeleri tercih etmeyebilmektedir. Aylin'in de ifade ettiği gibi gezginler bazı ülkeleri seyahat rotalarından çıkartmak zorunda kalıyorlar ya da ikinci bir pasaporta ihtiyaç duymaktalar.

Ece, Büşra ve Aylin ülkelerin giriş koşulları için açıklama yapmış olsa da aynı zamanda ekonomik durum, zaman yetersizliği, güvenlik kaygıları, toplumsal cinsiyet ve medeni durum gibi konulara da değinmiştir. Ece'nin sözlerinde yer aldığı gibi bir kısıtlayıcı diğer kısıtlayıcıları da beraberinde getirebilmektedir. Kadınlar vize uygulamalarının evrak toplama konusunda yıpratıcı bir süreç olduğunu ifade etmişlerdir. Bu gibi durumlarda kadınların vize işlemlerinin daha kolay olduğu veya vize uygulaması olmayan ülkelere gittikleri çıkan sonuçlar arasındadır.

Kişisel kısıtlayıcılara maruz kalan kadınların kısıtlayıcılar ile başa çıkma stratejileri mevcuttur. Tek başlarına seyahat etmeyi kısıtlayıcı olarak gören kadınların mücadele stratejileri birilerini seyahate ikna etmek olmuştur. Korku ya da stres yaşayabilecekleri destinasyonlar yerine alternatif destinasyon seçimleri yapmaktadırlar. Kişisel güvenlik önlemlerini arttırarak, kendilerini motive ederek seyahatlerine devam eden kadınların yanında daha düşük de olsa seyahatten bir süreliğine vazgeçen ya da seyahatlerini sonlandıran kadınlar da çalışmada yer almaktadır. Toplumsal kısıtlayıcılara maruz kalan kadınlar, seyahat etmeye başladıkları ilk dönemlerde kendilerine karşı daha

çok önyargılı davranıldığını fakat bu duruma kulak asmadıklarını belirtmişlerdir. Belirli bir süre sonra söylenilenleri duymadıkları belirtmişlerdir. Yapısal kısıtlayıcılara maruz kalan kadınların kısıtlayıcılar ile başa çıkma stratejileri mevcuttur. Kadınlar seyahat süreçlerini ve maddi durumlarının hazırlığını ve detaylı seyahat planlamasını yaparak seyahate çıktıklarını vurgulamaktadırlar.

Seyahat kısıtlayıcıları kişiden kişiye değişiklik göstermekte ve farklı sebeplere dayanmaktadır. Bu değişiklikler kadınların seyahatlerinin farklı dönemlerinde de karşılımları çıkabilmektedir. Kadınların seyahat öncesinde karşılaştığı kişisel kısıtlayıcılar, daha çok korku ve yalnızlıktan meydana gelmektedir. Toplumsal kısıtlayıcılar, aile yapılarından, toplumsal çevrenin seyahatlere ve kadınlara bakış açılarından kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. Yapısal kısıtlayıcılar ise zaman ve maddi durumdan oluşmaktadır. Kadınların seyahatleri sırasında karşılaştıkları kişisel kısıtlayıcılar söz konusu olduğunda ise, seyahat öncesinde olduğu gibi, korku ön planda yer almaktadır. Bunun yanı sıra bilgi eksikliği, stres ve yorgunluk, başkalarıyla seyahat etmek de karşılaşılan kısıtlayıcılardandır. Zaman ve maddi durumu kısıtı da yapısal kısıtlayıcılara örnek verilebilir. Seyahatler sonrasında oluşan kısıtlayıcılar ise kişisel olarak seyahat sonrası gerek kişisel eşyaların düzenini sağlamak gerekse hane düzenini sağlamak oluşturmaktadır. Seyahat öncesinde ve seyahat sırasında görülen toplumsal tepkilere seyahatler sonrasında da kadınlar maruz kalabilmektedirler.

Kadınların seyahatleri öncesinde karşılaştığı kısıtlayıcıların bir kısmını önyargılar oluşturmaktadır. Bu önyargıların yanı sıra kadınların seyahatleri öncesinde karşılaştıkları kısıtlayıcılar yer almaktadır: Korku, bilgi eksikliği, özgüven eksikliği, aile ve arkadaş çevresinden kaynaklanan kısıtlayıcılar, tek başına seyahat etmeye cesaret edememek. Kadınlar ekonomik durum yetersizliği, zaman kısıtlılığı gibi nedenlerle de seyahatleri öncesinde engellenmektedir.

Kadınların seyahatleri sırasında karşılaştıkları engeller, seyahatleri öncesinde önyargı olarak bulunan durumların gerçekleşmesidir. Bu kısıtlayıcılar, sözlü ve fiziksel taciz, korku, bilgi eksikliğinden kaynaklanan engeller, toplumun bakış açısı ve eleştirileri, hırsızlığa uğrama, ekonomik olarak yetersiz kalmak ve zaman bakımından oluşan kısıtlayıcıları barındırmaktadır.

Kadınların seyahatleri sonrasında karşılaştıkları kısıtlayıcılar, seyahat öncesi ve seyahat sırasında oluşan kısıtlayıcılar kadar olmasa da kadınları bir sonraki seyahatlerinde

etkilemektedir. Bu kısıtlayıcılar arkadaş ve aile çevrelerinin kendilerine yönelttiği “sen gezip geldin de ne oldu, bu yaşlarında bunları görüyorsun, ilerdeki yaşlarında yapacak bir şey bulamayacaksın ya da evlenince eşinle gidecek, görececek yerler bile, hiçbir şey bulamayacaksın (Tuğçe, 24, tarih öğretmeni)” eleştirilerine maruz kalmaktadırlar. Bazı kadınlar ise seyahatlerini sonunda oluşan iş yükünden şikayet etmektedir. Kadınların bazıları seyahatlerinden sonra oluşan işleri bile memnuniyetle yaparken bazı kadınlar ise sadece bu sebeple bile seyahate çıkmak istememektedir. Bu durumu “*maddi olarak kaybınız oluyor. Evde bekleyen işler birikiyor. Seyahatlerde kullandığımız kıyafetlerin, valizlerin temizliği... Evde biz yokken oluşan ev işleri oluyor. Yolun verdiği sersemlik oluyor* (Selin, 28, muhasebeci).” şeklinde anlatmaktadır. Kadınlar seyahatleri öncesinde ve seyahatleri sırasında karşılaştıkları kısıtlayıcılara, seyahatleri sonrasında karşılaştıkları kısıtlayıcılardan daha fazla maruz kalmaktadırlar.

Kadınlar karşılaştıkları bu kısıtlayıcılarla başa çıkmak için farklı stratejiler uygulamaktadırlar. Detaylı planlama yapmak bu stratejilerden bir tanesidir. Kadınlar seyahatlerinde detaylı planlama yaparak karşılaştıkları sorunlara çözüm bulabilmektedirler. Planlama da aksaklıklar oluşsa bile karşılaştıkları engel karşısında araştırma yaparak bu sorunu çözüme kavuşturmaktaadırlar. Bu durumu Zehra şu sözleri ile ifade etti. “*Her sorunu tek tek ele alıp, birer birer çözerek ilerlemeye çalışıyorum. Kısıtlayıcı bir unsurla karşılaştığım zaman ben bunu nasıl ve ne şekilde çözebilirim diye düşünüp bir hareket planı oluşturuyorum* (Zehra, 41, büro personeli).” Başka bir mücadele stratejisi, alternatif planlar ve rotalar belirlemek olduğu görülmektedir. Bu durumu ise Ece şu sözleriyle aktarmaktadır. “*iki seçenek var. Birisi daha güvenli, birisi daha güvensiz. O zaman diyorsun ki güvenliye gideyim. Yani onu tercih etme ihtimalin artıyor. İşte maddi olarak işte iki ülke var. Biri daha paran daha değerli, biri daha değersiz. Değerli olana gitmeye çalışıyorsun. Daha ucuz olana gitmeye çalışıyorsun* (Ece, 38, İngilizce öğretmeni).” Seyahatlerinde bir alternatifi olan Pelin ise durumu şu şekilde ifade etmektedir. “*Güven vermeyen yerlerde de kalmıyorum, huzursuz... Artık sezgilerime güveniyorum. Bir otelde huzursuz hissetmek yerine gerekirse kamp yapıyorum* (Pelin, 59, akademisyen).” Ekonomik olarak hazırlık da kadınların kısıtlayıcılara karşı geliştirdikleri yöntemlerdendir. Bu durum için kadınlar farklı görüşlere sahiplerdir. Bazı kadınlar seyahatlerinde birikimlerini kullanırken bazı kadınlar ise gerekirse seyahat ettikleri bölgelerde hem çalışıp hem seyahat etmeyi tercih etmektedir. Seyahatlerinde birikimlerini kullanan Gaye durumu şöyle ifade etmektedir.

“Genelde maddi sıkıntılar oluyordu işte önceden biriktirip, bir yıl biriktirip bir seferde, bir gezide tüm birikimlerimi harcıyordum. Yani maddi konudaki engeli de birikim yaparak halledabiliyorum (Gaye, 40, akademisyen).” Bunun yanı sıra kadınlar karşılaştıkları olumsuzluklarla mücadele etme, çevresinden gelen eleştirileri görmezden/duymazdan gelme, olaylara pozitif yönlerden bakarak kısıtlayıcılara karşı mücadele etmektedirler. Deniz, eleştirilerin etkisi altında kalmaya devam etseydi çevresindeki güzelliklerin farkına varamayacağını ifade etmektedir. *“Seyahatlerimin başlarında ben de tedirgin olduğum için çevremin söylemlerine kulak asıyordum. Fakat bu durum daha de tedirgin olmama neden olduğunu fark ettim. Artık insanların sözlerini, olumsuz eleştirilerini az önce de bahsettiğim gibi dinlemiyorum. Çünkü dinlemiş olsaydım eğer çok büyük bir şey kaçırmış olacaktım (Deniz, 44, yoga eğitmeni).*

Seyahatlerinde başlarına gelen olayları kabul etmek de kadınlar için bir stratejidir. Sevgi seyahatini pandemi sürecinde gerçekleştirdiği için ülkelerin farklı güvenlik tedbirleri ile karşılaştığını ve seyahatine devam edebilmesi için o kurallara uymasını gerektiğini şu sözleri ile ifade etmektedir. *“İspanya'dan Portekiz'e geçerken Pcr testi yaptırmak zorundaydım ve 40 euro verdim. Tabii ki vermek istemedim ama verdim ve tabii ki ekonomik olarak hani ne gerek vardı gibi diyerek aslında moralimi bir tık bozup sonra geri ama bir şekilde başa çıkıyorsunuz. Yoldaysanız aslında bunlara göğüs germek zorundasınız. İspanya'dan Portekiz'e gitmek zorundaydım ve o parayı da vermek zorundaydım (Sevgi, 28, öğrenci).”*

Kadınlar kısıtlayıcılar nedeniyle kadınları güvenlik güçlerine başvurabilmekte veya bulundukları ortamları terk etme ve seyahatlerini sonlandırma / seyahatten vazgeçme gibi stratejiler uygulamaktadırlar. Esin, hava koşulları nedeniyle mahsur kaldıkları bölgeden emniyet güçleri sayesinde kurtulduklarını şu sözleri ile ifade etmektedir. *“10 km yol yürüyüp jandarmadan yardım istemiştik yani. Durumu çözmeye çalışmıştık ve başarmıştık da yani biraz zor olsa da (Esin, 28, öğrenci).”* Bir alternatif olarak seyahatini iptal eden Aylin, seyahatleri sevdiğini fakat bir olumsuzluk karşısında da seyahatini iptal edebileceğini şu sözleri ile ifade etti. *“Yanımda kimseyi götüremiyorsam, yalnız da gitmeye çekiniyorsam ya erteliyorum o yere gitmeyi ya da seyahati iptal ediyorum. Gezmeyi seviyoruz diye de canımızdan önemli değil (Aylin, 54, emekli).”*

Toplumsal sağlık veya kişisel sağlık sorunları da kadınlar için bir kısıtlayıcıdır. Kadınlar bu kısıt için de bir mücadele yolu seçmektedirler. Irmak, sağlığı için sorun yaratabilecek aktivitelere katılım sağlamayacağını şu sözleri ile anlatmaktadır. *“Sağlık açısından ekstrem şeyler yapamam. Aşırı adrenalin gerektiren hiç bir sporu yapamıyorum. Çünkü sevmiyorum. Ben kaydırdıktan kaymayı sevmiyorum* (Irmak, 52, anne bebek eğitmeni/ emekli). ” Dünyada yaşanan pandemi süreci nedeniyle seyahatlerine ara vermek zorunda kalan kadınlar için bu süreç zorlayıcı olmaktadır. Seher bu durumla nasıl başa çıktığını şu şekilde anlatmaktadır. *“pandemi dönemi benim için çok zor geçti mesela. Hele o ilk 3 ay eve kapandık filan gerçekten şey depresyonun dibine vurmuş noktaya geldim. Artık herkes çok mutsuz oldu o dönemde biliyorum ama mesela sokağa çıkma yasakları kalkar kalkmaz ben böyle ipini koparmışçasına (gülme) kendimi yurt dışına gidemedim ama Türkiye’de böyle dolanıp durdum* (Seher, 42, seyahat yazarı).”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türk kadın gezginlerin seyahatleri süresince karşılaştıkları kısıtlayıcıları onların bakış açısıyla incelemek ve sorunlar için çözüm önerileri getirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde turizm ve seyahat ile ilgili kavramlar ele alınmıştır. Turizm talebini etkileyen faktörler ve seyahat motivasyonlarına yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde kadın gezgin ve seyahat kavramları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde kadın gezginlerin seyahat kısıtlayıcılarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde araştırmanın metodolojisine yer verilmiş ve son olarak bu bölümde sonuç ve öneriler kısmına yer verilmiştir.

Tez çalışmasında nitel veriye dayalı araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Kadın gezginler arasından amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenen 26 Türk kadın gezgin ile görüşme yapılarak veri toplanmıştır. Seyahat etmeyen veya edemeyen kadın katılımcılar ile sonuçlar arasındaki fark değerlendirilmesi açısından 10 kadın katılımcı ile de görüşme gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması sürecinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmasının nedeni gezginlere belli kısıtların (Türk ve kadın kısıtı) konulması nedeniyle amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu doğrultuda katılımcılar seçilmiş ve iletişime geçilmiştir.

İletişime geçilen kadınların çalışmaya katılım için rızaları alındıktan sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılmıştır. Çalışmanın konusuna uygun belli sorular hazırlanmış ve görüşmenin seyrine göre farklı sorulara da yer verilmiştir. Görüşmede, katılımcı kadınlara demografik özellikleri, seyahatleri boyunca karşılaştıkları kısıtlayıcıları, seyahat motivasyonları, seyahat deneyimleri, ulaşım ve konaklama tercihlerinin neler olduğu şeklindeki sorulardan oluşmaktadır. Aynı zamanda kadınların seyahatleri öncesinde seyahat edecekleri destinasyonlar hakkında neleri araştırıp, seyahat planlarının neler olduğu şeklindeki sorulardan oluşmaktadır.

Araştırma e-görüşme (14 kişi), yüz yüze görüşme (5 kişi) ve telefon görüşmesi (17 kişi) şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcıların onayları alındıktan sonra ses kaydı alınmıştır. Ses kayıtları yazıya geçirilmiş ve katılımcıların bahsettiklerinden de yola çıkılarak tematik analiz tekniği ile temalar ortaya çıkarılmıştır.

Tez çalışmasına katılan kadın katılımcıların yaşları farklı kategorilerde yer almaktadır. Bu tez çalışmasında kadın gezgin olarak görüşmeyi kabul eden kadınların yaş ortalamaları 39,6 (26 kişi) olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların en küçüğü 23

yaşındayken en büyüğü 67 yaşındadır. Seyahat edemeyen kadınların yaş ortalamaları ise 26'dır. Yaş unsuru bu çalışmaya katılan kadınları çok fazla etkilememektedir. Gezgın kadınların medeni durumları da seyahat etmelerinde etkili olmuştur. Evli veya çocuk sahibi olan kadınların seyahatlerini bu doğrultuda planladığı ortaya çıkarken bekar veya çocuk sahibi olmayan kadınlar seyahat rotalarını daha esnek tutabilmektedir. Kadın gezginlerin 9'unun, seyahat etmeyen veya edemeyen kadınlardan ise 2'sinin evli olduğu çalışmanın çıkan sonuçları arasında yer almaktadır.

Kadınlar ne sıklıkla seyahat edersiniz sorusuna ise çoğunlukla fırsat buldukça yanıtını vermişlerdir. Çalışan kadınlar izinli oldukları sürelerde seyahat planları yapmaktadırlar. Çalışma hayatı olmayan kadınlar öğrenci ya da ev hanımı olmalarından dolayı aile ve eğitim hayatları uygun olduğu koşullarda seyahat edebilmektedirler. Feminist teoride de belirtildiği gibi ev hanımı olan katılımcılar kendilerine yüklenen sorumluluklar, kadınların kendilerine ayıracakları vakti doldururken dinlenecekleri vakitlerinin kalmamasına neden olmaktadır (Kendir Gök, 2022).

Seyahate çıkan kadınların belirli bir amacı vardır. Kadınların destinasyon seçimi yaparken amaçlarına yönelik tercih yaptıkları belirtmek mümkündür. Yeni yerler görmek, keşfetmek, yeni bir dil öğrenmek, yeni insanlar- kültürler tanımak, yeni lezzetler tatmak, akraba ziyareti ve farklı deneyimler yaşamak şeklinde seyahat amaçlarını belirtmek mümkündür. Kadınların seyahate çıkma amacını kapsayan seyahatler motivasyon iken seyahatlerinde karşılaştıkları olumsuzluklar seyahat kısıtlayıcılarını oluşturmaktadır. Kadın gezginlerin seyahat sürecinde planlama yaparken birçok kısıtlayıcı karşılarına çıkmaktadır. Bu engeller bireylerin faaliyetlere katılımını etkilemekle birlikte kadınların katıldıkları faaliyetlerden kazandığı deneyim ve tatmini de etkilemektedir (Arnold & Shınew 1998). Kadınların özgürlüğüne engel olan çeşitli sebepler yer almaktadır. Kadınların turizm faaliyetlerine katılımlarını engelleyen kısıtlayıcılar üç tema altında ele alınmıştır. Bunlar, kişisel, kişilerarası ve yapısal engellerdir (Crawford & Godbey,1987). Bu tez çalışmasındaki seyahat kısıtlayıcıları da literatürdeki kısıtlayıcılarla benzer şekilde ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu seyahatlerinde ulaşım araçlarının seçiminde belirli bir kısıt görmemekte ve bütün ulaşım araçlarını kullanabileceklerini belirtmektedirler. Kadınlar ulaşım araçlarını tercih ederken seyahat için ayırdıkları zamanı ve maddi durumlarını göz önünde bulundurmaktadırlar. Ulaşım aracı olarak havayolu araçlarından ve paylaşımlı araçla gerçekleştirilen seyahatlerden çekindiklerini

belirten kadınlar mevcuttur. Kadınlardan bazıları ise seyahatlerinin neredeyse tamamını otostopla gerçekleştirmektedir. Ulaşım aracı olarak belirli bir kısıtlaması olmasa bile kadınlar bazı seyahatlerinde tercih ettiği araçlarda da sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu sorunlar ile sakinliklerini koruyarak, gerekli yerlerde güvenlik personeline bilgi vererek sorunu aştıklarını belirtmişlerdir.

Çalışmada bazı kadınlar için yanlarında birilerinin olması kısıtlayıcı unsur olurken tam tersi durumlarda mevcuttur. Bazı kadınlar ise tek başlarına seyahat etmesi bir kısıtlayıcıdır. Kadınlar daha çok tek başına seyahat etmekten zevk aldıklarını belirtmişlerdir. “yalnız seyahat etmekten hoşlanmam” veya “yalnız seyahat etmekten korkarım” şeklinde cevap veren kadınlarda seyahatlere tek başlarına çıkmadıklarını belirtmişlerdir. Kadınların bazıları ise seyahatlerinde kendilerine eşlik edecek biri veya birilerini bulamadıklarını için seyahatlerini yalnız gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Tek başına seyahat eden kadınlarda birileri ile seyahat eden kadınlarda kendilerini farklı açılardan özgür hissettiklerini belirtmişlerdir.

Kadın gezginlerin %27’sinin ekonomik geliri olmamasına rağmen kadınlar bu durumu seyahat kısıtlayıcısı olarak belirtmemektedir. Görüşme sırasında kadınların %85’i ekonomik durumdan bahsetmekle birlikte ekonomik durumlarının kendileri için bir kısıt oluşturmadığını ve alternatif bir yol bulup seyahatlerini gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Seyahatleri öncesinde veya seyahatleri sırasında yapmış oldukları el emeği ürünleri satarak seyahatlerini gerçekleştiren ya da seyahat ettikleri bölgelerde geçici işlerde çalışarak maddi imkan yaratan kadınlar çalışmada yer almaktadır. Kadınlar maddi durumlarından çok fazla şikayet etmemekle birlikte döviz kuru gibi etkenlerin ekonomilerini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Kadınlar seyahatleri boyunca ailelerinden ve çevrelerinden olumlu ve olumsuz tepkiler alabilmektedir. Bu tepkiler bazen endişe, korku gibi ifadeleri barındırmaktadır. Gerek sosyal medya gerekse haber kanallarının etkisi altında kalan bireylerin eleştirilerine hatta kısıtlamalarına maruz kalmaktadırlar. Kadınlar olumsuz tepkiler aldıkları kadar takdir edildiklerini de belirtmişlerdir.

Kadınlar seyahatlerinde bilgi edinmek için farklı yöntemler kullanmaktadırlar. Kadınların kullandığı en etkili ve en yaygın yöntem internettir. İnternet haricinde seyahat kitapları, seyahat blogları, yabancı dilde yazılmış kaynak kitaplardan, seyahat eden kişilerin tecrübelerine başvurumaktadırlar.

Kadınlar internet (sosyal medya, blog sayfaları, ülkelerin resmi dışişleri bakanlığı siteleri), kitap ve deneyimli kişilerden destinasyon hakkında çok fazla bilgiye ulaşabilmektedir. Kadınlar seyahatlerinde yiyecek içecekten konaklamaya, ulaşımdan güvenliğe, mevsim şartlarından ortam hijyenikliğine kadar birçok konuyu seyahatleri öncesinde araştırdıkları ortaya çıkmıştır.

Dünyayı etkisi altına alan toplumsal sağlık sorunlarının ortaya çıktığı dönemde çalışmanın gerçekleştirilmiş olması bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran önemli sonuçlardan birisidir. Benzer çalışmalarda çoğunlukla kişisel sağlık sorunlarına değinen bireyler varken bu çalışmada kişisel ve toplumsal sağlık sorunlarına değinen kadınların sayısı oldukça fazladır. Bu çalışmada kadınların 25'i pandeminin seyahatleri üzerindeki etkilerine değinmiştir. Kadınların bir kısmı bu toplumsal sağlık sorunları nedeni ile seyahatlerine mecburi bir ara vermek zorunda kalırken bazı gezginler gittikleri destinasyonlarda bir süre yaşamak zorunda kalmışlardır. Çıkan sonuçlar arasında bir katılımcı gerek ekonomik nedenlerden gerekse pandemi de başka bir ülkede yaşamak zorunda kalmasından kaynaklı olarak "*eski kadın gezginim*" ifadesine yer vermiştir.

Kadın gezginlerin %77'si (20 kişi) seyahatlerinde yurt dışına çıkma imkanı bulmuştur. Bu konu ile ilgili olarak da kadınların bir kısmı daha önce yurt dışına çıkmasalardı bu ekonomik şartlarda yurt dışı seyahatleri gerçekleştiremeyeceklerini belirtmişlerdir. Kadınlar ekonomik şartlarının yetersizliğini sorun etmemekle birlikte katılımcıların çoğunluğu ekonomiye vurgu yapmaktadırlar. Özellikle günümüzde kadınlar yurtdışını seyahatlerine çıkacakları zaman daha fazla araştırma ve planlama yapmaktadır. Araştırma yapmadan veya yeterli düzeyde araştırma yapmadan çıktıkları seyahatlerde daha fazla maliyet ödemektedirler. Bunun bir nedeni olarak kadınların seyahatleri öncesinde veya seyahatleri sırasında buldukları konfor ve hijyen kurallarından uzak işletmelerin ücret iadesi yapmaması gösterilmektedir. Yurt içinde seyahat eden kadınlar ise genellikle Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz bölgelerinde seyahat etmişlerdir. Kadınların Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine gitmekte tereddüt ettikleri ortaya çıkmıştır. Kadınların bu bölgeleri güvenlik açısından riskli olarak algılamasından gerekse yerel halkın tutumundan çekindikleri için bu bölgelere seyahatlerinde yer vermemektedir. Yurt dışına seyahat edip sonrasında Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine seyahat eden kadınlara olumsuz eleştiriler yapılmış, toplumun baskısı bu noktada da ortaya çıkmıştır. Yurt içinde özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine seyahat edecek kadınlar, o destinasyonlara gitmeden önce

tereddüt yaşıdığı bu nedenle endişeleri olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat kadınların bazıları seyahat ettikten sonra tereddüt etmenin yersiz olduğu, sosyal medya ve televizyon haberlerinin abartılı bilgi verdiğini belirtmektedir. Bazı kadınlar ise seyahatlere tereddüt etmeden katılırken, seyahat ettiklerinde özellikle yöre halkının davranışlarından kaynaklı sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Kadınların %92'si seyahatlerinde güvenlik kaygısı yaşadığını belirtmesine rağmen güvenlik konusunda çok fazla araştırma yapmadıkları ortaya çıkmaktadır. Kadınların %8' i (2 kişi) dış işleri bakanlığı tarafından oluşturulan sitelerde yapılan uyarıları dikkate aldığını belirtmekle birlikte bu sitelerin güncelliğinden emin olmadığını bu sebeple de yapılan uyarılar da olsa o destinasyonu ziyaret ettiğini belirtmişlerdir.

Kadınlar destinasyonları seyahat etmek için farklı zamanlar ayırabilmektedir. Seyahatlerini çalışma hayatına göre ayarlayan kadınlar bazen haftalık bazen yıllık izinleri doğrultusunda seyahat gerçekleştirmektedir. Bazı kadınlar bir destinasyon için bir haftanın yetebileceğini belirtirken bazı kadınlar o destinasyonu gezdim diyebilmesi için en az bir ay orada yaşanmalı şeklinde söyleyen kadınlarda mevcuttur. Kadınların seyahat süreleri bazı olumsuz durumlar karşısında da değişiklik gösterebilmektedir. Amacını gerçekleştirmek için seyahat ettikleri destinasyonlarda yaşanan olumsuz durumlar karşısında seyahatlerini yarıda bırakıp dönüş günlerini bekleyen kadınlarda çalışmada yer almaktadır.

Kendilerini bazı durumlarda avantajlı bazı durumlarda ise dezavantajlı bulmaktadırlar. Kadın oldukları için kendilerini dolandırmaya çalışların olduğu kadar yine kadın olduğu için insanların evlerinde daha rahat misafir ettiklerini belirtmişlerdir. Kadınların bazıları yurt içi seyahatlerde seyahat eden yalnız bir kadın olunca suçlayıcı bakışlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Seyahatler esnasında kadınların kadınlara karşı olumsuz düşünce ve tutuma sahip olmaları gezginler tarafından yadırganan bir davranış olarak ortaya çıkmıştır.

Kendini muhafazakar olarak tanımlayan kadınlar seyahatlerinde daha fazla eleştiriye maruz kalmaktadır. Kadınlar inançları ve giyim kuşam tarzları nedeni ile olumsuz olarak eleştirilmişlerdir. Bu kadınların giyim kuşam tarzları, yiyecek-içecek tercihleri, mekân tercihleri en çok eleştirildikleri konulardır. Bu durum muhafazakar görüşe sahip kadınların sosyal hayatta geri planda kalmalarına neden olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse iletişime geçilen kadınların bazıları bu tercihleri nedeni ile

görüşme talebini geri çevirmişlerdir. Görüşmeye katılan kadınlardan bazıları ise muhafazakar konaklama yeri seçimi ve daha çok inançlarına yönelik seyahat ettiklerini belirtmişlerdir. Avantaj olarak yerel halk ile daha kolay iletişime geçtiklerini ve yerel halkın kendilerine yardımcı olmak istediklerini belirtmişlerdir. Kendisinin bu konuda daha avantajlı olduğunu belirten katılımcı da mevcuttur. Avantajlı olduğunu düşündüren ise seyahat etmeye başlamadan önce kendisini belirli bir inanca sahip olmadığını belirtirken, seyahat etmeye başladıktan sonra karşılaştığı insanların etkisiyle bu duyguyu yaşadığını ve hayatını o yönde devam ettirdiğini belirtmiştir.

Korku (şiddete, taciz ve tecavüze uğrama korkusu), kadınların seyahat faaliyetlerini kısıtlayıcı olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınlar daha önceki seyahatlerinde yaşadıkları olumsuzluklardan dolayı risk unsuru bulunmayan faaliyetleri riskli olarak algılamakta ve kaygılanmaktadırlar. Kadınlar bu kaygıyı görmezden gelerek, gerekli tedbirler alarak seyahatlerine devam ettiklerini ifade etmişlerdir.

Kadınlar seyahatlerinde çoğunlukla maruz kaldığı bir diğer kısıtlayıcı toplumsal kısıtlayıcıdır. Kadınlar toplumsal engellerden dolayı, istediği zaman turizm faaliyetine katılım sağlayamamaktadırlar. Kadınlar toplumsal engeller nedeniyle turizm faaliyetlerine katılım gösteremediğini ya da sınırlı olarak katılım gösterdiklerini belirtmişlerdir. Kadının tek başına seyahat edemeyeceği, hava karardıktan sonra dışarı çıkamayacağı düşüncesinin yaygın oluşu toplumsal engelleri anlatmaktadır. Bu baskıya yaşadıkları mahallelerde maruz kalmakla birlikte hane içerisinde ve aile yapısından kaynaklı olarak bu baskıyı yaşamaktadır. Baskıya çoğunlukla ilk defa seyahat edecekleri zaman maruz kaldıklarını daha sonrasında çevrenin bu duruma alıştığını belirtmişlerdir.

Toplumsal cinsiyet algısı kadınların önünde bir engel olabilmektedir. Oysaki Mustafa Kemal Atatürk'ün *“Bir toplum, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki, bir toplumun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça, diğer kısmı göklere yükselebilir!”* sözleri kadın ve erkeklerin eşitliğine örnek olabilecek sözleri arasında yer alır. Buna rağmen önceki yıllarda yapılan kadın ve seyahat konulu çalışmalara göre kadınlar cinsiyet kavramını her ne kadar gelişmiş olsa da yine kadınların önüne engel olarak çıkmaktadır. Öyle ki ülkede turist olarak bulunan kadınlarda bu durumdan nasibini almaktadırlar. Bu durum görüşme gerçekleştirilmeyen ama çalışma esnasında karşılaşılan bir katılımcının ifadeleriyle örneklenebilir. Marian, *“...Kahkaha ettim çünkü çok komikler, şaka ettik falan ve de bir gün bir garson geldi bana. Dedi ki erkeklerle şaka yapma, yanlış geliyor bize ve de onlar yanlış anlıyor. Belki*

doğru söyledi ben bilmiyorum ama ben bana çok garip geldi. Ben yurt dışında yan masamda oturan biri ile muhabbet edebilirim. Fakat Türkiye’ de sanki tek, nasıl diyeyim tek başına çıkan kadın eğlenemez. Neden, kadının diye.” Farklı kültürde yaşamış bir kadın olarak seyahatinde karşılaştığı toplumsal engellerle karşılaştığını söylemiştir. Kadınların yaşadıkları bu sorunlar onları seyahat etmekten alıkoymamış, bu cinsiyetçi yaklaşımlara rağmen yollarına devam etmişlerdir. Erkek bir katılımcı ise görüşme sırasında kadınların maruz kaldıkları baskıya değinerek, bazı ülkelerin kadınlar için daha güvenli olduğu, toplumun yadırgamadığı ülkeler olduklarını belirtmiştir.

Çalışmada kendisini muhafazakar olarak nitelendirilen kadınların karşılaştığı farklı bir engelde ortaya çıkmıştır. Toplumların inançları seyahat faaliyetlerinde de etkili olmaktadır. Bu engel muhafazakar giyim tarzını benimsemiş kadınların özellikle dış görünüşleri nedeniyle maruz kaldıkları toplum tarafından uygulanan psikolojik baskı olarak ifade edilebilir. Muhafazakar giyim tarzları nedeniyle maruz kaldıkları eleştiriler sonucunda daha sonrasında tercih edecekleri destinasyonlarda da bu eleştirilere maruz kalacağını düşünmesine neden olmaktadır. Muhafazakar değerleri benimsemiş kadınlar, giyim tarzları, düşünce yapıları, katıldıkları aktiviteler ve seyahat ettikleri mekânlara göre kadınların önünde engel oluşturmaktadır. Bu nedenle kadınlar seyahat rotalarını değiştirmekte ve bazı seyahatlerden kendilerini geri çekmektedir.

Yapısal engeller temasında kadınlar tarafından çoğunlukla dile getirilen engel, ekonomik kısıtlılıktır. Tez çalışması kapsamında ekonomik geliri olan ve ekonomik gelire sahip olmayan 36 kadının katılımıyla görüşmeler yapılmıştır. Çalışmayan kadınlar gerek eğitim gerek çalışma gerekse boş zaman faaliyetlerine katılım konusunda kendilerine yer bulmakta zorlanmaktadır. Ekonomik olarak özgürlüğe sahip olmayan kadınların istedikleri aktivitelere katılamadığı görülmektedir. Kadınlar ekonomik özgürlüğe sahip oldukları takdirde faaliyetlere de katılım oranları artmaktadır. Ekonomik olarak özgürlüğe sahip olmayan ve bu durumu kendisi için kısıt olarak görmeyen kadınlarda çalışmada yer almaktadır.

Kadınlara unutamadıkları seyahat deneyimleri sorulduğunda kadınlar çoğunlukla hiçbir seyahatlerini unutamadıklarını belirtmişlerdir. Güzel tecrübeler edindiklerini, seyahatleri sırasında güzel tesadüflerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Olumsuz olarak da unutamadıkları seyahatler mevcuttur. Kadınlar yaşadıkları hırsızlıkları, tacizleri, trafik kazalarını ve pandemi etkilerini unutulmayan olumsuz seyahatler kategorisinde değerlendirmektedirler.

Bazı kadınlar kendilerine kadın gezgin denilmesinden hoşnut olurken bazı kadınlar özellikle kadın gezgin olarak nitelendirilmekten rahatsızlık duyduklarını belirtmiş, seyahat etmenin cinsiyetinin olmadığını vurgulamışlardır. Kadın olarak değil insan olarak seyahat ettikleri belirtmişlerdir. Gezgin olmanın cinsiyetlerle ilgili olmadığını belirtmişlerdir. Kadınların bazılarına göre gezginliğin cinsiyeti, dini, dili, rengi ve siyasi görüşü olmaması yönündedir. Kadınların bazıları ise kadın ibaresinden değil hayatında birkaç yer gezmiş insanın kendisini gezgin olarak nitelendirmesinden rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Bazı kadınlar ise gezginler seyahatleri öncesinde rezervasyon yapmayan, yerel halkla iç içe olabilen bireyler olması gerektiği ifade etmişlerdir.

Kadınlar her kısıtlayıcıdan farklı oranda etkilenmekte ve seyahatlerinde farklı deneyimler elde etmektedirler. Yaşanılan olumsuz deneyimler olsa bile seyahatlerine devam edeceklerini belirtmektedirler. Yaşanılan olumsuzları kabullenerek seyahat etmekten vazgeçme düşüncesinin yanlış olduğunu ve yaşanılan her deneyimin kendileri için önemli olduğunu vurgulamaktadırlar.

Seyahat etmek kadınların psikolojileri üzerinde olumlu etki yaratmaktadır. Çalışmada seyahat etmenin kaygıyı ve stresi azalttığı, önyargılardan kurtulduğu ve elindekilerin değerini öğrendiği, kadınları mutlu ettiği, özgüvenlerini arttırdığı şeklinde sonuçlar yer almaktadır.

Çalışmada kadın gezginlere ve seyahat etmeyen/edemeyen kadınlara yer verilmiştir. Katılımcılar kısıtlayıcılardan farklı boyutlarda etkilenmektedir. Kadın gezginler seyahatlerinde çoğunlukla yapısal kısıtlayıcılar tarafından engellenirken, seyahat etmeyen/edemeyen kadınları ise kişisel ve toplumsal kısıtlayıcılar tarafından engellenmektedir. Görüşme sırasında kadın gezginler, ilk seyahatlerinde kişisel ve toplumsal kısıtlayıcıdan etkilendiklerini fakat bu durumu seyahat ederek aştıklarını belirtmişlerdir. Kadın gezginler seyahatlerinde çoğunlukla maddi durum ve pandemi nedeniyle engellendiklerini belirtmişlerdir. Kadın gezginlerin bazıları seyahatlerinde yalnız olmayı tercih ederken bazıları birileri ile seyahat etmeyi tercih etmektedir. Seyahat edemeyen kadınlar ise korku, güvenlik kaygıları ve toplumsal cinsiyet gibi nedenlerden dolayı çoğunlukla seyahatlerini birileri ile gerçekleştirmektedirler.

Kadın gezginlerden %77 (20 kişi)'si çocuk sahibi olmadığını belirtirken %23 (6 kişi)'ü çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir. Seyahat edemeyen kadınlardan 3 kişinin

çocuğu vardır. Kadın gezginlerden çocuk sahibi olan kadınlar, çocuklarını bir kısıtlayıcı olarak görmemektedir. Çocuklarının, “*eğlenmek senin de hakkın anne, sen git gez der ve beni uğurlar*” şeklinde cümleler kurduklarını belirtmektedirler. Seyahat edemeyen kadınlar ise çocuklarının seyahatlerini engellediklerini belirtmişlerdir.

Seyahat edemeyen kadınlar maddi durum yetersizliği ve bilgi eksikliği gibi nedenlerden dolayı kısıtlanmaktadır. Bu kısıtlayıcılardan kaynaklı olarak kadın gezginlerin %77 (20 kişi)’si yurt dışı seyahatleri gerçekleştirirken seyahat etmeyen kadınlar hiç yurt dışı seyahati deneyimlememiştir. Bu durumu kadınlar farklı kısıtlayıcılarla bağdaştırmaktadırlar.

Seyahat edemeyen kadınlar, kadın gezginlerin kendilerine göre daha özgür ve özgüven sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Seyahat edemeyen kadınlar gerek okudukları gerekse sosyal medyanın etkisiyle seyahatlerinde daha fazla temkinli olmak zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Bu sebeple de kadın gezginleri şu sözleriyle desteklemeyi ihmal etmemişlerdir: “*Ayakları üstünde duran kadınlar, ülkemizde kötü düşünceler olduğu için onlara karşı. İşte sokakta yürüyen kadına bile böyle bakıldığı için gezgin bir kadın bence çok çok büyük bir anlam taşıyor. Bir erkekten çok kadının bunu yapması, özgürlük yani direkt.*”

Zaman zaman birçok kişi “*bırakıp her şeyi gidesim var buralardan*” sözünü icraate geçirmiş olan kişiler kendilerini yollarda, dağlarda, çeşitli ülkelerde bulmuştur. Bahanelerin arkasına sığınmaktan kurtulmuş, kaygı ve korkularını yenmiş veya yenmeye çalışan, hayallerinin peşinden koşan kadınların sayısında artışlar görülmektedir. Hayatını gezmeye ve yollara adayan kadınlar her geçen gün artmaktadır.

Çalışmada kadınların seyahat kısıtlayıcıları anlamaya çalışılmış ve araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak elde edilen bulgulara yönelik birtakım öneriler sunulmuştur. Çalışmada, kadınlar karşısına çıkan en önemli kısıtlayıcılar maddi durum, ekonomik engeller ve toplumsal sağlık problemleri (pandemi vb.) olmuştur. Çalışmanın görüşme tekniği ile yapılmış olması bu sonuçların çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Çalışmanın içeriği nedeniyle yabancı kadın gezginlere ve erkek katılımcılara yer verilmemiştir. Fakat başka çalışmalarda bu kişilere de çalışmada yer verilerek kişilerin seyahat görüşleri hakkında karşılaştırma yapılması ve kısıtlayıcılarının neler olduğunun belirlenmesi önerilebilir. Aynı zamanda gerek ulusal gerekse uluslararası boyutlarda kadınların seyahat ederken çekindikleri bölgeler bulunmaktadır. Kadınların bu

bölgelerden çekinme nedenleri ve bölgeler arası kıyaslama yapan çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Kadın gezgin ifadesi, kadınlar için farklı anlamlar barındırmaktadır. Bunlardan bazıları: Kadın gezgini, “özgürlüğüne düşkün kadındır, ekonomik bakımdan özgür olan kadınlardır, benliğini yollarda arayan ve yollarda bulmaya çalışan kadınlardır, özgüven sahibi olan veya olmak isteyen kadınlardır” şeklinde ifade etmektedirler. Bu görüşün yanı sıra seyahat eden herkesin gezgin olmadığını, gezgin demek için belirli durumlar olması gerektiğini savunan kadınlar yer almaktadır. “Her seyahat eden kadın, gezgin değildir. Sadece günümüzde popüler olmuş bir ifadedir. Bana göre birine gezgin demek için gezmek yetmez. Aynı zamanda gezerken yaşamak ve yaşatmak gerekir.” “Yani haftada bir gün dışarı çıkan bir insanda kendine ben gezginim diyebilir. Bana göre bu gezginlik değildir” görüşünü benimseyen kadınlar da çalışmada yer almaktadır.

Kadınlardan bazıları ise kadın veya erkek gibi ifadeler kullanarak gezginliğin cinsiyetleştirilmesini doğru bulmamaktadır. Bu durumu Aynur şu sözleri ile ifade etmektedir. “Kadın gezgin olarak bir ayrım yapılması da uygun değil. Gezgin gezgindir, kadını erkeği olmamalı. Fakat Türkiye şartlarında kadının yeri ve konumuna bakacak olursak sanki kadının gezmesi doğru değilmiş gibi yanlışmış gibi insanlara empoze ediliyor. Buna rağmen kadın gezgin olarak bir tabir kullanılabiliyorsa bu Türkiye şartlarında gezip görebilen kadınların gücü ve başarısıdır (G. Aynur, 23, kasiyer).” Seyahat edemeyen bir katılımcının ifadelerinden yola çıkarak kadınların gücü göz ardı edilmemelidir. Kadınlar bu cesareti gösterip seyahat edemese dahi gezen kadınları eleştirmek yerine tebrik edebilmeli. Kadın gezginlere karşı olası olumsuz eleştirilere ilişkin bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

Korku temasından yola çıkarak kadınların şiddet, taciz ve tecavüze uğrama korkusuna yönelik kadınların kendi aldıkları önlemlerin yanı sıra yerel yönetimler tarafından da önlemler alınmalıdır. Aynı zamanda kadın gezginleri bölgeye çekebilmek adına “kadın dostu” imajı sağlanmalıdır.

Konaklama olarak kamp veya karavan tercihinde bulunan kadınlar için uygun alanlar tahsis edilmeli, bu yerlerin yeterli donanımda olmaları sağlanmalıdır (elektrik yeterli olmalı, hijyenik bir ortam sağlanmalı, atık su boşaltma sistemi olmalı, lavabo ve duş gibi kullanım alanlarına sahip olmalı, güvenli olmalı vb.).

Kendilerini gezgin olarak nitelendirmeyen kadınların ya da kalabalık kitleyle kendilerini daha rahat hissedene kadınların katılım sağladığı tur programlarında kadınların hakları güvence altına alınmalıdır. Tur değışikliğı veya tur iptallerinde kadınlara maddi ve manevi olarak geri dönüşler yapılmalıdır. Bu sayede kadınlar bir sonraki seyahatlerine tereddütle yaklaşmayacaklardır.

Kadınların hak ve özgürlüklerini barındıran çalışmalar yapılabilir. Aynı zamanda toplumun bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Kadınların seyahat faaliyetlerinde daha aktif rol alabilmesi için, şartlarının iyileştirilmesi, turizm ve kadın ilişkisi gözden geçirilmesi önemlidir. Kadınlar turizm sektöründe üretimden tüketime bütün alanlarında aktif olarak yer almalıdır. Turist, gezgin, akademisyen, yönetici ve daha birçok alanda kadınlara yer verilmelidir.

Döviz kurundaki artışlar turizm faaliyetlerini doğrudan etkileyen faktördür. Finansal kriz yaşanması turizm faaliyet kararlarını olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle ülkelerdeki ürün ve hizmetlerin fiyatlarında istikrar sağlanması önemlidir.

Pasaport ve vize işlemlerinin hızlı ve kolay yürütülmesi sağlanmalı ve vize alınması zor olan ülkeler şartları yumuşatabilir, harç ücretleri düşürülebilir ve o ülkeler ile anlaşmalar yapılabilir.

Kadınların bazıları sorumluluklar nedeni ile zaman kısıtlılığı yaşadığı görülmüştür. Kadına yüklenen sorumluluklardan dolayı kadınlar seyahatlerinde kısıtlanmaktadır. Bu kısıtlayıcının önüne geçmek adına kurum ve kuruluşların verdiği aileye yönelik eğitimler artırılarak erkeklerin de ev işlerinde sorumluluk almaları sağlanabilir. Çocuk sahibi olan kadınlar için belirli düzenlemelere gidilebilir. Bu sayede hem çocukların hem de kadınların seyahat gibi aktivitelere katılımı artırılabilir.

Kadınların seyahat rotaları oluşturmada sosyal medyanın etkisi görülmektedir. Bununla birlikte kadınların güvenliği için bilgilendirme platformu hazırlanmalı ve bu bilgilendirme platformunda özellikle sağlık ve güvenlik konusunda eğitimlere yer verilebilir.

Katılımcı kadınlardan birinin “*ben yaptım sen de yapabilirsin*” şeklinde söylediğı bir sözünü bireyler benimsemeli. Kadın, erkek ve çocuk ayrımı yapılmaksızın insanlar özgür bir şekilde seyahat edebilmelidir. Seyahat etmek için motivasyonlara, seyahatlerden zevk alabilmek için kısıtlayıcıların ortadan kalkmasına ihtiyaç olmasına

rağmen çoğu şey kafada başlar. Kadınlar istedikten sonra aşamayacakları engel bulunmamaktır.

Çalışmada kişisel, toplumsal ve yapısal kısıtlayıcılar ortaya çıkmıştır. Türk kadın gezginler çerçevesinde yapılan çalışma farklı çalışmalarda farklı kültürel özelliklere sahip toplumlarda yaşayan kadınların kısıtlayıcıları araştırılarak karşılaştırma yapılabilir. Akademik anlamda kadın gezginler ile ilgili çalışmalar arttırılabilir. Aynı zamanda kadınlar üzerinde yapılan bu çalışma çeşitlendirilerek kadın ve erkek katılımcılara yer verilip ortak ve farklı kısıtlayıcılar ortaya çıkarılabilir. Yine aynı şekilde çalışma Türkiye’de ve yurtdışında eş zamanlı olarak gerçekleştirilebilir. Yapılan çalışma sınırlılığı arttırılarak daha spesifik konu da örneğin gastronomi turizminde kadın gezgin gibi başlıklara yer verilebilir. Mevcut çalışma nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak yapılmıştır. Çalışma çeşitlendirilerek nitel ve nicel yöntemlerle eş zamanlı gerçekleştirilebilir.

Görüşme yapılan kadınların bilgileri izinleri dâhilinde kayıt altına alınarak, aynı kadınlar ile farklı tarihlerde tekrar görüşme yapılabilir. Bu sayede kadınların seyahatlerindeki motivasyon unsurları ve seyahat kısıtlayıcılarındaki değişkenler kayıt altına alınabilir.

KAYNAKÇA

- Akderin, F. (2012). *Latince Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- Akgündüz, Y. ve Bardakoğlu, Ö. (2012). Turistlerin Eğitim Durumu ve Cinsiyetlerinin Otel Seçimine Etkisi: İzmir'de Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(4), 13-29.
- Aksoy, A. ve Kutluca, F. (2005). Çalışma Hayatında Stres Kaynakları, Stres Belirtileri ve Stres Sonuçlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(49), 457-486.
- Aksöz, F. ve Eroğlu Durkal, M. (2021). Çalışma Hayatında Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar: Kayseri İlinde Çalışan Kadın Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma . *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 59, 141-176.
- Aktaş, G. (2013). Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53-72.
- Altınbaş, D. (2006). Feminist Tartışmalarda Liberal Feminizm. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0(9), 21-52.
- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlilik Güvenirlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- Altunışık, R. (2008). Anketlerde Veri Kalitesinin İyileştirilmesi İçin Öntest (Pilot Test) Yöntemleri. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2, 1-17.
- Amasyalı, G. N. (2021). *Patriyarkal Kapitalizm Kısacasında Göçmen Kadın Olmak: Şanlıurfa'daki Suriyeli Kadınların Deneyimleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Anbarlı Bozatay, Ş. (2011). *Sosyoloji*. İstanbul: Beta Yayıncılık .
- Arastaman, G. (2018). Arastaman, G., Öztürk Fidan , İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik: Kuramsal Bir İnceleme. *Van Yüzüncü Yıl Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arat, N. (2010). *Feminizmin ABC'si*. Ankara: Say Yayınları.
- Ardıç Yetiş, Ş. ve Çalışkan, N. (2020). Turizm Sektöründe Kadın İstihdamı: Mevcut Duruma İlişkin Bir Değerlendirme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 105-119.
- Arnold, M. & Shinew, K. (1998). The Role of Gender, Race, and Income on Park Use Constraints. *Journal of Park and Recreation Administration*, 16, 39-56.
- Arslantaş, H. ve Ergin, F. (2011). 50-65 Yaş Arasındaki Bireylerde Yalnızlık, Depresyon, Sosyal Destek ve Etki Eden Faktörler. *Türk Geriatri Dergisi*, 4(2), 135-144.
- Aslantürk, E. ve Unur, K. (2019). Yalnız Seyahat Eden Kadınların Seyahat Deneyimleri. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16(3), 493-514.
- Ataman, M. (2009). Feminizm: Geleneksel Uluslararası İlişkiler Teorilerine Alternatif Yaklaşımlar Demeti . *Alternatif Politika*, 1(1), 1-41 .
- Atan, M. (2015). Radikal Feminizm: "Kişisel Olan Politikadır" Söyleminde Aile. *The Journal of Europe - Middle East Social Science Studies*, 1(2), 1-21.
- Ay, M. ve Özel, Ç. (2019). Postmodern Turist Deneyimi: Motosikletli Kadın Gezginler Üzerine Bir Değerlendirme. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 630-645.
- Aydın Tükeltürk, Ş. ve Şahin Perçin, N. (2008). Turizm Sektöründe Kadın Çalışanların Karşılaştıkları Kariyer Engelleri ve Cam Tavan Sendromu: Cam Tavanı Kırmaya Yönelik Stratejiler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 113-128.
- Bahar, O. (2000). *Turizm Talebini Etkileyen Faktörler Ve Bu Faktörlerin Güney Ege Turizmi Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

- Bakır, K. (2015). Emma Goldman'ın Anarşizminde "Kadının Özgürleşme Trajedisi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 49-78.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Barutçu, N., Yavuz, M. ve Çetin, G. (1999). Cinsel Saldırı Sonrası Mağdurun Karşılaştığı Sorunlar. *Adli Tıp Bülteni*, 4(2), 41-53.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi . *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Baykal, B. (2020). Sosyal Dışlanma Kıskaçındaki Gençler. *Emek Araştırma Dergisi*, 11(18), 97-118.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı 1), 108-114.
- Bozkır, G. (2010). İzmir Basınında Mustafa Kemal Atatürk'ün Kastamonu Gezisi . *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9(20), 109-126.
- Braun, V. & Clarke, V. (2019). Psikolojide Tematik Analizin Kullanımı (Çevirenler Süleyman Nihat Şad, Niyazi Özer, Ümit Yakar, Fatih Öztürk). *Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2)- 873-898.
- Bulut, B. (2019). *Şiddete Maruz Kalan Kadınların Neoliberal Feminizm Ve Kültürel Feminizm Bağlamında Hayata Tutunma Çabaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Cengiz, M. (2023). *Radikal Feminizm ve Sosyalist Feminizm Perspektifinden Aile Kurumunun Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muş.
- Cesur, F. (2017). *Femist Teoriler Ve Türkiye'deki İzdüşümleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Cesur, M. (2014). *Tek Başına Seyahat Eden Kadın Turistlerin Seyahat Kısıtlayıcıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Clarke, V. & Braun, V. (2013). Teaching thematic analysis: overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *Psychol*, 26(2), 120-123.
- Correia, A. & Moital, M. (2009). Antecedents and Consequences of Prestige Motivation in Tourism: An Expectancy-Value Motivation. In: Kozak, M. and Decrop, A., eds. *Handbook of Tourist Behavior: Theory and Practice*, 16-34.
- Coşkun, A. ve Özdilek, R. (2012). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansıması ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(3), 30-39.
- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2019). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Spss Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Crawford, D. W. & Godbey, G. (1987). Reconceptualizing Barriers to Family Leisure . *Leisure Sciences*, 9, 119-127.
- Çardak, B. (2012). Kadınların Suç Korkuları Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1(1), 23-45.
- Çavdar, A. ve Boyacıoğlu, İ. (2019). Sosyal Psikolojik Bakış Açısından Feminist Kimlik: Türkiye İncelemesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 7(15), 282-300.
- Çeken, H. (2014). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çelik Uğuz, S. ve Topbaş, F. (2016). Turizmde Kadın İstihdamı ve Ücret Ayrımcılığı: Karşılaştırmalı Bir Analiz . *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 27(1), 62-78.

- Çiçek, A. (2016). *Feminist Perspektiften Türkiye'de Kadın Kütüphanecilerin İmaju*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çoban Keneş, H. (2014). Yeni İrkçılığın Bileşeni Olarak Cinsiyetçilik: İrkçılığın Cinsiyetçilikle Eklemlenmesi. *Fe Dergi (Ankara Üniversitesi Kasaum)*, 6(2), 61-80.
- Çuhadar, C. (2013). Anarşizm Düşüncesindeki Farklılıklar. *Dini Araştırmalar*, 16(43), 105-122.
- Davras, Ö. (2020). Kış Spor Aktivitelerine Katılan Yerli Turistlerin Algıladıkları Kısıtlayıcı ve Motivasyonun Davranışsal Niyet Üzerindeki Etkileri. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 23(1), 142-163.
- Davras, Ö. ve Uslu, A. (2019). Destinasyon Seçimini Belirleyen Faktörlerin Destinasyon Memnuniyeti Üzerindeki Etkisi: Fethiye'de İngiliz Turistler Üzerinde Bir Araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 679-696.
- Demir, Z. (2014). *Modern Ve Post Modern Feminizm*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açidan İncelenmesi . *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(511), 45-49.
- Dereli, G. (2021). *Türkiye'de Yalnız Seyahat Eden Kadınlar Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dışsöz, M. ve Hotun Şahin, N. (2018). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, 1(1), 50-58.
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Elnur, A. (2022). *Kadınların ve Erkeklerin Tek Başına Seyahat Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Erdoğan, T., Ünsar, S. ve Süt, N. (2009). Stresin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri: Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 447-461.
- Esen, E., Öztürk, B. ve Siyez , D. (2018). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Ergen Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 6(12), 144-173.
- Esin, E. (1991). Katun (Türk Kadını'na Dair . *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, 7(20), 471-483.
- Eskin, M., Şafak Öztürk , C. ve Şakiroğlu , M. (2016). Cinsel Şiddet Olgularına Psikolojik Yaklaşım ve Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Foren Med-Special Topics*, 2(2), 47-55.
- Geçit, B. (2013). John Stuart Mill'de Kadının Toplumsal Konumu. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 3(2), 105-127.
- Gençöz, T. (1994). Korku: Sebepleri, Sonuçları ve Başetme Yolları. *Kriz Dergisi*, 9-16.
- Gökalep, İ. E. (2008). *Türkiye'de Kadın Girişimciler ve Kadın Yöneticiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Gölge, B. ve Yavuz, M. (2007). Cinsel Saldırı Olgularının Suç Motivasyonuna Göre Sınıflandırılması. *Adli Tıp Dergisi*, 21(2), 11-19.
- Güçlü, N. (2001). Stres Yönetimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 91-101.
- Güleç, B. (2006). Reklamın Turistlerin Satın Alma Davranışları Bakımından İncelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(15), 127-158.

- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153), 157-171.
- Güneş, H. N. (2018). Feminist Akımlarda Aile. *Social Sciences Research Journal*, 7(3), 142-153.
- Güriz, A. (2011). *Feminizm Postmodernizm ve Hukuk*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Güzel, M. O. ve Barakazı, M. (2018). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı Kapsamında İnsanların Turizm Hareketlerine Katılma Durumları Üzerine İlişkisel Bir Değerlendirme. *Social, Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 4(14), 1001-1010.
- Hacıoğlu, N. (2016). *Turizm Pazarlaması*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Haddadzadehendou, F. (2013). *Turizm Destinasyonlarının Etkin Yönetimi Ve Etkileyen Faktörler: Turizm Sektöründe Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Hatıplı, M. (2019). Boyut ve Etkenleriyle Sosyal Dışlanmanın Yoksullukla Karşılaştırmalı İlişkisi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 39-77.
- Heper, A. (2014). Feminizm ve Hukuk. *Hukuk Kuramı*, 1(5), 11-27.
- İşık, E. (1998). *Beden Ve Toplum Kuramı*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- İçli, S. (2020). *Kadınların Çalışma Hayatı ve Ekonomik Özgürlük Algısı: Konya Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İçli, T. G. (1998). Cumhuriyet Döneminde Kadının Sosyal Konumu . *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 15, 93-103.
- İçöz, O. (2011). *Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlüğü Yönetimi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- İlban, M. O., Özer, M., Arsezen, P. ve Gündoğdu, M. (2020). Tatile Çıkmadan Önceki Bilgi Arayışlarının Ağızdan Ağıza İletişim ve Davranışsal Niyet Üzerindeki Etkisi: Edremit Körfezi Örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 18(1), 166-184.
- İlter, N. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Gerilimleri Üzerinden Feminizmi Tartışmak*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- İnci, R. (2019). Çalışan Kadınlarda Şiddet Algısı ve Bu Algıda Ekonomik Şiddetin Yeri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(3), 189-206.
- Jackson, E. L. (2000). Will Research on Leisure Constraints Still Be Relevant in the Twenty-first Century? *Journal of Leisure Research*, 32(1), 62-68.
- Kaba, B. ve Emekli, G. (2018). Turizmde Yükselen Bir Eğilim: Yalnız Seyahat Eden Kadın Gezginler (Türkiye Örneği). *Ege Coğrafya Dergisi*, 27(2), 111-126.
- Karali, R. (2016). *Kadınların Çalışması, Çorum'da İmalat Sektöründe Çalışan Kadınların Çalışma Hayatında Yaşadığı Sorunların Verimliliğe Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Karaset, Ş. B. (2020). *Türk Kadın Gezginlerin Karşılaştıkları Problemler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Karataş, M. ve Babür, S. (2013). Gelişen Dünya'da Turizm Sektörünün Yeri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(25), 15-24.
- Kargiglioğlu, Ş. ve Özer, E. (2018). Turizm Sektöründe Kadının Yeri. [Ed.] G. E. Bayram, A. Bayram ve Ö. Altunöz Sürücü *Turizm Ve Kadın*. içinde (s. 3-12). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Kartal, F. (2016). Kadınların Yurttaşlığı ve Feminist Kuram. *Amme İdaresi Dergisi*, 49(3), 59-87.
- Kayı, Z., Yavuz , M. ve Arıcan, N. (2000). Kadın Üniversite Gençliği Ve Mezunlarına Yönelik Cinsel Saldırı Mağdur Araştırması. *Adli Tıp Bülteni*, 5(3), 157-163.
- Kendir Gök, Y. (2022). Ev İşleri Üzerindeki Payidar Virüs: Patriyarka. *Fiscaoeconomia Dergisi*, 6(1), 81-98.
- Kervankıran, İ. ve İlban, K. (2019). Türkiye’den Turizm Amacıyla Yurtdışına Giden Kadınların Seyahat Motivasyonları. 20. Ulusal- 4. Uluslararası Turizm Kongresi. Eskişehir.
- Kesen, H. (2019). *Feminist Teori Ve Annelik: "Feminist Politika (2009-2015) Ve Amargi Dergilerinde (2006-2015) Annelik Olgusu"*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Khan, S. (2011). Gendered Leisure: Are Women More Constrained in Travel for Leisure? *Tourism: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 6(1), 105-121.
- Kocacık, F. (2001). Şiddet Olgusu Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 480-495.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2013). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28.
- Kozak, M. (2002). "Comparative Analysis Of Tourist Motivations By Nationality and Destinations". *Tourism Management*, 23(2), 221-232.
- Kozak, M. A. ve Bahçe, S. (2012). *Özel İlgi Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık .
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. ve Kozak, M. (2015). *Genel Turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozlu, D. (2009). Modernizm Sonrası Postmodern Hareket İçinde Kadının Yeri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, 2(3), 1-15.
- Kurtuluş, E. (2019). *Kadın Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İle Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi ve Olumsuz Değerlendirme Korkusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (Çeviri Editörü: Selahattin Turan)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mızrahi, R. ve Aracı, H. (2010). Kadın Yöneticiler ve Cam Tavan Sendromu Üzerine Bir Araştırma . *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 149-156.
- Mountinho, L. (2000). Trends in Tourism. *Strategic Management in Tourism*, 3-16.
- Mutlu, S. Ö. (2014). 1923 Öncesi Dönemde Türk Kadını. *Aydınlanma*, 46(46), 59-66.
- Onat, M. (2020). *Liberal Feminizm*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Özcan, C. C. (2013). *Turizm Talebini Etkileyen Faktörlerin Ekonometrik Bir Analizi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özdemir, E. (2009). Cinsiyet Bazlı Farklılıklar ve Erkek Tüketicilere Yönelik Pazarlama Stratejileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 259-281.
- Özdemir, Y. ve İlhan , T. (2012). Benlik Kurgusu, Bağlanma ve Yalnızlık Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 157-180.
- Özel, Y. ve Bay Karabulut, A. (2018). Günlük Yaşam ve Stres Yönetimi. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 48-56.

- Özer, S. (2013). Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, (85), 131-167.
- Özkök, F. ve Cesur, M. (2015). Tek Başına Seyahat Eden Kadın Turistlerin Seyahat Kısıtlayıcıları. 16. *Ulusal Turizm Kongresi*, 12-15 Kasım 2015, Çanakkale, Türkiye, ss. 1671-1688.
- Pekiner, A. B. (2019). *Yalnız Seyahat Eden Kadınların Motivasyon ve Deneyimleri: Diyarbakır' ı Ziyaret Eden Kadınlar Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Pennington-Gray, L. A. & Kerstetter, D. (2002). Testing a Constraints Model Within The Context Of Nature-Based Tourism. *Journal of Travel Research*, 40(4), 416-423.
- Pınar, G., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2008). Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 47-57.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Powell, G. N. & Greenhaus, J. (2010). Sex, Gender, and Decisions at the Family - Work Interface. *Journal of Management*, 36(4), 1011-1039.
- Rızaoğlu, B. (2012). *Turizm Davranışı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sağlam, M. A. (2020). Feminist Kuram'da Kadının Politik Ekonomisi Ve Dönüşümü . *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 46, 394-412.
- Salman Yıkılmış, M. (2020). Nitel Araştırmalarda E-Görüşme Tekniği . *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 183-197 .
- Sapancalı, F. (2005). *Sosyal Dışlanma*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Sarı Çallı, D. (2015). Uluslararası Seyahatlerin Tarihi Gelişimi Ve Son Seyahat Trendleri Doğrultusunda Türkiye'nin Konumu. *Turizm ve Arastırma Dergisi*, 4(1), 4-28.
- Seidman, I. (1991). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers*. Newyork ve Londra: Teachers College Press.
- Sevim, A. (2005). *Feminizm*. İstanbul : İnsan Yayınları.
- Seyyar, A. ve Genç, Y. (2010). *Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik Sosyal Pedagojik Çalışma) Sözlüğü*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Şahin, M. (2019). Korku, Kaygı Ve Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 117-135.
- Şeker, F. (2016). *Turizm Talebini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Akdeniz Çanağı Ülkeleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Geel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 3(5), 163-175.
- Tayyar, A. ve Çetin, B. (2013). Liberal İktisadi Düşünce ve Devlet . *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 107-120.
- Tekin, S. (2010). Osmanlı'da Kadın ve Kadın Hapishaneleri . *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 29(47), 83-102.
- Tuna, S. (2018). *Tüketicilerin Destinasyon Seçimini Etkileyen Faktörlerin Araştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Turanlı, M. ve Güneren, E. (2003). Turizm Sektöründe Talep Tahmin Modellemesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, 2(3), 1-13.
- TÜİK. (2022, Mart 4). *İstatistiklerle Kadın, 2021*. Tük: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Kadin-2021-45635> adresinden alındı

- Tükenmez, E. G. (2019). *Türkiye'de Yalnız Seyahat Eden Kadınlar: Deneyimleri, Tercihleri, Motivasyon ve Kısıtları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Türkçapar, M. H. (1999). Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı. *Ankara Eğitim Hastanesi Psikiyatri Kliniği*, 2(4), 247-253.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Uluocak, Ş. ve Aslan, C. (2011). *Kadın Bakış Açısından Toplumsal Cinsiyet Roller*. İstanbul: Oktay Maatbacılık.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 35, 29-56.
- Wilson, E. (2004). *A Journey of Her Own'? The Impact of Constraints on Women's Solo Travel*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Griffith University, Australia.
- Wilson, E. & Little, D. (2005). A 'Relative Escape'? The Impact of Constraints on Women Who Travel Solo. *Tourism Review International*, 9, 155-175.
- Yağcı, Ö. (2007). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yavuz, K. ve Ertem, A. (2021). Türk Toplumunda Kadının Statüsüne Genel Bir Bakış . *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 69-82.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (2014). Türkiyede 68 Kuşağı'nın Din-Toplum İlişkilerine Bakışı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23, 183-210.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık .
- Yıldız, S. (2017). Toplumsal Cinsiyetin Şirketlere Yansımada Ortaya Çıkan Ayrımcılık Kavramlarının Ardılları Üzerine Bir Model Önerisi . *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 121-138.
- Yıldız, Z. (2011). Turizmin Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi . *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5), 54-71.
- Yolcu, N. ve Kutluk Bozkurt, A. (2021). Otel İşletmelerinde Cam Tavan Sendromu, Örgütsel Güven ve İşten Ayrılma Niyeti Arasındaki İlişki. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 5(2), 151-163.
- Yücel, B. (2008). *Turizm Sektörünün İktisadi Kalkınmaya Etkisi ve Doğu Karadeniz Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zengin, B. (2009). Turizm İşletmeleri. Editör, B. Zengin, ve Ş. Demirkol içinde, *Turizm İşletmeleri (Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı)*. İstanbul: Değişim Yayınları.

EKLER

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Görüşme Formu

Sayın katılımcı;

Bu görüşme formu Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı kapsamında yürütülen “Türk Kadın Gezginlerin Kısıtlayıcıları Üzerine Bir Araştırma” konulu yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Bu görüşmede elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçlar için kullanılacak olup katılımcıların kişisel verileri başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. Katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşmenin tamamlanması çalışma için son derece önemli olmakla birlikte dilediğiniz zaman görüşmeyi sonlandırabilir veya çalışmadan çekilebilirsiniz. Çalışmayla ilgili her türlü soru ve görüşünüzü dilerseniz görüşme başlamadan dilerseniz görüşme anında veya sonrasında bizlere iletebilirsiniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Dr. Öğr. Üyesi Hidayet KIŞLALI

Yüksek Lisans Öğrencisi Rabia BABACAN

- 1) Kendinizden bahseder misiniz (Demografik sorular)?
- 2) Ne sıklıkla seyahat edersiniz?
- 3) Sizi seyahat etmeye motive eden unsurlar nelerdir?
- 4) Seyahatlerinizde en çok tercih ettiğiniz ulaşım ve konaklama şekli nedir?
- 5) Seyahatlerinizi yalnız mı gruplar halinde mi tercih ediyorsunuz?
- 6) Seyahatlerinizde maddi ve manevi destek alıyor musunuz?
- 7) Seyahatlerinize çıkmadan önce hangi konularda araştırma ve planlama yapıyorsunuz?
- 8) Şimdiye kadar nerelere seyahat ettiniz ve gideceğiniz yerlerin seçimini neye göre yapıyorsunuz?
- 9) Seyahatlerinize çıkmadan önce gideceğiniz destinasyonun güvenliği ile ilgili başvurduğunuz kaynaklar var mı?
- 10) Katılmakta tereddüt ettiğiniz seyahat tipleri/türleri neler?

- 11) Seyahatlerinizde hangi unsurlar olursa/olmazsa kendinizi özgür hissedersiniz?
- 12) Kadın olarak seyahat ettiğiniz yerlerde insanların size karşı davranışları nasıldı?
- 13) Seyahatiniz sürecinde karşılaştığınız kısıtlayıcılar ile nasıl başa çıkıyorsunuz?
- 14) Seyahatlerinizin sizin açınızdan olumlu/olumsuz yönleri neler, bahseder misiniz?
- 15) Unutamadığınız bir seyahatinizi paylaşmak ister misiniz? (isteğe bağlı)
- 16) Sizin için gezgin ifadesi ne anlama geliyor, kadın gezgin ifadesinin sizi ne ölçüde tanımladığını düşünüyorsunuz?

